

/

Janne Niemi

Eurooppaan unohdetut?

Tutkimus suomalaisten europarlamentaarikoiden asemasta

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

Valtio-oppi

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu, 2008

Suomen liityttyä Euroopan unionin jäseniksi vuoden 1995 alusta liittyi kuudentoista suomalaisedustajan joukko Euroopan parlamentin poliittisiin ryhmiin. Syksyllä 1996 kansalaiset pääsivät ensi kertaa äänestämään europarlamenttivaaleissa omat edustajansa kansallisten puolueiden asettamilta listoilta.

Tässä pro gradu-tutkielmassa käsitellään Euroopan parlamentin liberaaliryhmän suomalaisedustajien asemaa suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään. Teoreettisen viitekehysten tutkimukseen tarjoaa päämies-agentti -teoriasta johdettu kahden päämiehen ja agentin tilanne. Teorian mukaisesti europarlamentaarikot toimivat agentteina, joille päämiehet kansallinen puolue sekä europarlamenttiryhmä delegoivat valtaa. Vallan delegoinnin vastapainona on teorian mukaisesti vastuuyhteys, joka muodostuu agentin ja molempien päämiesten välille. Vastuuyhteyden varmistamiseksi päämiehillä on oltava käytössään palkitsemis- ja rangaistuskeinoja, joiden avulla päämies varmistaa agentin lojaliteetin. Aikaisempi suomalaisiin europarlamentaarikoihin kohdistunut tutkimus tuo kautta linjan esiin heidän itsenäisen asemansa suhteessa kansalliseen puolueeseen. Keskeinen tutkimuskysymys on selvittää, toteutuuko kahden päämiehen ja agentin tilanne tapaus-tutkimuksen kohteeksi valittujen liberaaliryhmän suomalaisedustajien kohdalla. Jotta Euroopan parlamentin jäsenten asema kahden potentiaalisen päämiehen suhteen voidaan todella ymmärtää, on tutkimuksessa käytävä läpi myös päämiesten merkitys europarlamentaarikoiden työn kannalta. Edustamisen kysymysten avulla etsitään tutkimuksessa vastausta siihen, kenelle Euroopan parlamentin jäsenet ovat lojaaleja ja kuinka kahden päämiehen ja agentin tilanne käytännössä toteutuu.

Keskeiset tutkimustulokset kertovat liberaaliryhmän suomalaisedustajien vahvasta itsenäisestä asemasta suhteessa molempiin päämiehiin. Kumpikaan potentiaalisista päämiehistä ei käytä kovia valvontakeinoja suomalaisedustajia kohtaan. Myös politiikan koordinaatio osoittautui melko heikoksi erityisesti keskustan europarlamentaarikoiden ja kansallisen puolueen välillä. Kumpikaan potentiaalisista päämiehistä ei ole pyrkinyt ottamaan käyttöön kovia valvontakeinoja edustajien suhteen vuosien 1996 - 2007 välillä. Suomalaisedustajille on jäänyt edustuksellisessa demokratiassa harvinaisen itsenäinen asema. Päämies-agentti -teorian toteutumisen kannalta ongelmalliseksi muodostuu vastuuyhteyden heikkous agentin ja päämiesten välillä. Päämiehillä on potentiaalisesti olemassa kovia valvontakeinoja, joiden avulla ne voivat varmistaa vastuuyhteyden toimivuuden, mutta käytännön tilanteessa päämiehet eivät näitä valvontakeinoja käytä. Kansalliset puolueet keskusta ja RKP eivät ole käyttäneet ehdokasasettelua valvontakeinona istuvia europarlamentaarikoita kohtaan eivätkä ne myöskään anna äänestysohjeita edustajille. Liberaalin europarlamenttiryhmän omat käytännöt puolestaan estävät kovien valvontakeinojen käytön esimerkiksi yksittäisten edustajien vastuutehtävien osalta. Pehmeiden valvontakeinojen, kuten politiikan koordinaation ja informaatio-ohjauksen, kautta päämiehet kuitenkin vaikuttavat jatkuvasti europarlamentaarikoiden työhön.

Heikko vastuuyhteys päämiehiin asettaa liberaaliryhmän suomalaisedustajat hyvin itsenäiseen asemaan suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä liberaaliryhmään. Lisäksi edustajat ovat hyvin yksilöllisessä asemassa suhteessa kansalliseen puolueeseen. Agenttien ja päämiesten välillä on kuitenkin

kin käytännön tilanteessa olemassa tietty lojaliteetin taso. Empiria paljastaa, että edustajat kokevat voimakkainta lojaliteettia äänestäjilleen sekä kotimaalle. Lojaliteetti kansallista puoluetta kohtaan on edustajien joukossa huomattavasti vähäisempää ja vielä heikompaa on lojaliteetti europarlamenttiryhmää kohtaan. Suomalaisten liberaaliryhmän europarlamentaarikoiden asema on säilynyt hyvin itsenäisenä ja yksilöllisenä läpi Suomen EU-jäsenyyden.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. TUTKIMUSKYSYMYS JA TEORIA.....	2
2.1. Tutkimuskysymys.....	2
2.2. Aikaisempi tutkimus.....	5
2.3. Teoria.....	8
2.3.1. Päämies-agentti -teoria.....	8
2.3.2. Kaksi päämiestä ja agentti.....	10
2.3.3. Vastuuyhteys.....	12
2.3.4. Edustamisen kysymykset.....	14
2.4. Tutkimusaineisto ja metodi.....	15
3. EDUSTAJAT LIBERAALISSA EUROPARLAMENTTIRYHMÄSSÄ.....	18
3.1. Liberaali europarlamenttiryhmä.....	18
3.1.1. Liberaaliryhmän lyhyt historia.....	18
3.1.2. Ryhmän kokoonpano ja asemat parlamentissa 1996 – 2007.....	20
3.1.3. Liberaaliryhmän ideologia?.....	22
3.1.4. Ovatko suomalaisedustajat oikeassa ryhmässä?.....	23
3.2. Edustajat osana liberaaliryhmää.....	24
3.2.1. Parlamenttikauden alussa.....	24
3.2.2. Kansallisen delegaation merkitys.....	26
3.2.3. Valiokuntatyö.....	28
3.2.4. Täysistunnot ja koheesio.....	30
3.3. Ryhmän valvontakeinot.....	31
3.3.1. Asemat parlamentissa.....	31
3.3.2. Ryhmäkuri valvontakeinona.....	33
3.3.3. Ryhmäpiiskuri ja koordinaattorit.....	35
3.3.4. Koordinaatiota kontrollin sijaan.....	37

4. EDUSTAJAT OSANA KANSALLISIA PUOLUEITA.....	38
4.1. Keskustan EU-kysymys ja liberaaliyhteys.....	38
4.2. RKP:n liberaaliyhteys.....	41
4.3. Edustajien yhteydet kansallisiin puolueisiin.....	42
4.3.1. Muodolliset yhteydet.....	42
4.3.2. Epämuodolliset yhteydet.....	45
4.3.3. Edustajien asemat puolueissa 1996 – 2007.....	49
4.4. Kansallisten puolueiden valvontakeinot.....	51
4.4.1. Uudelleenvalinta puolueen käsissä?.....	51
4.4.2. Äänestysohjeet.....	52
4.4.3. Raportointi kansalliselle puolueelle.....	54
4.4.4. Vaihtelevaa koordinointia, ei kontrollia.....	55
5. KETÄ LIBERAALIRYHMÄN SUOMALAISET EDUSTAVAT?.....	57
5.1. Agentti ja kaksi päämiestä?.....	57
5.1.1. Argumentteja teorian puolesta.....	57
5.1.2. Argumentteja teoriaa vastaan.....	60
5.1.3. Miksi kovia valvontakeinoja ei käytetä?.....	63
5.2. Edustajien näkemys vastuullisuudesta.....	65
5.2.1. Johdatus.....	65
5.2.2. Edustajien vastaukset.....	65
5.2.3. Vastuullisuus ryhmälle ja puolueelle.....	69
6. LOPUKSI.....	71
LÄHDELUETTELO.....	75
LIITTEET.....	80

1. JOHDANTO

Yksi aikamme merkittävimmistä yhteiskunnallisista kokeiluista on tullut miehen ikään. Nykyisin Euroopan unionina tunnettu yhteisö näki päivänvalon jo yli viisikymmentä vuotta sitten. Vuosikymmenten saatossa hiili- ja teräsyhteisöstä alkunsa saanut integraatioprosessi on laajentunut, syventynyt ja voimistunut. Euroopan yhdentymisen on ollut monessa mielessä menestystarina. Euroopan integraatio ei kuitenkaan ole sujunut ongelmitta. Eräs keskeisimmistä integraatioon liittyvistä haasteista on EU:n toiminnan heikko tunteminen sekä kannatus kansalaisten keskuudessa. Unionia pidetään yhä usein politiikan ja talouden eliitin projektina, johon tavallisilla Euroopan unionin jäsenmaiden kansalaisilla on vain rajallisesti vaikutusvaltaa. Kysymykset demokratiavajeesta ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien vähäisyydestä unionin päätöksenteossa ovat yhä useammin saaneet kansalaisten katseet kääntymään Euroopan parlamentin puoleen.

Euroopan parlamentti perustettiin jo 1950-luvulla nopeasti integraatioprosessin alettua. Parlamentin rooli oli kuitenkin pitkään hyvin rajattu. Vasta viimeisten reilun kahdenkymmenen vuoden aikana Euroopan parlamentista on tullut todellinen vallankäyttävä EU:n sisällä. Muutosprosessin voidaan katsoa alkaneen 1970-luvulla, jolloin ryhdyttiin valmistautumaan ensimmäisiin suoriin europarlamenttivaaleihin. Vuodesta 1979 alkaen viiden vuoden välein yhteisön jäsenmaiden kansalaiset ovat päässeet äänestämään edustajansa jäsenmaiden yhteiseen parlamenttiin. 1970-luvun lopulta saakka Euroopan parlamenttia on voitu pitää jäsenmaiden kansalaisten äänenä eurooppalaisessa päätöksenteossa. Parlamentin rooli ennen kaikkea neuvoa-antavana instituutiona säilyi kuitenkin vielä 1980-luvulla. Merkittävä muutos tapahtui 1990-luvulla, jolloin luotiin varsinainen Euroopan unioni ja samalla parlamentille luovutettiin lisää päätösvaltaa. Parlamentin valta liittyi ennen kaikkea yhteispäätösmenettelyn yleistymiseen EU:n päätöksenteossa. Yhteispäätösmenettelyssä parlamentin muodostamalla kannalla on suuri merkitys lopulliseen unionin laajuiseen päätöksentekoon. Parlamentti käsittelee komission ehdotuksia ja etsii yhteisen kannan jäsenmaiden kanssa. Yhteispäätösmenttely on jo yleisesti käytössä useimmilla politiikan sektoreilla ja on mahdollisesti yhä laajentumassa EU:n uuden perussopimuksen myötä. Parlamentin vallan kasvu on heijastunut myös tutkijoiden kiinnostukseen Euroopan parlamenttia kohtaan. 1990-luvun alusta lähtien parlamenttia ja sen jäseniä koskevan tutkimuksen määrä ja laatu ovat kasvaneet, mutta edelleen on olemassa paljon asioita, joita emme tiedä Euroopan parlamentista tai siellä toimivista europarlamentaarikoista.¹

---

¹ Corbett *et al.* 2003,3-6.

Suomi liittyi EU:n jäseneksi vuoden 1995 alussa. Samalla 16 eduskunnasta valittua tuoretta euro-parlamentaarikkoja siirtyi Brysseliin ja Strasbourgisiin. Euroopan parlamentissa poliittiset ryhmät ovat keskeinen toimija. Parlamentin työ on järjestetty monikansallisten poliittisten ryhmien varaan. Edustajat saavat asemansa parlamentissa poliittisten ryhmien kautta. Valiokuntien sisällä poliittiset ryhmät toimivat yhtenä delegaationa ja täysistunnoissa ryhmät äänestävät yleensä yhteisen äänestyslistan mukaisesti. Parlamentin poliittiset ryhmät ovat siis suomalaisten europarlamentaarikoiden jokapäiväinen kiinnekohta Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamenttiin suomalaiset valitaan kuitenkin yhä kansallisten poliittisten puolueiden toimesta. Edustajiksi on valikoitunut kokeneita poliitikkoja, joilla on runsaasti kokemusta kansallisessa puolueessa toimimisesta sekä luonnollisesti ideologinen yhteys kansalliseen puolueeseen. Myös kansallisen puolueen voidaan olettaa olevan jatkuvasti läsnä europarlamentaarikoiden arjessa. Mutta mikä on lopulta suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten asema näiden kahden toimijan välissä? Tähän kysymykseen etsitään vastausta tapaustutkimuksen avulla tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen keskiössä ovat Euroopan parlamentin liberaaliryhmän jäsenet joiden aseman ymmärtäminen monimutkaisessa toimintaympäristössä on tutkimuksen keskeinen tavoite. Samalla tutkimus on kannanotto ajankohtaiseen ja kehittyvään Euroopan parlamentin jäseniä koskevaan eurooppalaiseen tutkimukseen.

2. TUTKIMUSKYSYMYS JA TEORIA

2.1. Tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen alkusysäyksenä voidaan pitää Simon Hixin, Abdul G. Nouryn sekä Gérard Rolandin kirjoittamaa laajaan tutkimusaineistoon perustuvaa teosta ”*Democratic Politics in the European Parliament*”.² Kyseinen teos on tähän saakka kenties laajin ja perusteellisin pyrkimys kuvata politiikan todellisuutta Euroopan parlamentin sisällä. Laajan äänestystilastoihin perustuvan aineiston perusteella tutkijat kuvaavat puoluepolitiikan etenemistä Euroopan parlamentissa kuluneiden parinkymmenen vuoden aikana. Tutkijoiden analyysin keskeinen tulos on se, että poliittisten ryhmien välinen kilpailu Euroopan parlamentissa on kasvanut. Keskeinen jakolinja parlamentin sisällä kulkee tutkijoiden mukaan perinteisellä oikeisto-vasemmisto-akselilla. Äänestysaineiston avulla Hix, Noury ja Roland osoittavat myös, että poliittisten ryhmien yhtenäisyys Euroopan parlamentin äänestyksissä on lisääntynyt huomattavasti.³

---

² Vuonna 2007 julkaistun teoksen raakaversio on ollut tutkijoiden käytössä vuodesta 2005 alkaen. Samoin tutkijoiden keräämä äänestysaineisto on ollut vapaasti käytettävissä.

³ Hix&Noury&Roland2007,216-220.

Teoksen luvussa ”*Who Controls MEPs?*” tutkijat esittävät Euroopan parlamentin jäsenten olevan agenteja, jotka ovat vastuussa toiminnastaan kahdelle eri päämiehelle, kansalliselle puolueelle sekä europarlamenttiryhmälle⁴. Molemmilla päämiehillä on olemassa kontrollin keinoja, joiden avulla he voivat varmistaa agentin (Euroopan parlamentin jäsenen) toimivan toiveidensa mukaisesti. Hix, Noury ja Roland tulevat äänestystilastojen kautta siihen lopputulokseen, että lopulta kansallinen puolue vetää pidemmän korren päämiesten ollessa eri linjoilla parlamentin ajankohtaisissa kysymyksissä. Hixin, Nouryn ja Rolandin tulkinta Euroopan parlamentin jäsenistä kansallisen puolueen kontrollin alaisina poikkeaa kuitenkin huomattavasti aikaisemmasta suomalaisia Euroopan parlamentin jäseniä koskevasta tutkimuksesta.

Suomalaisia Euroopan parlamentin jäseniä koskeva tutkimus korostaa kautta linjan edustajien itsenäistä asemaa suhteessa kansalliseen puolueeseen. [Hellsten(1999), Linnapuomi(1999), Ruostetsaari(2003), Raunio(2007)] Europarlamentaarikkojen itsenäisyyttä suhteessa kansalliseen puolueeseen korostaa myös tuore Aino Salon pro gradu.⁵ Aikaisemman tutkimuksen perusteella voidaan siis olettaa, että suomalaiset Euroopan parlamentin jäsenet toimivat verraten itsenäisesti suhteessa kansalliseen puolueeseen kauden aikana. Tapio Raunion mukaan itsenäinen asema johtuu ennen kaikkea Suomessa käytettävästä vaalijärjestelmästä, joka nostaa esiin yksittäiset ehdokkaat ja jättää kansalliset puolueet enemmän taustalle⁶. Myös David Farrellin ja Roger Scullyn vuoden 2007 tutkimus ”*Representing Europe’s Citizens?*” korostaa europarlamenttivaaleissa eri jäsenmaissa käytettävien vaalitapojen vaikutusta vaalien tulokseen ja edustajien asemaan. Teoksesta korostuu myös Suomen vaalitavan erilaisuus useimpiin EU:n jäsenmaihin verrattuna. Avoin listavaali, jossa koko maa toimii yhtenä vaalipiirinä, heijastuu väistämättä myös vaaleissa valittavien edustajien joukkoon sekä heidän asemaansa kauden aikana.

Hix, Noury ja Roland ottavat omassa tutkimuksessaan kahden päämiehen ja agentin tilanteen ikään kuin annettuna tosiasiana kaikkien Euroopan parlamentin jäsenten osalta.⁷ Tässä tutkimuksessa selvitetään tapaustutkimuksen avulla, toteutuuko kahden päämiehen ja agentin tilanne suomalaisten europarlamentaarikoiden kohdalla. Hixin ja kumppaneiden tutkimuksesta poiketen tässä työssä käytetään aineistona Euroopan parlamentin jäsenten haastatteluita. Aikaisemman tutkimuksen perusteella suomalaiset europarlamentaarikot toimivat työssään itsenäisesti suhteessa kansalliseen puolueeseen. Tämä työtä ohjaava perusoletus asettaa suomalaisedustajien omat käsitykset asemastaan suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä myös europarlamenttiryhmään tärkeään asemaan. Vastuuyhteyden suhteessa potentiaalisiin päämiehiin ollessa heikko jää edustajille vapautta tulkita omaa

---

⁴Hix&Noury&Roland2007,133-134.

⁵ Salo2007,73-74.

⁶ Raunio2007,142.

⁷ Hix&Noury&Roland2007,134.

asemaansa suhteessa niihin. Haastatteluiden avulla tässä työssä selvitetään ketä suomalaisedustajat pitävät päämiehinään toimiessaan Euroopan parlamentissa.

Tapaustutkimuksen kohteiksi on valittu Euroopan parlamentin liberaaliryhmän suomalaisedustajat. Liberaaliryhmässä vaikuttavat Suomen Keskustan sekä Ruotsalaisen Kansanpuolueen europarlamentaarikot. Liberaaliryhmän valinta tutkimuksen esimerkkitapaukseksi johtuu muutamasta erisyystä. Ensinnäkin liberaaliryhmässä vaikuttaa europarlamentaarikkoja kahdesta suomalaisesta puolueesta, kansallisesti suuresta puolueesta Suomen Keskustasta sekä pienpuolue RKP:stä. Toinen tärkeä syy valintaan on se, että suomalaispuolueista erityisesti keskustan jäsenyys liberaaliryhmässä on ajoittain kyseenalaistettu. Potentiaalisesti on siis olemassa ideologisia jännitteitä, joita erityisesti keskustan europarlamentaarikot joutuvat kohtaamaan työssään liberaaliryhmässä.⁸ Nämä jännitteet voivat asettaa europarlamenttiryhmän aseman europarlamentaarikon päämiehenä kyseenalaiseksi. Kolmas syy liberaaliryhmän valintaan on se, että ryhmä on kasvanut ja muuttunut merkittävästi viimeisten kymmenen vuoden aikana. Ryhmän sisäinen muutos voi heijastua myös suomalaisedustajien asemaan. Tutkimus keskittyy liberaaliryhmän europarlamentaarikoihin vuoden 1996 vaalien jälkeen. Eduskunnasta lyhyeksi jaksoksi vuonna 1995 valitut parlamentaarikot eivät ole mukana, ellei heitä valittu vaaleilla 1996. Tutkimuksen kymmenen vuoden aikajänne mahdollistaa muutosten ja kehityslinjojen havaitsemisen suomalaisten europarlamentaarikoiden asemassa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää suomalaisten liberaaliryhmän europarlamentaarikoiden asema suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä liberaaliryhmään. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kahden päämiehen ja agentin -teorian kautta. Teorian soveltaminen edellyttää europarlamenttiryhmän sekä kansallisen puolueen roolien ymmärtämistä Euroopan parlamentin jäsenten työn kannalta. Tämän vuoksi tutkimuksessa käsitellään varsin laajasti europarlamenttiryhmän toimintatapoja sekä kansallisen puolueen ja europarlamentaarikon välisiä linkityksiä. Tapaustutkimuksen avulla testataan teorian soveltuvuus suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten kohdalla. Tutkimuksen toinen keskeinen kysymys on selvittää liberaaliryhmän suomalaisedustajien asemassa tapahtuneet muutokset tutkimusaikana. Tämän kysymyksen taustalla on tieto siitä, että liberaaliryhmä on sekä laajentunut että muuttunut rajusti tutkimusaikana ja tällä saattaa olla oma vaikutuksensa myös suomalaisjäsenten asemaan ryhmässä. Lisäksi kansallisten puolueiden osalta aikaisemmassa tutkimuksessa on viitattu siihen mahdollisuuteen, että Euroopan parlamentin vallan lisääntyessä myös kansallisten puolueiden intressi pyrkiä kontrolloimaan edustajien toimintaa Euroopan parlamentissa kasvaa⁹.

---

⁸Katso luku 4.1.

⁹Raunio2007,143.

2.2. Aikaisempi tutkimus

Tutkijoiden kiinnostus Euroopan parlamenttia ja erityisesti Euroopan parlamentin jäseniä kohtaan on kasvanut huomattavasti 1990-luvun alusta lähtien. Parlamentin muuttuminen neuvoo-antavasta toimijasta yhä enemmän päätöksentekovaltaa käyttäväksi elimeksi on luonnollisesti lisännyt tutkijoiden mielenkiintoa aihepiiriä kohtaan. Tutkimus on kuitenkin monelta osin edelleen kehittymässä. Kuvaavaa on että ensimmäinen perusteellinen tutkimus eurooppalaisten liberaalipuolueiden yhteistyöstä oli vuonna 2003 ilmestynyt Camilla Sandströmin "*Liberalt Partisamarbete i Europa*". Europarlamentaarikoiden asemaan ja rooleihin liittyvät tutkimukset yleistyvät vasta 1990-luvun loppua kohden. Yhtenä keskeisenä kehittäjänä Euroopan parlamenttia koskevassa tutkimuksessa oli 1998 perustettu *European Parliament Research Group*¹⁰, joka kokosi yhteen parlamentista kiinnostuneita tutkijoita.

Euroopan parlamentin jäsenten asemaa tai roolia kansallisen ja eurooppalaisen tason yhteensovittajina on tutkittu useista eri teoreettisista lähtökohdista. Keskeinen teoreettinen lähtökohta on ollut linkkiteoria, jonka avulla on tutkittu erityisesti europarlamentaarikoiden ja kansallisten puolueiden välisiä yhteyksiä. Linkkiteorian ytimessä ovat kahden (tai useamman) eri toimijan väliset säännölliset vuorovaikutustilanteet tai viestintä. Linkit voivat olla luonteeltaan joko institutionalisoituja tai epävirallisia, mutta kuitenkin säännöllisiä. Näin ollen epäsäännölliset kontaktit jäävät linkkimääritelmän ulkopuolelle.¹¹ Europarlamentaarikoita koskevassa tutkimuksessa linkitykset on yleensä jaettu kolmeen luokkaan: informaatio-, kontrolli- sekä vastuulinkkeihin. Linkkiteorian avulla europarlamentaarikkojen asemaa suhteessa kansalliseen puolueeseen tutkinut Tapio Raunio tulee esimerkiksi vuoden 2000 tutkimuksessaan siihen tulokseen, että europarlamentaarikot toimivat melko itsenäisesti suhteessa kansallisiin puolueisiinsa ja pienten puolueiden europarlamentaarikot ovat merkittävässä asemassa omissa puolueissaan.¹²

Roger Scully puolestaan on tutkinut europarlamentaarikkoja ”going-native” -teesin avulla. Scullyn lähtökohtana on se, että europarlamentaarikot ”sosiaalistuvat” toimintaympäristöönsä Euroopan parlamentissa, jonka seurauksena edustajien käytös muuttuu teorian mukaan aikaisempaa EU-myönteisemmäksi, koska edustajat toimivat integraatiomyönteisessä työympäristössä. Vuoden 1999 aineistossaan Scully ei kuitenkaan löydä voimakasta tukea esittämälleen teorialle.¹³

---

¹⁰ European Parliament Research Group (EPRG) <http://www.lse.ac.uk/collections/EPRG/>.

¹¹ Linnapuomi 1999, 236-237.

¹² Raunio 2000, 220-221.

¹³ Scully 1999, 2, 16-17.

Kolmas aikaisemmassa tutkimuksessa käytetty teoreettinen Europarlamentaarikkojen asemaan liittyvässä tutkimuksessa on päämies-agentti -teoria (PA -teoria) sekä siitä johdettu "kahden päämiehen ja agentin -teoria" (agent with two principals). PA -teorian avulla voidaan tällä hetkellä kenties parhaiten selvittää europarlamentaarikoiden käytännön työtä ja asemaa suhteessa yhteen tai useampaan päämieheen. PA -teoriaa europarlamentaarikoiden ja kansallisten puolueiden suhteesta ovat soveltaneet muun muassa Tapio Raunio sekä Aino Salo¹⁴. Agentista kahden päämiehen tilanteessa ovat kirjoittaneet Simon Hix, Abdul Noury sekä Gerard Roland¹⁵, joiden käyttämästä teoreettisesta viitekehyksestä tarkemmin teorialuvussa. Magnus Blomgren puolestaan käyttää vuoden 2003 tutkimuksessaan *"Cross-Pressure and Political Representation in Europe"* rooliteorian sovellusta teoreettisena viitekehyksenä. Kaikissa edellä mainituissa lähestymistavoissa on kuitenkin enemmän tai vähemmän kyse europarlamentaarikoiden rooleista kansallisen ja eurooppalaisen tason yhteensovittamisessa.

Tutkimusaineistona aikaisemmassa tutkimuksessa on käytetty yleisemmin kyselylomakkeita ja haastatteluita. Osassa tutkimuksista painopiste on empirian osalta ollut selkeämmin Euroopan parlamentin jäsenten näkemyksissä ja osassa taas puolue- tai parlamenttiryhmän toimijoissa. Myös Euroopan parlamentin äänestystilastoja on käytetty yhä enemmän tutkimusaineistona. Hix, Noury sekä Roland ovat keränneet laajan äänestysaineiston niin sanotuista roll-call -äänestyksistä (nimenhuutoäänestys). Roll-call -äänestykset ovat kuitenkin vain yksi mahdollinen äänestystapa Euroopan parlamentissa ja tämän menetelmän käytölle on aina olemassa jokin syy, sillä äänestystapaa käytetään ainoastaan jonkin poliittisen ryhmän tai tietyn määrän yksittäisiä edustajia sitä vaatiessa¹⁶. Äänestystapaa voidaan vaatia käytettäväksi, jos ennakoidaan että kilpaileva poliittinen ryhmä tulee hajoamaan äänestyksessä. Toisaalta sitä voidaan käyttää ryhmän yhtenäisyyden tavoittelemisessa, koska edustajien äänestyskäyttäytymistä on mahdollista tarkkailla jälkikäteen¹⁷.

Suomalaisten europarlamentaarikoiden aseman tutkiminen alkoi muutamia vuosia maan Euroopan unioniin liittymisen jälkeen. Vuoden 1999 Mari Linnapuomin ja Villiina Hellstenin tutkimukset loivat pohjaa tulevalle suomalaisten europarlamentaarikoiden työhön liittyvälle tutkimukselle. Linnapuomi tarkasteli tutkimuksessaan suomalaisten europarlamentaarikoiden ja eduskunnan välistä yhteistyötä linkkiteorian avulla. Linnapuomin tutkimus osoitti kansallisten puolueiden ja europarlamentaarikoiden yhteydet melko vähäisiksi Suomessa. Suurista suomalaisista puolueista keskustalla oli Linnapuomin mukaan parhaat edellytykset euroedustajalinkkien luomiseen. Linnapuomin mukaan: *"keskustan kansallinen taso on europarlamentaarikkoyhteyksistä suuria hallituspuolueita*

---

¹⁴ Raunio2005, Salo2007.

¹⁵ Hix&Noury&Roland2007.

¹⁶ Corbett *et al.*2005,168.

¹⁷ Blomgren2003,259.

kiinnostuneempi ja toisaalta valtaosa keskustan europarlamentaarikoista pyrkii yhteistyöhön kansallisen tason kanssa". Lisäksi Linnapuomi korostaa europarlamentaarikoiden tärkeää asemaa suomalaisissa pienpuolueissa, kuten esimerkiksi RKP:ssä.¹⁸

Villiina Hellsten lähestyi euroedustajien asemaa hieman erilaisesta näkökulmasta. Hellsten tutki europarlamentaarikoiden työnkuvaa ja toiminta-areenoita. Lisäksi Hellsten kuvaa europarlamentaarikoiden yhteyksiä eri poliittisiin toimijoihin, kuten kansalliseen puolueeseen ja europarlamentti-ryhmään. Hellsten esittää myös arvionsa Suomalaisten europarlamentaarikoiden aktiivisuudesta Euroopan parlamentissa. Hellsten haastatteli tutkimustaan varten myös kaikki liberaaliryhmässä vuonna 1998 vaikuttaneet suomalaisedustajat.¹⁹

Tapio Raunio on useissa eri artikkeleissa perehtynyt suomalaisten europarlamentaarikkojen asemaan. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin hänen tutkimuksistaan on vuonna 2007 julkaistu artikkeli "*Open List, Open Mandate?*", joka käsittelee päämies-agentti-teorian avulla suomalaisten europarlamentaarikoiden asemaa suhteessa kansallisiin puolueisiin. Raunio keskeisimmät tutkimustulokset kertovat suomalaisten europarlamentaarikoiden itsenäisestä roolista sekä Suomessa käytössä olevan vaalijärjestelmän vaikutuksesta puolueiden ja edustajien suhteisiin. Raunio artikkelin mukaan keskustassa europarlamentaarikoiden työn koordinointi on heikompaa kuin muissa suurissa puolueissa.²⁰ Muista Raunio Euroopan parlamentin jäseniä koskevista tutkimuksista keskeisiä tämän työn kannalta ovat vuosituhaten vaihteessa julkaistut "*Kulisseista puoluejohdon valvontaan?*" sekä "*Contacts between MEPs and National Parties*", jotka molemmat keskittyvät Euroopan parlamentin jäsenten ja kansallisten puolueiden välisten yhteyksien kuvaamiseen.

Ilkka Ruostetsaaren vuoden 2003 artikkeli "*Euroeliitissä vai politiikan sivuraiteella?*" tarkastelee suomalaisten europarlamentaarikoiden asemaa osana Suomen poliittista eliittiä. Ruostetsaaren artikkelissa tulee monipuolisesti esille europarlamentaarikoiden taustat sekä yhteydet kansallisiin puolueisiin 2000-luvun alun tilanteessa. Tutkimustulosten mukaan keskustan europarlamentaarikoiden yhteydet kotimaan poliittisiin toimijoihin olivat muita puolueita tiiviimmät, vaikka kokonaisuutena edustajat näkivät vuorovaikutuksen kotimaan poliittisten toimijoiden kanssa toimivan joko huonosti tai erittäin huonosti²¹.

Päämies-agentti -teorian avulla europarlamentaarikkojen asemaa on tutkinut myös Aino Salo, jonka pro gradu -tutkimus "*Kun on asiaa, niin jutellaan*" keskittyy europarlamentaarikoiden ja heidän kansallisten puolueidensa välisiin suhteisiin. Salo haastattelee tutkimustaan varten nykyisiä suoma-

---

¹⁸ Linnapuomi 1999, 256-257, 268.

¹⁹ Hellsten 1999, 175-176,235.

²⁰ Raunio2007,143.

²¹ Ruostetsaari2003, 204-205.

laisia europarlamentaarikoita sekä puolueiden työntekijöitä. Tutkimuksessa korostetaan puolueiden ja europarlamentaarikoiden välisen koordinaation epävirallisten muotojen merkitystä. Salon mukaan suomalaiset puolueet ja europarlamentaarikot ymmärtävät politiikan koordinaation varsin väljästi tiedon vaihdoksi ja vuorovaikutukseksi osapuolten välillä. Salon mukaan poliittinen koordinaatio oli keskustassa vähäistä ja tämä johtui ennen kaikkea puolueen passiivisuudesta.²²

Tämän tutkimuksen lähestymistapa poikkeaa kaikesta aikaisemmasta suomalaisiin Euroopan parlamentin jäseniin liittyvästä tutkimuksesta usealla eri tavoin. Tutkimuksessa lähestytään suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten työtä ja asemaa ensimmäistä kertaa kahden päämiehen tilanteessa. Aikaisemmassa tutkimuksessa suomalaisedustajiin kohdistunut tutkimus on keskittynyt ainoastaan edustajan ja kansallisen tason välisiin yhteyksiin. Lisäksi tutkimusaineisto mahdollistaa ensimmäistä kertaa suomalaisedustajien asemassa tapahtuneiden muutosten tarkkailun noin kymmenen vuoden ajalta. Kahden päämiehen ja agentin tilanteessa on aikaisemmassa eurooppalaisessa tutkimuksessa käytetty empiriana laajaa kvantitatiivista äänestysaineistoa. Tässä tutkimuksessa teoriaa lähestytään ensimmäistä kertaa puhtaasti kvalitatiivisen haastatteluaineiston kautta.

2.3. Teoria

2.3.1. Päämies-agentti -teoria

Päämies-agentti-teoria (PA -teoria) on yhteiskuntatieteissä yleisesti käytetty teoreettinen apuväline.²³ PA -teorian keskeinen tutkimuskohde on vallan delegeoiminen ja siihen liittyvät ongelmat. PA -teorian lähtötilanteessa päämies luovuttaa valtaa agentille, jonka puolestaan odotetaan toimivan päämiehen intressien puolesta. Agentilla on kuitenkin potentiaalisesti olemassa päämiehen tahdosta eriäviä näkemyksiä ja tavoitteita. Päämiehen ja agentin eriävät tavoitteet voivat johtaa tilanteisiin, joissa agentti ei toimi päämiehen toiveiden mukaisesti. Ongelmatilanteiden välttämiseksi päämiehen ja agentin välillä on olemassa kontrollin keinoja, joiden avulla päämies voi tarkkailla agentin työtä. Toisin sanoen PA -teorian mukaisesti päämies luovuttaa valtaa agentille ja vastaavasti agentin ja päämiehen välille muodostuu vastuusuhte.²⁴

Politiikan tutkimuksessa PA -teoriaa on yleisimmin käytetty edustuksellisen demokratian tutkimuksessa. Edustuksellisessa demokratiassa äänestäjät delegeoivat valtaa poliitikoille ja samalla heidän

---

²² Salo2007,70-72.

²³ Seuraan ensisijaisesti Strømin (2000) tulkintaa päämies-agentti -teoriasta. Katso myös Lupia&McCubbins2000,Thatcher&StoneSweet2002.

²⁴Strøm2000,266; Hix&Noury&Roland2007,133-134.

välilleen muodostuu päämiehen ja agentin välinen suhde. Poliitikon voidaan myös katsoa olevan vastuussa toimistaan äänestäjille.²⁵ Vastuusuhte konkretisoituu vaalien yhteydessä, jolloin äänestäjä voi arvioida uudelleen suhteensa poliitikkoon ja esimerkiksi jättää äänestämättä tätä vastuusuhteen ongelmien takia. Agentilla voi olla yhtä aikaa myös useita eri päämiehiä²⁶. Suomen eduskunnassa istuvat kansanedustajat tarvitsevat esimerkiksi sekä kansallisen puolueen että äänestäjien luovuttamaa valtaa, jotta he voivat toimia tehtävässään. Puolueen kautta edustaja saa mahdollisuuden ylipäänsä asettua ehdokkaaksi ja äänestäjien kautta puolestaan edustaja saa mahdollisuuden toimia eduskunnassa. Vastuusuhte puolueeseen konkretisoituu eduskuntatyössä näkyvimmin ryhmäkurin ja ehdokasvalinnan kautta.

Päämies-agentti-teoriassa agentti on aina vastuussa toimistaan päämiehelle. Lähtökohtaisesti päämies valitsee agentiksi sellaisia toimijoita, joiden se voi olettaa toimivan päämiehen intressien mukaisesti.²⁷ Päämiehen ja agentin välisessä suhteessa voi kuitenkin syntyä delegoinnin ongelmatilanteita, joissa agentti ei syystä tai toisesta vastaa päämiehen odotuksiin. Kaare Strøm jakaa ongelmatilanteet kahteen luokkaan: laiminlyöntiin (*omission*) sekä syyllistymiseen (*commission*). Laiminlyöntitilanteessa agentti epäonnistuu tahtomattaan (passiivisesti) tehtäviensä hoidossa päämiehen intressien mukaisesti. Vastaavasti syyllistymistilanteessa agentti toimii aktiivisesti vastoin päämiehen toiveita. Delegoinnin ongelmatilanteiden kannalta päämiehen ja agentin välinen vastuusuhte on hyvin keskeinen. Päämiehellä on teorian mukaisesti olemassa valvontakeinoja, jotka pakottavat agentin ottamaan päämiehen toiveet huomioon. Valvontakeinojen avulla päämies voi pienentää delegoinnin ongelmatilanteisiin liittyviä riskejä. Agenttiin kohdistuvat valvontakeinot vaikuttavat suoraan myös hänen asemaansa suhteessa päämieheen. Mitä heikompia päämiehen käytössä olevat valvontakeinot ovat, sitä itsenäisempi poliittinen toimija agentti puolestaan on.²⁸

Strømin mukaan vallan delegoinnin ongelmatilanteet syntyvät jos agentti salaa omat intressinsä ja kompetenssinsa päämieheltä (hidden information) tai päämiehet eivät kykene täysin valvomaan ja seuraamaan agenttien toimintaa (hidden action). Edellä mainitut ongelmatilanteet voivat johtaa tilanteisiin, joissa päämies valitsee itselleen epäsuotuisia agenteja tai agentilla on mahdollisuus toimia huomaamatta vastoin päämiehen etua työssään. Delegoinnin ongelmatilanteisiin liittyvien riskien välttämiseksi päämiehellä on käytössään joukko valvontakeinoja. Valvontakeinot voidaan lisäksi

---

²⁵ Strøm2000,269-270.

²⁶ "Or a single agent, such as prime minister, may see himself as accountable to two or more principals at different stages of the delegation process" Strøm2000,270.

²⁷ Strøm2000,270-271.

²⁸ Strøm2000,270-271.

jakaa valintaa edeltäviin *ex ante* -valvontakeinoihin sekä valinnan jälkeen käytössä oleviin *ex post* -valvontakeinoihin.²⁹

2.3.2. Kaksi päämiestä ja agentti

Tämän tutkimuksen kohteina olevat Euroopan parlamentin jäsenet toimivat monimutkaisessa toimintaympäristössä. Euroopan parlamentin jäsenet toimivat potentiaalisesti agentteina paitsi äänestäjilleen niin myös kansallisille puolueilleen sekä europarlamenttiryhmilleen.³⁰ Hix, Noury ja Roland ovat vuoden 2007 tutkimuksessaan selvittäneet Euroopan parlamentin jäsenten asemaa suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään kahden päämiehen ja agentin tilanteessa (*Agent with Two Principals*)³¹. Kahden päämiehen ja agentin -teorian mukaisesti Euroopan parlamentin jäsenet toimivat tilanteessa, jossa kaksi eri päämiestä kilpailee edustajan huomiosta³². Molemmilla päämiehillä on myös hallussaan valvontakeinoja, joiden avulla agentin vastuusuhdetta päämieheen pyritään vahvistamaan. Kansallisen puolueen ja europarlamenttiryhmän yläpuolelle päämiesten asteikolla nousevat luonnollisesti äänestäjät. Äänestäjien voidaan katsoa olevan parlamentaarisessa demokratiassa aina lopullisia päämiehiä, koska delegoitava valta on viime kädessä lähtöisin äänestäjiltä.³³

Kahden päämiehen ja agentin -teorian avulla voidaan tutkia Euroopan parlamentin jäsenten asemaa suhteessa europarlamenttiryhmään sekä kansalliseen puolueeseen. Hix, Noury ja Roland keskittyvät luvussa ”*Who Controls MEPs?*” europarlamentaarikoiden vastuuyhteyksiin ja edustajien käyttäytymiseen kahden päämiehen tilanteelle ominaisilla ongelmatilanteilla. Kahden päämiehen tilanteessa ongelmatilanteita syntyy erityisesti silloin, kun agenttiin kohdistuu ristiriitaisia odotuksia päämiesten taholta. Sekä kansallisilla puolueilla että europarlamenttiryhmillä on olemassa tiettyjä keinoja valvoa agenttien (europarlamentaarikoiden) toimintaa. Tärkeimpinä valvontakeinoina Hix, Noury ja Roland mainitsevat kansallisten puolueiden vallan päättää ehdokasasettelusta europarlamenttivaaleissa sekä europarlamenttiryhmien vallan vaikuttaa edustajien asemaan parlamentin sisällä.³⁴

---

²⁹ Strøm2000,270-271. Lupian ja McCubbinsin jäsentely valvontakeinoista poikkeaa hieman Strømin tulkinnasta. Katso Lupia&McCubbins2000,294-295.

³⁰ Hix&Noury&Roland2007,134.

³¹ Hix,Noury&Roland2007,133-134. Katso myös Hix 2002,688-689.

³² Luonnollisesti sellaiset edustajat, jotka on valittu tehtävään kansallisten puolueiden ulkopuolelta sekä edustajat, jotka eivät kuulu Euroopan parlamentin poliittisiin ryhmiin, jäävät tämän määritelmän ulkopuolelle.

³³ Strøm2000,267; Hix&Noury&Roland2007,133-135.

³⁴ Hix&Noury&Roland2007,134-136.

Sekä kansalliset puolueet että europarlamenttiryhmät odottavat päämies-agentti-teorian mukaisesti europarlamentaarikon edustavan päämiehen intressejä työssään. Hix, Noury ja Roland tutkivat laajan äänestysaineiston avulla Euroopan parlamentin jäsenten äänestyskäyttäytymistä vuosina 1979 - 2004 niin sanotuissa *roll-call* -äänestyksissä. Äänestystilastojen kautta tutkijat päätyvät siihen tulokseen, että Euroopan laajuisesti parlamentin jäsenet ovat yhtenäisempiä kansallisten puolueiden mukaisesti kuin europarlamenttiryhmän tasolla. Tutkimustulos ei yllätä tutkijoita, sillä tärkeimpänä pidetty edustajiin kohdistuva valvontakeino, eli europarlamentaarikoiden uudelleenvaalinta, on edelleen kansallisten puolueiden käsissä. Kansalliset puolueet päättävät myös jäsentensä urakehityksestä kansallisessa politiikassa. Hix, Noury ja Roland päätyvät siihen lopputulokseen, että Euroopan parlamentin jäsenet ovat agenteina edelleen ensisijaisesti kansallisten puolueiden kontrolloimia. Kahden päämiehen tilanteessa agentin vastuuyhteys kansallista puoluetta kohtaan osoittautuu voimakkaammaksi kuin vastuuyhteys europarlamenttiryhmää kohtaan.³⁵

Tässä tutkimuksessa päämies-agentti-teoriasta johdettu kahden päämiehen ja agentin tilanne toimii teoreettisena viitekehityksenä liberaaliryhmän suomalaisedustajien aseman tutkimukselle. Hix, Noury ja Roland ottavat tutkimuksessaan Euroopan parlamentin jäsenten aseman kahden päämiehen ja agentin tilanteesta ikään kuin annettuna tosiasiana. On kuitenkin tarpeellista lähestyä kahden päämiehen ja agentin tilannetta kriittisesti suomalaisessa kontekstissa. Taustalla on aikaisempaan tutkimukseen perustuva tieto, jonka mukaan suomalaiset europarlamentaarikot toimivat itsenäisesti suhteessa kansalliseen puolueeseen.³⁶ Lisäksi on huomioitava, että Euroopan parlamentissa toimivat poliittiset ryhmät ovat usein ideologisesti varsin hajanaisia. Lähtökohtaisesti europarlamentaarikoiden suhtautuminen ryhmään päämiehenä vaihtelee huomattavasti poliittisten ryhmien sisällä ja niiden välillä.

Tapio Raunion mukaan keskeisin syy suomalaisedustajien itsenäisyyteen suhteessa kansalliseen puolueeseen on europarlamenttivaaleissa käytetty vaalitapa.³⁷ Suomen avoin listavaali sekä koko maan toimiminen yhtenä vaalipiirinä on johtanut suureen ehdokaskeskeisyyteen vaaleissa. Suomessa käytössä oleva vaalitapa rajoittaa kansallisten puolueiden merkitystä ehdokkaille. David Farrellin ja Roger Scullyn tutkimus tuo esiin laajentuneen EU:n yksittäisten jäsenmaiden erilaiset tavat valita edustajia Euroopan parlamenttiin. Useissa jäsenmaissa käytössä oleva suljettu listavaali korostaa puolueen valtaa päättää edustajien tulevaisuudesta Euroopan parlamentin jäsenenä.³⁸

---

³⁵ Hix&Noury&Roland2007,145.

³⁶ Katso esim. Linnapuomi (1999), Raunio (2007), Ruostetsaari (2003) ja Salo (2007).

³⁷ Raunio2007,142.

³⁸ Farrell&Scully2007,74-76.

Keskityn omassa tutkimuksessani päämies-agentti-teorian perusteisiin, eli siihen, minkälaista valtaa päämies (päämiehet) luovuttaa agentille ja toisaalta minkälaisia valvontakeinoja päämiehellä on käytössään agentin toiminnan kontrolloimiseksi. Käytännössä huomio kiinnittyy päämiesten valvontakeinoihin agenttien suhteen. Aikaisemman suomalaisiin Euroopan parlamentin jäseniin kohdistuneen tutkimuksen perusteella vastuuyhteys kansallisiin puolueisiin nähden on melko heikko, johtuen ennen kaikkea puolueiden heikoista valvontakeinoista ja jopa politiikan koordinaation heikosta tasosta kansallisen puolueen ja sen europarlamentaarikoiden välillä.

2.3.3. Vastuuyhteys

Päämies-agentti-teorian ytimessä on vallan delegoinnin ketju (*chain of delegation*) päämieheltä agentille sekä vastakkaiseen suuntaan kulkeva vastuuyhteys tai vastuun ketju (*chain of accountability*).³⁹ Vastuuyhteyden toimivuuden varmistamiseksi päämiehellä on teorian mukaisesti oltava käytössään keinoja, joilla se voi varmistaa agentin käyttävän luovutettua valtaa päämiehen intressien mukaisesti.⁴⁰ James D. Fearon esittää kaksi ehtoa, joiden on täytyttävä, jotta vastuusuhte päämiehen ja agentin välillä varmistuu:

*”We say that one person, A, is accountable to another, B, if two conditions are met. First, there is an understanding that A is obliged to act in some way on behalf of B. Second, B is empowered by some formal institutional or perhaps informal rules to sanction or reward A for her activities or performance in this capacity.”*⁴¹

On kuitenkin syytä huomata Lupian ja McCubbinsin huomio siitä, että vallan delegoinnissa voi olla kyse vallan luovuttamisesta (*abdication*) päämieheltä agentille, jos päämiehellä ei ole riittävästi resursseja (esimerkiksi aikaa, halua tai tietoa) perehtyä agentin toimiin vallan delegoinnin jälkeen. Varsinaisesta vallan luovuttamisesta yhdeltä toimijalta toiselle on kuitenkin kyse ainoastaan, mikäli agentti ei ole riippuvainen hänen toiminnastaan päämiehelle aiheutuneista seurauksista.⁴²

Kahden päämiehen ja agentin tilanteessa vallan delegoinnin ketju sekä vastuuyhteys ovat olemassa agentin ja molempien päämiesten välillä. Euroopan parlamentin kontekstissa tämä tarkoittaa sitä, että kahden päämiehen ja agentin -teorian mukainen tilanne on olemassa ainoastaan jos sekä europarlamenttiryhmä että kansallinen puolue delegoivat valtaa Euroopan parlamentin jäsenille. Lisäksi teoria edellyttää vastuuyhteyden olemassaoloa agentin ja päämiesten välillä. Agentin tulee olla vel-

---

³⁹ Støm2000,267.

⁴⁰ Støm2000,267.

⁴¹ Fearon1999,55. Katso myös Strøm2000,267.

⁴² Lupia&McCubbins2000,291,300.

voitettu toimimaan molempien päämiesten intressien mukaisesti. Sekä kansallisella puolueella että europarlamenttiryhmillä tulee lisäksi olla keinoja palkita ja rangaista agenttia tämän toimien mukaan.

Päämiesten ja agenttien välille syntyy vastuusuhde, joka konkretisoituu valvontakeinojen kautta. Valvontakeinojen joukko ulottuu arkisesta tietojen vaihdosta ja kokouksista aina ryhmäkuriin ja vaaleissa äänestämiseen saakka. Päämiehet voivat käyttää valvontakeinoja agenttia kohtaan ennen vallan delegointia (*ex ante*) tai vallan luovuttamisen jälkeen (*ex post*).⁴³ Ennen vallan delegointia tapahtuva valvontakeino on esimerkiksi ehdokkaaksi hyväksyminen kansallisen puolueen listalle ja vallan delegoinnin jälkeen tapahtuva valvontakeino vastuutehtävien jakaminen poliittisen ryhmän vastuuhenkilöille. Tapio Raunio on jakanut vuoden 2007 tutkimuksessaan kansallisten puolueiden valvontakeinot europarlamentaarikoiden suhteen koviin ja pehmeisiin keinoihin. Raunio jaottelussa koviin valvontakeinoihin lukeutuvat puolueiden suorat toimintaohjeet europarlamentaarikoille tai muu läheinen edustajien toiminnan tarkkailu. Pehmeisiin valvontakeinoihin katsotaan kuuluvan politiikan koordinaatio sekä puolueen säännöissä määritelty raportointivelvollisuus.⁴⁴

Raunio jaottelu on laajennettavissa koskemaan myös kahden päämiehen ja agentin tilannetta. Pehmeillä valvontakeinoilla ymmärretään tässä tutkimuksessa kaikkea sitä politiikan yhteensovittamista ja koordinaatiota yleensä, mitä agentin ja päämiesten välillä tapahtuu. Lisäksi informaatioyhteys toimijoiden välillä kuuluu lähtökohtaisesti pehmeisiin valvontakeinoihin. Koviin valvontakeinoihin voidaan puolestaan katsoa kuuluvan kaikki ne päämiehen ja agentin väliset yhteydet, joissa vastuuyhteyden kriteereiden voidaan katsoa täyttyvän. (1. Agentin on oltava velvoitettu toimimaan päämiehen puolesta 2. Päämiehellä on keinoja palkita tai rangaista agenttia tämän toimien perusteella). Toisin sanoen kovissa valvontakeinoissa on kysymys päämiehen käyttämästä *ex ante*- tai *ex post* -kontrollista, jonka avulla päämies kykenee varmistamaan agentin toimivan intressiensä mukaisesti. Pehmeiden valvontakeinojen kautta päämies ja agentti koordinoivat toimintaansa ja tekevät yhteistyötä, kovien valvontakeinojen avulla päämies varmistaa vastuuyhteyden toimimisen päämiehen ja agentin välillä.

---

⁴³ Strøm2000,271.

⁴⁴ "Soft control refers here to policy co-ordination (that takes place, for example, in the party's EU working group) and reporting requirements written into party statutes. Hard control refers to instruments where the party either explicitly 'instructs' its MEPs what to do in the Parliament (typically voting instructions) or otherwise closely scrutinizes their behavior (active monitoring, or that MEPs must report frequently to the party leadership)." Raunio2007,141.

2.3.4. Edustamisen kysymykset

Tämän työn ohjaavana perusoletuksena on aikaisempaan tutkimukseen pohjautuva näkemys suomalaisten europarlamentaarikoiden itsenäisestä asemasta suhteessa kansallisiin puolueisiin. Hix, Noury ja Roland kuitenkin korostavat tuoreessa tutkimuksessaan kansallisen puolueen europarlamenttiryhmää suurempaa valtaa suhteessa europarlamentaarikoihin. Päämies-agentti-teorian mukaisen vastuuyhteyden (tässä vaiheessa vielä oletettu) heikkous, eli päämiehen vähäiset keinot vaikuttaa agentin toimintaan, heijastuvat suoraan agentin asemaan. Päämiesten heikkous johtaa agentin itsenäisyyden lisääntymiseen suhteessa potentiaaliin päämiehiin. Mitä heikompia päämiesten valvontakeinot agenttia kohtaan ovat, sitä itsenäisemmin suhteessa päämiehiin voi agentti työssään toimia. Heikkojen valvontakeinojen tilanteessa agentille jää mahdollisuus määritellä itse omaa suhtautumistaan potentiaaliin päämiehiin.

Myös päämiesten eriävät intressit johtavat tilanteisiin, joissa europarlamentaarikoiden on mietittävä omaa asemaansa suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään. Hix, Noury ja Roland perustavat oman tulkintansa europarlamentaarikoista kansallisten puolueiden kontrolloimina ensisijaisesti äänestysaineistoon. Mikäli europarlamenttiryhmä ja kansallinen puolue ovat eri mieltä äänestyksiin tulevissa kysymyksissä, seuraavat europarlamentaarikot yleensä kansallisen puolueen kantaa äänestyksessä.⁴⁵ Äänestystilastojen käyttämisessä tämän kysymyksen yhteydessä liittyy kuitenkin tiettyjä ongelmakohtia, joita käsitellään tarkemmin luvussa 3.4.2. Äänestystilastojen lisäksi toinen keskeinen aineisto, jonka avulla voidaan tutkia europarlamentaarikoiden suhtautumista omaan asemaansa sekä potentiaaliin päämiehiin on asian kysyminen suoraan agenteilta itseltään.

Edustamisen kysymysten kautta tässä tutkimuksessa pyritään etsimään vastausta agentin tulkintaan asemastaan suhteessa potentiaaliin päämiehiinsä. Käytännön edustaminen voidaan nähdä vastuusuhteena, jossa edustaja on vastuussa toimistaan edustettaville.⁴⁶ Edustamisen kysymyksillä voidaan selvittää vastuullisuuden kokemuksen tai lojaliteetin olemassaoloa kahden eri toimijan välillä. Edustamisen kysymysten kautta ei tässä tutkimuksessa pyritä ottamaan kantaa laajaan edustamisen ja edustuksellisuuden tutkimukseen, vaan käsite ymmärretään ennen kaikkea käytännön edustamisena.⁴⁷ Myös kysymys hyvästä tai huonosta edustamisesta jää tässä yhteydessä vaille vastausta. Kun haastateltavilta Euroopan parlamentin jäseniltä kysytään edustamisesta ja edustamisen kokemuksen voimakkuudesta saadaan selville heidän käsityksensä omasta asemastaan tai roolistaan suhteessa

⁴⁵ Hix&Noury&Roland2007,142-143.

⁴⁶ Blomgren2003,21.

⁴⁷ Blomgren2003,26-27. Edustamisen tutkimuksen perinteellä viitataan ennen kaikkea Hannah Pitkinin teokseen "the Concept of Representation" (Pitkin1972).

potentiaalisiin päämiehiin. Samalla tavoin aikaisemmassa tutkimuksessa edustamisen kysymyksiä Euroopan parlamentin jäsenten kohdalla ovat käsitelleet David Farrell ja Roger Scully (2007). Myös Magnus Blomgrenin (2003) lähestymistapa edustamisen kysymyksiin on hyvin pitkälti samankaltainen.⁴⁸

2.4. Tutkimusaineisto ja metodi

Tämän laadullisen tapaustutkimuksen tutkimusaineisto perustuu ennen kaikkea liberaaliryhmän suomalaisedustajien haastatteluille. Haastatteluaineiston käyttämiseen tutkimuksen lähteenä on päädytty muutamista käytännön syistä johtuen. Keskeinen syy haastatteluaineiston käyttöön päätymisessä on varsin niukka aikaisempi tutkimus aihepiiriin liittyen. Haastatteluiden avulla voidaan parhaiten löytämään vastauksia edustajien asemaa koskeviin kysymyksiin. Kahden päämiehen ja agentin tilanteesta ei myöskään ole saatavilla riittävästi materiaalia ilman kattavia haastatteluja. Esimerkiksi Hixin, Nouryn ja Rolandin tutkimuksessa käytetty äänestysaineisto kertoo lopulta melko vähän kahden päämiehen ja agentin tilanteesta. Haastatteluiden käyttämisen kattavana aineistona mahdollistaa myös edustajien melko vähäinen lukumäärä

Tutkimusaika alkaa vuoden 1996 europarlamenttivaaleissa valituista suomalaisedustajista ja päättyy kevääseen 2007, jolloin viimeiset edustajien haastattelut toteutettiin. Ensimmäiset liberaaliryhmän suomalaisedustajat valittiin kansanedustajien joukosta ja he toimivat Euroopan parlamentissa vuoden 1995 alusta syksyyn 1996. Ensimmäiset edustajat on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle kahdesta eri syystä. Ensinnäkin he eivät olleet Euroopan parlamenttiin vaaleilla valittuja edustajia, vaan heidät valittiin tehtävään kansanedustajien joukosta. Toinen syy on se, että ensimmäiset europarlamentaarikot ehtivät vaikuttaa Euroopan parlamentissa vain lyhyen aikaa ja tästä lyhyestä kaudesta on kulunut jo huomattavasti aikaa. Tutkimusaika päättyy kevääseen 2007, jolloin viimeiset edustajien haastattelut on tehty. Haastatteluja toteutettaessa Euroopan parlamenttiin vuoden 2004 vaaleissa valitut uudet edustajat käsitelivät kokemuksiaan noin kahden ja puolen vuoden kokemuksella, jota voidaan pitää riittävän pitkänä ajanjaksona. Vuoden 1996 europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamenttiin valittiin keskustan Paavo Väyrynen, Kyösti Virrankoski, Sirkka-Liisa Anttila ja Mirja Ryyänen sekä RKP:n Astrid Thors. Vuoden 1999 vaaleissa paikkansa uusivat Väyrynen, Virrankoski ja Thors. Uusina edustajina valittiin keskustan Samuli Pohjamo ja Mikko Pesälä. Vuonna 2004 paikkansa uusivat Väyrynen sekä Virrankoski ja uusina edustajina valittiin keskustan

---

⁴⁸ Farrell&Scully2007,103-105;Blomgren2003,26-27.

Anneli Jäätteenmäki sekä Hannu Takkula ja RKP:n Henrik Lax. Keväällä 2007 keskustan pitkäaikainen europarlamentaarikko Paavo Väyrynen siirtyi takaisin eduskuntaan ja hänen tilalleen tuli varaedustaja Samuli Pohjamo.

Liberaaliryhmässä on toiminut tutkimusaikana kahdeksan keskustan ja kaksi RKP:n edustajaa, heitä kaikkia on haastateltu tätä tutkimusta varten. Haastattelut on tehty kasvotusten haastateltavien kanssa. Pyydettyä haastateltaville on lähetetty kysymysrunko etukäteen. Europarlamentaarikoiden haastatteluiden lisäksi haastatteluaineistoon kuuluu kuusi taustahaastattelua, jotka on tehty kansallisten puolueiden edustajille, liberaaliryhmän sihteeristön työntekijöille sekä europarlamentaarikoiden pitkäaikaisille avustajille. Haastatteluista kaksi on alun perin Tapio Raunion omaan tutkimuskäyttöön tekemiä, jotka hän on ystävällisesti luovuttanut käyttööni tätä tutkimusta varten.

Kaikki haastattelut on nauhoitettu ja myöhemmin purettu nauhalta. Haastateltaville europarlamentaarikoille on ennen haastattelua ilmoitettu, että haastatteluista tullaan mahdollisesti käyttämään suoria lainauksia lopullisessa työssä ja että näistä lainauksista voi käydä ilmi haastateltavan henkilöllisyys. Kaikki haastatellut europarlamentaarikot myös suostuivat tähän järjestelyyn. Pysin kuitenkin käyttämään tässä työssä suoria, vastaajan henkilöllisyyden paljastavia, lainauksia ainoastaan jos se on käsiteltävän asian kannalta erityisen tarpeellista.

Eliittihaastattelu

Eliittihaastattelulla on yleisimmin tarkoitettu *”yhteiskunnan huippukerrokseen kuuluvien ihmisten haastattelemista mutta toisaalta myös mihin tahansa ryhmään kuuluvien ihmisten haastattelemista, mikäli näiden ihmisten asiantuntemus, kokemus tai jokin muu ominaisuus edellyttää haastattelijalta erityisen paljon valmistautumista, joustavuutta ja huolellisuutta*⁴⁹.” Tähän Juri Mykkäsen esittämään lausahdukseen kiteytyy paljon asiaa eliittihaastattelusta. Haastattelutilanteelle on ominaista tietty statusero haastattelijan ja haastateltavan välillä ja siitä saattaa aiheutua tiettyjä ongelmia haastattelun onnistumiselle. Toisaalta Mykkäsen virkkeen jälkimmäinen osa kuvaa hyvin tarvetta perinpohjaiseen valmistautumiseen, mitä eliittihaastattelun onnistuminen vaatii.

Eliittihaastatteluun on valmistauduttava huolella. Tutkijan on ensinnäkin tarkkaan pohdittava haastatteluiden tarpeellisuutta oman tutkimusongelmansa kannalta. Jos tiedot ovat saatavissa kirjallisuudesta tai arkistolähteistä, niin asioita on turha kysellä haastateltavalta – varsinkin jos tämä on kiireinen eliitin edustaja. Toinen tärkeä seikka haastatteluun valmistauduttaessa on riittävän tietomäärän kerääminen tutkimusaiheesta. Haastattelija saattaa osoittaa oman pätemättömyytensä esittämällä kysymyksiä aiheista joiden haastateltava uskoo olevan yleisessä tiedossa. Haastateltava saattaa

---

⁴⁹ Mykkänen 2001,108.

myös halutessaan testata tutkijan tietoja käsiteltävästä aiheesta. Riittävän tietomäärän hankkiminen ennen haastattelua on tarpeen myös siinä mielessä, että haastattelija osaa kysyä oikeita kysymyksiä ja täydentää niitä osuvilla jatkokysymyksillä.⁵⁰ Voidaan sanoa, että hyvällä valmistautumisella tutkija pyrkii pääsemään lähemmäksi haastateltavaansa varsinaisessa haastattelutilanteessa.

Tutkijan ja haastateltavan välinen statusero muodostaa ensimmäisen merkittävän haasteen eliittihaastattelun onnistumiselle. Statusero on ongelmallinen koska eliittihaastattelu on luonteeltaan melko vapaamuotoinen tilaisuus. Lähtökohtainen statusero saattaa estää tarpeellisen luottamuksen ja avoimuuden ilmapiirin syntyminen tutkijan ja haastateltavan välille. Jo moneen kertaan esiin nousut riittävän hyvä valmistautuminen haastatteluun pienentää statuseron merkitystä. Myös haastattelupaikan valinta saattaa olla merkittävää ongelman poistamisessa. Jos haastattelu suoritetaan eliitin edustajan toimistossa, hänellä on lähtökohtaisesti myös ”kotikenttäetu”. Haastattelun vieminen neutraaliin ympäristöön, esimerkiksi kahvilaan, vähentää statuseron merkitystä. Tämän tutkimuksen haastattelut suoritettiin mahdollisuuksien mukaan muualla kuin haastateltavien toimistoissa.⁵¹

Toinen merkittävä haaste liittyy siihen, kuka haastattelua käytännössä johtaa. Yleensä haastatteluisissa on olemassa se riski, että tutkija dominoi haastattelua ja voi esimerkiksi huomaamattaan johdatella haastateltavia vastaamaan tietyllä tavalla. Eliittihaastattelussa tilanne voi pahimmillaan olla päinvastainen. Eliitin edustaja saattaa kokea haastattelun opetustilanteeksi, jossa hän kertoo miten asiat ovat ja tutkijan tehtäväksi jää kirjata tosiasiat muistiin. Tilaisuuden tullen haastateltava eliitin edustaja saattaa myös kertoa joutavia haluamista asioista, ellei tutkija pidä haastattelutilannetta kontrollissaan. Tutkijan on haastattelutilanteessa otettava tila haltuunsa ja oltava se henkilö, joka vie haastattelua eteenpäin. Samalla tämä kaikki on tehtävä niin huomaamattomasti ja kohteliaasti, ettei haastateltava loukkaannu tästä. Tämä voi olla yllättävän vaikeaa. Jos haastateltava esimerkiksi puhuu pelkästään hänelle ajankohtaisesta direktiiviehdotuksesta, niin kuinka ohjata keskustelu takaisin tutkimusaiheisiin? On myös otettava huomioon se, että haastatteluun on yleensä varattu vain tietty aika, joten tutkimuksen kannalta epäoleellisista seikoista puhumiseen ei yleensä ole resursseja.⁵²

Kolmas ongelmakohta on vaikeiden aiheiden käsitteleminen haastattelussa. Tiedetyt aiheet saattavat olla haastateltavan kannalta varsin ikäviä ja niistä kyseleminen voi aiheuttaa haastateltavien vaikeamisen tai aiheen välttelemisen. Kuinka siis päästä kiinni haasteellisiin aihepiireihin? Omassa tutkimuksessani tällaisia voivat olla esimerkiksi europarlamentaarikoihin kohdistuvaan kontrolliin liittyvät kysymykset. Susan A. Ostrander esittelee kolme hänen kokemustensa mukaan toimivaa lähestymistapaa vaikeisiin aihepiireihin. Ensimmäinen lähestymistapa on opetella eliitin käyttämä

---

⁵⁰ Mykkänen 2001,111-112.

⁵¹ Mykkänen 2001,120. Ostrander 1995,14 4-145.

⁵² Mykkänen2001,122. Ostrander 1995,149.

kieli ja heidän suosimansa termit. Jos asiat kysytään tavalla, jonka haastateltavat kokevat vähemmän ärsyttävänä on todennäköisyys saada vastauksia esitettyihin kysymyksiin suurempi. Toinen lähestymistapa on tiedostaa milloin haastateltava kokee kysymykset vaivaannuttaviksi ja käyttäytyä sen mukaan. Haastateltavalle voi esimerkiksi huomauttaa, että kysymys ei ole tavallisesta sosiaalisesta kanssakäymisestä vaan haastattelutilanteesta, jossa käsitellään myös aiheita joita ei normaalissa kanssakäymisessä tuotaisi esiin. Kolmas tapa nostaa esiin vaikeita aiheita on tuoda esiin muiden esittämiä vasta-argumentteja aiheesta tai hypoteeseja jotka edustavat eri näkökantaa asioihin kuin mitä haastateltavat edustavat. Esimerkiksi tähän tapaan, ”on sanottu, että ... kuinka kommentoitte tätä väitettä?”⁵³

Neljäs haaste, jonka otan esiin tässä yhteydessä tuli osittain esiin jo edellisessä kohdassa. Tämä on haastateltavien kielen ja heidän käyttämiensä käsitteiden ymmärtäminen ja avaaminen. Haastateltavia tulee luonnollisesti ymmärtää ja tutkijan tulee olla hyvin perillä haastattelun aihepiiristä. Tämän lisäksi tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää ymmärtää niitä käsitteitä, mitä haastateltavat käyttävät ja ennen kaikkea ymmärtää se, mitä haastateltavat käsitteillä ymmärtävät. Tutkijan on tämän asian suhteen oltava tarkkana jo haastattelun aikana ja kysyä välittömästi, mitä haastateltava tarkoittaa puhuessaan esimerkiksi edustamisesta. Tutkimustulosten analysoinnin kannalta on ensiarvoista, että tutkimustulokset ovat keskenään vertailukelpoisia. Oman tutkimukseni osalta tämä tarkoittaa sitä, että haastateltavat puhuvat samoista asioista.⁵⁴

3. EDUSTAJAT LIBERAALISSA EUROPARLAMENTTIRYHMÄSSÄ

3.1. Liberaali europarlamenttiryhmä

3.1.1. Liberaaliryhmän lyhyt historia

Liberaaliryhmä on vaikuttanut Euroopan parlamentissa sen vuonna 1953 tapahtuneesta perustamisesta saakka. Ryhmän kokoonpano, poliittiset kannanotot sekä nimi ovat vaihdelleet aikojen saatossa Euroopan yhdentymiskehityksen eri vaiheissa. Merkittävä yksittäinen muutos liberaalissa poliittisessä yhteistyössä tapahtui 1970-luvun jälkipuoliskolla, jolloin ryhdyttiin valmistautumaan ensimmäisiin suoriin europarlamenttivaaleihin. Vaaleja silmälläpitäen perustettiin eurooppalaisten liberaalipuolueiden kattojärjestö ELD (European Liberal and Democrat Party) 1976. Vuoden 1986

---

⁵³ Ostrander1995,146-147.

⁵⁴ Rubin&Rubin1995, 57-58.

puoluekongressissa nimeä muokattiin hieman ja Euroopan parlamentissa liberaaliryhmä jatkoi ELDR (European Liberal, Democrat and Reform Party) nimen alla vuoteen 2004, jolloin ryhmään yhdistyi Euroopan demokraattien ryhmittymä ja uudeksi nimeksi valittiin ALDE (Alliance of Liberals and Democrats for Europe). Liberaaliryhmä on pyrkinyt kasvamaan merkittäväksi poliittiseksi voimaksi Euroopan parlamentissa ja kaudella 2004 - 2009 se on selkeästi parlamentin kolmanneksi suurin poliittinen ryhmä. Ryhmä on kasvanut ennen kaikkea EU:n laajentumisen myötä. Vuoden 1995 alussa uusina jäseninä liberaaliryhmään tulivat mukaan Suomen Keskustan sekä RKP:n euro-parlamentaarikit.⁵⁵

Euroopan liberaalipuolueen historia on varsin värikäs. Sandströmin mukaan vuoden 1976 perustavassa kokouksessa viisi neljästätoista mukaan kutsutusta kansallisesta puolueesta päätti jättäytyä tuoreen Euroopan liberaalipuolueen ulkopuolelle. Puolue lähti alusta asti havittelemaan jäsenikseen sekä vasemmisto- että oikeistoliberaaleja puolueita ja toisaalta poliittiseen keskustaan kuuluvia puolueita.⁵⁶ Ongelmalliseksi muodostui myös se, että europuolueen merkittävimmillä jäsenpuolueilla on ollut vaikeuksia ylittää kansallisia äänikynnyksiä europarlamenttivaaleissa. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa europuolueen suurimmat vallankäyttäjät FDP (Freie Demokratische Partei) ja LibDems (Liberal Democrats) ovat ajoittain olleet vailla edustusta Euroopan parlamentissa. Lisäksi 1970- ja 80-luvuilla (länsi-) eurooppalaiset poliittiset perheet vielä selkeästi hakivat omaa paikkaansa ja samoin puolueet niiden jäseninä, joten kansallisten puolueiden liittyminen liberaaliin europuolueeseen sekä sen europarlamenttiryhmään tai toisaalta eroaminen niiden jäsenyydestä, olivat tavallisia. Esimerkiksi tanskalainen det Radikale Vänstre erosi liberaalipuolueesta ja liittyi siihen myöhemmin uudelleen.⁵⁷

Europuolueiden ja europarlamenttiryhmiä kehitykseen on luonnollisesti vaikuttanut myös Euroopan integraation eteneminen. Euroopan unionin luominen Maastrichtin sopimuksella 1993 ja yhä suuremman asiajoukon tuominen Eurooppalaisen tason päätettäväksi vaikutti myös europuolueisiin. Euroopan parlamentin asema on vahvistunut huomattavasti erityisesti 1990-luvulla. Tiivistetysti voidaan sanoa, että parlamentista on tullut neuvon antavan instituution sijaan aito poliittisia päätöksiä tekevä parlamentti. Se käyttää yhdessä Eurooppa-neuvoston kanssa valtaa useimmissa unionin päätäntävaltaan kuuluvissa kysymyksissä. Parlamentin vallan kasvu liittyy ennen kaikkea yhteispäätösmenettelyn laajentamiseen entistä suurempaan joukkoon poliittisia päätöksiä. Parlamentin valta

⁵⁵ Sandström2003,83-85;Hix&Noury&Roland2007,24.

⁵⁶ Sandström2004,162-163.

⁵⁷Sandström2003,229;Sandström2004,177. (Liberaalipuolueen kehittämisestä yksityiskohtaisemmin Sandström2004,161 - 165).

on kasvanut pääasiassa 90-luvun alun jälkeen ja samalla on lisääntynyt myös europarlamenttiryhmiin ja yksittäisten europarlamentaarikoiden valta.⁵⁸

Euroopan unionin vuoden 1995 laajentumisen jälkeen Suomesta ja Ruotsista liittyi molemmista kahden eri puolueen edustajia liberaaliryhmään. Suurempi mullistus parlamentissa tapahtui vuoden 2004 itälaajentumisen yhteydessä, jolloin unioni sai jäsenikseen kymmenen uutta maata. Liberaaliryhmän kohdalla vuoden 2004 eurovaalien jälkeen tapahtui erityisen suuria muutoksia, sillä juuri perustettu Euroopan demokraattien ryhmä liittyi mukaan yhteistyöhön ja uusi ALDE -ryhmä sai alkunsa⁵⁹. Uusi liberaaliryhmä (tällä nimellä ryhmä edelleen yleisesti tunnetaan) on edustajamäärältään lähes kaksinkertainen vuoden 2004 vaaleja edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna ja Romanian sekä Bulgarian liittyttyä EU:n jäseniksi 2007 ryhmän jäsenmäärä ylitti sadan edustajan rajan⁶⁰.

3.1.2. Liberaaliryhmän kokoonpano ja asemat parlamentissa 1996 – 2007

Taulukko 1

Euroopan parlamentin suurten ryhmien %-osuudet paikoista 1994 – 2007.⁶¹

Ryhmä	1994 – 1999	1999 – 2004	2004 – 2009
EPP-ED	27,7	37,2	36,6
PES	34,9	28,8	27,3
ELDR (ALDE)	7,6	8,1	12,0
Vihreät	4,1	7,7	5,7
GUE-NGL	4,9	6,7	5,6

Euroopan parlamentin kaksi suurinta ryhmää sosiaalidemokraattinen PES sekä konservatiivien ja kristillisdemokraattien EPP-ED ovat pitäneet hallussaan valtaosaa parlamentin paikoista. Kahden suuren ryhmän yhteenlaskettu edustajamäärä on ollut jatkuvasti yli 60 prosenttia Euroopan parlamentin paikoista. Vuoden 1999 vaaleissa EPP-ED otti suurimman ryhmän aseman PES:ltä ja säilytti

⁵⁸ katso esim. Hix&Noury&Roland2007,18-21;Corbett *et al.*2003,3-6.

⁵⁹ Kahden eri poliittisen puolueen toiminta saman ryhmän alaisuudessa ei ole poikkeuksellista Euroopan parlamentissa. Esimerkiksi Euroopan Vihreät ja EFA -puolue (European Free Alliance) ovat toimineet yhteisen yhtenä ryhmänä vuodesta 1999 saakka. (Corbett *et al.*2003,74).

⁶⁰ ALDE2008:1.

⁶¹Ryhmien prosenttiosuudet parlamenttipaikoista ovat suuntaa antavia, koska pieniä muutoksia ryhmissä tapahtuu ajoittain. (Hix&Noury&Roland2007,24-25).

sen vuoden 2004 vaaleissa. Näiden kahden ryhmän painoarvo parlamentissa on huomattavasti suurempi kuin muiden ryhmien.⁶² Liberaaliryhmä on onnistunut kasvamaan merkittävästi vuodesta 1994. Erityisesti EU:n itälaajentumisen yhteydessä ryhmän edustajien määrä lisääntyi. Ryhmä on onnistunut tavoitteessaan nousta parlamentin selkeästi kolmanneksi suurimmaksi ryhmäksi. Ryhmän osuus edustajista oli noin kahdeksan prosenttia 1994 - 2004, kun nykyisellä ALDE:lla on hallussaan jo 12 prosenttia parlamentin paikoista. Liberaaliryhmä on kasvaessaan noussut yhä selkeämmin vaa'ankielen asemaan parlamentin päätöksenteossa. EPP-ED:n ja PES:n ollessa eri linjoilla parlamentin ajankohtaisissa asioissa on liberaaliryhmän merkitys parlamentin kannan muodostuksissa noussut viime vuosina yhä merkittävämmäksi⁶³.

Muutokset liberaaliryhmän sisällä ovat olleet suuria myös kolmella edellisellä vaalikaudella. Ensimmäisten vaaleilla valittujen suomalaisten liittyttyä liberaaliryhmään vuonna 1996 olivat silloisen ELDR:n suurimmat kansalliset delegaatiot Alankomaiden, Portugalin ja Italian puolueilla. Vuoden 1999 vaaleissa Liberal Democrats eteni vaalijärjestelmäuudistuksen⁶⁴ siivittämänä voimakkaasti Iso-Britanniassa ja kymmenellä edustajalla sen delegaatiosta tuli ELDR:n suurin. Vastaavasti Portugalin Partido Social Democrata siirtyi konservatiiviryhmän jäseneksi vaalien jälkeen.⁶⁵ Vuoden 2004 laajentuminen ja vaalien jälkeen muodostettu uusi ALDE-ryhmä muuttivat rajusti liberaaliryhmän kokoonpanoa. uuteen ryhmään tuli noin 90 edustajaa ja Bulgarian sekä Romanian liittyttyä EU:n jäseniksi 2007 on ryhmän edustajamäärä jo yli sata. Suurimmat kansalliset delegaatiot ALDE-ryhmässä ovat Italialla, Iso-Britannialla sekä Ranskalla. Myös liberaalissa europuolueessa vaikutusvaltaisessa asemassa oleva saksalainen Freie Demokratische Partei (FDP) onnistui ylittämään vaalikynnyksen seitsemällä edustajalla. Liberaaliryhmä on kaksinkertaistunut edustajamäärältään kymmenessä vuodessa ja siinä on tällä hetkellä jäseniä 22:sta eri maasta. Ryhmän kasvaessa Suomen viiden edustajan delegaation painoarvo on väistämättä heikentynyt parlamenttiryhmän sisällä.⁶⁶

---

⁶² Hix&Noury&Roland2007,26.

⁶³ Tutkimushaastattelussa liberaaliryhmän asema vaa'ankielenä nousi jatkuvasti esiin, vaikka siitä ei erikseen kysytty haastatelluilta. Myös Hix, Noury ja Roland ovat huomioineet liberaaliryhmän vaa'ankieliaseman voimistumisen viime vuosina (Hix&Noury&Roland2007,159).

⁶⁴ Iso-Britannian eurovaalijärjestelmän muutoksesta tarkemmin katso Farrell&Scully 2007.

⁶⁵ Sandström2003,230.

⁶⁶ ALDE2008:2, Sandström2003,229;Haastattelu europarlamentaarikko.

3.1.3. Liberaaliryhmän ideologia?

Liberaalipuolue ELDR:ää väitöskirjassaan tutkinut Camilla Sandström tuo tutkimuksessaan esiin ELDR:n jäsenpuolueiden erilaisuuden. Tärkeimpinä erottavina tekijöinä jäsenpuolueiden välillä Sandström pitää niiden jakautumista sosiaali- ja markkinaliberaaleihin sekä puolueiden erilaista suhtautumista Euroopan integraatioon.⁶⁷ Europuolueen jäsenet ovat melko heterogeeninen joukko kansallisia puolueita oikeisto-vasemmisto-akselille sijoitettuna. Osa puolueista on lähellä PES:n linjauksia monissa kysymyksissä ja toisaalta osa puolueista on lähempänä konservatiivisen EPP-ED:n ajatuksia.⁶⁸ Sandströmin tutkimuksen ilmestymisen jälkeen ELDR on laajentunut Itä-Euroopan puolueilla, mikä luonnollisesti voi vaikuttaa ryhmän painopisteisiin. Toisaalta europuolue ELDR on eri asia kuin liberaali europarlamenttiryhmä, eikä jäsenpuolueiden tai europuolueen linjauksilla aina ole kovin paljoa merkitystä Euroopan parlamentin käytännön työn kannalta. Lisäksi on huomioitava, että europarlamentaarikot eivät välttämättä aina edusta kansallisen puolueensa mieltä Euroopan parlamentin ajankohtaisissa kysymyksissä tai puolueilla ei ole edes olemassa yhteisiä kantoja parlamentin käsittelyssä oleviin asioihin.

Puolueiden oikeisto-vasemmisto-jaottelun lisäksi toisena merkittävänä jakolinjana europuolueen sisällä Sandström pitää puolueiden suhtautumista Euroopan integraatioon. ELDR on pitkään ollut hyvin integraatiomyönteinen puolueiden joukko. Vuoden 1995 laajentumisessa Suomen Keskusta sekä Ruotsalainen Centerpartiet toivat kuitenkin mukanaan aimo annoksen EU-skeptisyyttä europuolueeseen sekä sen parlamenttiryhmään. Suomen ja Ruotsin keskustapuolueiden lisäksi integraatioon varauksellisesti suhtautuvia ryhmittymiä on myös muissa ELDR:n jäsenpuolueissa, kuten tanskalaisessa det Radikale Vänstressä. Valtaosa ELDR:n jäsenpuolueista on ollut (ja on edelleen) joka tapauksessa varsin integraatiomyönteisiä. Samoin EDP:n jäsenpuolueet suhtautuvat integraatioon myönteisesti.⁶⁹

Vuoden 2004 eurovaalit, itälaajentuminen sekä ELDR:n ja EDP:n muodostama uusi ALDE-ryhmä muuttivat vanhaa liberaaliryhmää kertarysäyksellä melkoisesti. ELDR on selkeästi hakenut kasvua ja se on tehnyt sen jäsenpuolueiden yhtenäisyydestä joustamalla. Useilla uusien EU-jäsenmaiden ELDR:ään liittyneillä puolueilla lienee ollut aitoa halua liberaalipuolueiden yhteistyöhön, mutta samalla liberaaliryhmän merkitys vaihtoehtoisena ratkaisuna EPP-ED:n tai PES:n jäsenyydelle on

---

⁶⁷ Sandström2003,232.

⁶⁸ Sandström2003,95,97-99.

⁶⁹ Sandström2003,95-97,101-102; EDP2008:1.

korostunut. Liberaaliryhmän jäsenpuolueita yhdistää kenties voimakkaimmin se, että ne eivät koe sosialisteja tai konservatiiveja oikeaksi viiteryhmäksi itselleen Euroopan parlamentissa.⁷⁰

EDP toi mukanaan noin kaksikymmentä europarlamentaarikkoa uuteen lähes sadan edustajan ALDE-ryhmään. EDP:n kenties merkittävin puolue on ranskalainen Union pour la Démocratie Française (UDF), joka siirtyi liberaaliryhmään EPP-ED:stä. Itse asiassa UDF on tavallaan paluumuuttaja liberaaliryhmään, sillä se vaikutti ELDR-ryhmässä jo 1989 - 1994⁷¹. EDP:n mukana liberaaliryhmään tuli useita edustajia myös Italiasta sekä Liettuasta. Uusi ALDE-ryhmä on huomattavasti voimakkaampi poliittinen voima parlamentin sisällä kuin aikaisempi ELDR -ryhmä. EU:n suuret jäsenmaat Saksa, Ranska, Iso-Britannia sekä Italia ovat vahvistaneet asemiaan liberaaliryhmässä huomattavasti tutkimusaikana. Toisaalta ryhmä on entistäkin vaikeammin hahmotettavissa ideologialtaan. Ryhmä järjestäytyi oman periaateohjelmansa mukaisesti kauden 2004 - 2009 alussa, mutta ohjelma pysyttelee hyvin yleisellä tasolla⁷². Vuoden 2007 ALDE on Euroopan integraatioon myönteisesti suhtautuva sosiaali- ja talousliberaaleilla vivahteilla varustettu keskisuuri oikeiston ja vasemmiston väliin sijoittuva europarlamenttiryhmä, jonka jäseniä yhdistää jäsenpuolueiden erottautuminen PES:stä ja EPP-ED:stä sekä tietoisuus siitä, että sen poliittinen valta parlamentissa on kiinni ryhmän yhtenäisyyden säilymisestä, eli koheesiosta.

3.1.4. Ovatko suomalaisedustajat oikeassa ryhmässä?

Liberaaliryhmän suomalaisedustajilta kysyttiin haastatteluissa, että onko kyseinen ryhmä heidän mielestään oikea Euroopan parlamentissa heille henkilökohtaisesti ja toisaalta heidän edustamalleen kansalliselle puolueelle. Tämä kysymys auttaa osaltaan ymmärtämään edustajien asemaa ryhmässä sekä suhtautumista liberaalipuolueiden yhteistyöhön yleensä. Molemmat RKP:n edustajat pitivät ryhmää oikeana valintana Euroopan parlamentissa sekä heille henkilökohtaisesti että RKP:lle puolueena. Keskustan europarlamentaarikoiden vastauksissa oli jonkin verran hajontaa tässä kysymyksessä. Kuusi edustajaa näki liberaaliryhmän oikeana ryhmänä parlamentissa sekä itselleen että keskustalle. Yksi europarlamentaarikko suhtautui ryhmävalintaan hieman varauksellisemmin:

”No nykyisistä ryhmistä se on paras. Sitä mitä on pidettävä silmällä on se, että voisi syntyä ehkä vielä uusia ryhmittymiä. Myös voi ajatella että liberaalit ja PPE yhdistyisivät, jolloin tämän laajan keskusta-oikeistolaisen ryhmän sisällä voisi olla erilaisia

⁷⁰ Katso esim. Sandström2003,248;Hix&Lord1997,102-103.

⁷¹ Sandström2003,228.

⁷² ALDE -ryhmän kymmenkohtaisessa ohjelmassa tuodaan esiin mm. vapauden, oikeusvaltion ja demokratian ihanteet sekä syrjimättömyyden ja ympäristökysymysten tärkeys päätöksenteossa. (ALDE2008:3).

ryhmittymiä, joiden kautta vaikutusvalta ehkä paranisi. PPE:ssä on aika paljon edustajia, jotka ovat aika lähellä meitä [liberaaliryhmän suomalaisia JN]. Jopa lähempänä kuin liberaaliryhmän enemmistö. Mutta nykyisessä ryhmäjaossa niin ilmeisesti kuitenkin nykyinen ryhmä on paras” Haastattelu europarlamentaarikko

Ainoastaan Hannu Takkula pitää liberaaliryhmää selkeästi vääränä ryhmänä Euroopan parlamentissa paitsi hänelle henkilökohtaisesti niin myös keskustalle. Takkulan mukaan keskustan periaatteet eivät ole yhteneväisiä liberaalin europarlamenttiryhmän kanssa ja tämän vuoksi puolueen tulisi selvittää muita mahdollisia ryhmiä Euroopan parlamentissa.⁷³

”Poliittisen puolueen pitää olla uskollinen omalle näylleen ja omalle aatteelle ja jos keskusta pitää kiinni periaatteistaan, jos sille on tärkeää kansallisen maatalouden, kansallisen elintarvikepolitiikan omavaraisena säilyttäminen silloin ALDE ei ole oikea ryhmä. Jos keskustalle on tärkeää, että Euroopan unionista ei tule Euroopan Yhdysvaltoja eli liittovaltiota, silloin ALDE ei ole oikea ryhmä.” Haastattelu: Hannu Takkula

Kaiken kaikkiaan suomalaisjäsenet pitävät liberaaliryhmää oikeana viitekehyksenä Euroopan parlamentissa sekä itselleen että edustamalleen kansalliselle puolueelle. Ainoastaan keskustan Hannu Takkula pitää liberaaliryhmää selkeästi vääränä valintana itselleen ja edustamalleen kansalliselle puolueelle. RKP:n molemmat edustajat pitävät liberaaliryhmää oikeana viitekehyksenä Euroopan parlamentissa sekä itselleen että edustamalleen puolueelle, samoin keskustan edustajien selkeä enemmistö.

3.2. Edustajat osana liberaaliryhmää

3.2.1. Parlamenttikauden alussa

Europarlamenttivaaleissa valittujen suomalaisedustajien matkatessa Brysseliin ensimmäisiä kertoja on ohjelmassa poliittisen ryhmän järjestäytyminen. Vaalikauden ensimmäisillä viikoilla ja kuukausilla on suuri merkitys edustajan tulevalle työlle parlamentissa sekä toiminnalle osana europarlamenttiryhmää. Ryhmän järjestäytymisen yhteydessä valitaan ryhmän johto sekä jaetaan tehtävät

---

⁷³ Karina Jutila käyttää Takkulan puheenjohtajakampanjaa 2002 esimerkkinä konservatiivisesta keskustalaisuudesta, jolle on ”ominaista ns. perinteisten arvojen ja `aidon aatteellisuuden` korostaminen sekä pidättäytyvä suhtautuminen politiikan ns. uusiin kysymyksiin ja poliittisen osallistumisen uusiin muotoihin sekä puolueen aatekeskustelussa esitettyihin uusiin näkökulmiin.” Jutilan mukaan konservatiivisuus-liberalismi-jakolinja voi jatkossa nousta yhä merkittävämmäksi keskustan sisällä. (Jutila2003,277-278,281).

ryhmän edustajille. Valiokuntapaikkoja sekä muita vastuutehtäviä tarkastellaan kauden puoleissävä- lissä, mutta pääsääntöisesti edustajat toimivat samoissa kauden alussa määritellyissä toimitissa koko viisivuotisen kauden ajan⁷⁴. Suomen vuoden 1996 europarlamenttivaalien jälkeen tilanne oli kuitenkin sillä tavoin erilainen, että edustajat tulivat mukaan kesken vuonna 1994 alkaneen Euroopan parlamentin kauden. Käytännössä suomalaisedustajat ottivat liberaaliryhmässä eduskunnasta valit- tujen edeltäjiensä valiokuntajäsenyydet. Näitä jäsenyyksiä tarkasteltiin uudelleen kauden puolivälis- sä keväällä 1997. Euroopan laajuisen europarlamenttiryhmän järjestäytymisen yhteydessä useat poliittiset puolueet ja yksittäiset edustajat hakevat oikeaa viiteryhmää itselleen Euroopan parlamen- tissa. Keskusta ja RKP ovat kuitenkin vakiinnuttaneet asemansa liberaaliryhmässä ja ne ovat myös liberaalipuolueiden kattojärjestön ELDR:n jäseniä, joten käytännössä puolueiden edustajat liittyvät vaalien jälkeen automaattisesti liberaaliryhmään.

Parlamentin järjestäytyessä tehdään myös henkilövalintoja. Liberaaliryhmän sisällä valitaan vaiku- tusvaltainen puheenjohtaja sekä joukko varapuheenjohtajia ryhmälle. Lisäksi valitaan puhemiehistö koko Euroopan parlamentille. Parlamentin puhemies (President of European Parliament) tulee yleensä suurista PES:stä tai EPP:stä. Poikkeuksen muodosti liberaaliryhmän irlantilainen Pat Cox, joka työskenteli parlamentin puhemiehenä 2002 – 2004. Liberaaliryhmän sisällä valitaan *Bureau*, eli toimiva johto, joka työskentelee puheenjohtajan johdolla ryhmän keskeisenä päätöksentekijänä. *Bureau*:ssa on ollut mukana myös edustus suomalaisilla, käytännössä keskustan delegaation pu- heenjohtaja sekä RKP:n edustaja ovat olleet mukana myös ryhmän päätöksentekoaikana. Lisäksi liberaaliryhmästä valitaan parlamentin valiokuntiin koordinaattorit, jotka toimivat ryhmän delegaa- tion puheenjohtajina valiokunnissa ja neuvottelevat muiden poliittisten ryhmien koordinaattoreiden kanssa muun muassa tulevien raporttien laatijoista.⁷⁵

Vähäisten henkilövalintojen lisäksi erittäin keskeinen osa kauden alussa on valiokuntapaikkojen jakamisella. Aluksi valiokuntapaikat jyvitetään poliittisille ryhmille ja tämän jälkeen ryhmien sisäl- lä yksittäisille edustajille. Euroopan parlamentin toiminta on valiokuntakeskeistä, joten kauden alussa määriteltävät valiokuntapaikat vaikuttavat hyvin paljon myös edustajien työn sisältöön kau- den aikana. Valiokuntapaikat ja merkittävät valiokuntien puheenjohtajuudet jaetaan aluksi poliittis- ten ryhmien kesken d'Hondtin äänestysmenetelmää käyttäen. Poliittiset ryhmät saavat pisteitä edus- tajamääriensä mukaisesti ja näillä pisteillä saadaan tietty määrä valiokuntien puheenjohtajuuksia ja muita tehtäviä ryhmän haltuun.⁷⁶ Liberaaliryhmän sisällä käytetään paikkojen jakamisessa uudel- leen d'Hondtin järjestelmää, jonka mukaan jaetaan parlamenttiryhmien välisessä jaossa saadut pai-

⁷⁴ Liite1. McElroyn mukaan noin 30% valiokuntapaikoista jaetaan uudelleen kauden puolivälissä. (McElroy2006,26).

⁷⁵ Sandström2003,236-238;ALDE2008:4;Haastattelu europarlamentaarikko.

⁷⁶Valiokuntien järjestäytymisestä yksityiskohtaisemmin Corbett *et al.* 2003,104-106.

kat. Ryhmän sisäisessä vastuutehtävien jaossa d'Hondtissa käytettävät pisteet lasketaan eri jäsenmaiden delegaatioiden edustajamäärän mukaan, esimerkiksi Suomen delegaatioon kuuluvat tässä yhteydessä sekä keskustan että RKP:n edustajat.⁷⁷

Ryhmän järjestäytyminen ja edustajien tehtävien ja valiokuntapaikkojen jakaminen on monimutkainen prosessi. Tämän tutkimuksen kannalta on kuitenkin tärkeää tehdä muutamia havaintoja liberaaliryhmän osalta. Ensinnäkin kaksinkertaiseen d'Hondtin järjestelmään perustuva toiminta kiinnittää huomion matematiikkaan politiikan sijasta. Valiokuntapaikkojen jaossa ryhmien sisällä on kysymys kansallisten delegaatioiden voimasuhteista, vaikka edustajien toiveita paikkojen suhteen pyritään seuraamaan mahdollisuuksien mukaan. Ainoastaan ryhmän johdon valinta on selkeästi henkilöky-symys. Toinen suomalaisia liberaaliryhmän jäseniä koskeva havainto on se, että nykyinen järjestelmä pitää tärkeät valiokuntien puheenjohtajuudet käytännössä suomalaisten ulottumattomissa – Suomen delegaation pisteet eivät riitä näin tärkeisiin asemiin ryhmässä. Ainoastaan poikkeustapa-uksessa suomalainen voi nousta liberaaliryhmässä valiokunnan puheenjohtajaksi tai koko poliittisen ryhmän johtoon.⁷⁸

Tutkimushaastatteluiden perusteella yksittäisen edustajan kannalta ryhmän järjestäytyminen näyttää merkittävästi yksinkertaisemmalta. Ryhmän järjestäytyttyä edustajia pyydetään esittämään toivo-muksensa tulevista valiokuntapaikoista ja tämän jälkeen paikat jaetaan d'Hondtin järjestelmän mu-kaisesti. Pääsääntöisesti suomalaisedustajat ovat olleet varsinaisena jäsenenä yhdessä valiokunnassa ja varajäsenenä yhdessä. Valiokuntien varsinaisen jäsenyyden ja varajäsenyyden ero ei ole merkit-tävä. Edustajilla on mahdollisuus olla mukana täysipainoisesti myös niiden valiokuntien toiminnas-sa, joissa he ovat varajäsenenä sekä he voivat mahdollisesti saada myös raportointitehtäviä itselleen varavalikunnissa.⁷⁹ Valiokuntien lisäksi europarlamentaarikot toimivat myös Euroopan parlamen-tin valtuuskunnissa, jotka toteuttavat parlamentin yhteistyötä unionin ulkopuolisilla alueilla. Val-tuuskuntien merkitys on kuitenkin melko vähäinen, eikä niitä käsitellä tässä tutkimuksessa tarkem-min.⁸⁰

3.2.2. Kansallisen delegaation merkitys

Liberaaliryhmän järjestäytyessä parlamenttikauden alussa kansallisen delegaation suuruudella on huomattava merkitys edustajien tulevien tehtävien kannalta. Mutta mikä on puolueen delegaation

⁷⁷ Mamadouh&Raunio2003,340; Haastattelu europarlamentaarikko.

⁷⁸ Katso myös Mamadouh&Raunio2003,340 sekä Corbett *et al.* 2003,86-87,104-106.

⁷⁹ Corbett *et al.* 2003,105.

⁸⁰ Valtuuskuntien roolista Corbett *et al.*2003,133-134.

merkitys edustajille kauden aikana? Mikä on yhteistyön merkitys RKP:n ja keskustan edustajien välillä? keskustan nelihenkkinen delegaatio on valinnut joukostaan puheenjohtajan, joka edustaa puoluetta kansallisen puolueen puoluehallituksessa (vuodesta 1998)⁸¹. Muulla tavoin delegaation yhteistyötä ei ole ulkopuolelta määritetty. Edustajille jää varsin vapaat kädet yhteistyön harjoittamiseen muiden puolueen europarlamentaarikoiden kanssa.

Keskustan delegaation jäsenet tapaavat toisiaan usein. Tapaamisista osa on hyvin epämuodollisia ja niiden järjestämistä helpottaa huomattavasti se, että edustajien toimistot sijaitsevat vierekkäin sekä Brysselissä että Strasbourgissa. Yhteisissä kokouksissa tai yleensä vapaamuotoisissa neuvotteluissa keskustellaan parlamenttityön tärkeistä esillä olevista kysymyksistä sekä haetaan myös delegaation yhteisiä linjauksia tuleviin äänestyksiin. Eräs keskustan europarlamentaarikko tiivistää delegaation merkityksen seuraavalla tavalla:

”No kyllä se on tietysti hyvin keskeinen koska tämän kansallisen valtuuskunnan koko muun muassa määrää millaisia luottamusmiehenpaikkoja saa parlamentissa, koska ne jaetaan kansallisille valtuuskunnille näiden koon mukaan. Ja kyllä meillä on jatkuva yhteydenpito keskenämme. Meillä on työhuoneet vierekkäin ja päivittäistä keskustelua ja myös yhteistyötä äänestyksissä ja näin pois päin. Että se on tiivis se yhteistyö delegaation sisällä ja sitten delegaation ja parlamenttiryhmän välillä on myös tiivistä yhteistyötä koko ajan.” Europarlamentaarikko1

Toisaalta kahden keskustan edustajan vastauksissa korostetaan delegaation yhtenäisyyden merkitystä vaikutusvaltaisen aseman saavuttamiseksi ryhmän sisällä:

”Se että, että me liberaaliryhmän meppeinä pidimme kansallisesti useimmiten joka toinen viikko vähintään näitä yhteisiä palaverieja, joskus jopa useammin tai tilanteen mukaan. Niin se antoi meille niin kuin lisää voimaa siellä liberaaliryhmän sisällä kun meidän ryhmän delegaation puheenjohtaja voi kertoa, että Suomen delegaatio on tätä mieltä siellä.” Europarlamentaarikko2

RKP:n ainoalla edustajalla ei ole ollut tukenaan saman puolueen kollegoita ryhmässä. Haastatellut RKP:n edustajat ovat kuitenkin yksimielisiä siitä että keskustan europarlamentaarikot kuuluvat heidän läheisimpiin yhteistyökumppaneihinsa parlamentissa ja yhteistyö on sujunut mutkattomasti pienessä porukassa. Yksikään keskustan edustaja ei erikseen korostanut haastattelussa yhteistyön merkitystä RKP:n europarlamentaarikon kanssa. Mitään havaittavissa olevaa muutosta puoluedelegaatiossa edustajille ei haastatteluiden perusteella ole tapahtunut vuoden 1996 jälkeen.

---

⁸¹ Raunio2007,141.

3.2.3. Valiokuntatyö

Europarlamentaarikoiden työn ytimessä ovat parlamentin valiokunnat. Valiokuntatyön merkitys korostuu muutamasta eri syystä. Ensinnäkin Euroopan parlamentin rooli ”suurena kunnanvaltuustona”, kuten eräs haastateltu kuvasi, korostaa valiokuntien itsenäisyyttä. Kenenkään ei ole pakko ajatella hallitus-oppositio-asetelmaa työskennellessään valiokunnissa, toisin kuin esimerkiksi eduskunnassa. Toiseksi EU:n nykyinen päätöksentekojärjestelmä nostaa esiin valiokuntien merkitystä niissä tehtävien raporttien kautta. Yksittäisen europarlamentaarikon laatima raportti käsitellään aluksi valiokunnan sisällä ja vasta sitten parlamentin täysistunnossa. Valiokunnat ovat siis keskeinen vaikuttamisen paikka Euroopan parlamentin muodostaessa kantaansa lainsäädäntöön.⁸² Kolmas seikka, joka korostaa valiokuntien merkitystä edustajan työssä on se, että edustaja kykenee parlamentissa keskittymään vain rajalliseen määrään asioita, eli käytännössä oman valiokuntansa ja kenties varavaliokuntansa asioihin. Ajankäytöllisesti ei yksinkertaisesti ole mahdollista seurata kovinkaan tarkkaan toisten valiokuntien työskentelyä ja tämän takia edustajan omien valiokuntien merkitys korostuu entisestään⁸³. Euroopan parlamentti on tällä hetkellä jaettu kahteenkymmeneen varsinaiseen valiokuntaan, sekä mahdollisiin alivaliokuntiin ja väliaikaisiin valiokuntiin. Väliaikainen valiokunta toimi esimerkiksi USA:n väitettyjen Eurooppaan sijoittuvien vankilentojen selvittäjänä vuosina 2006 – 2007.⁸⁴ Valiokuntien poliittinen merkitys vaihtelee melko paljon; osa valiokunnista on luonteeltaan enemmän neuvoa-antavia ja osassa vaikutetaan suoraan EU:n päätöksentekoon.⁸⁵

Valiokuntien sisällä merkittäviä luottamustehtäviä ovat luonnollisesti valiokunnan puheenjohtajuus sekä varapuheenjohtajuudet. Erityisesti puheenjohtajan rooli valiokunnan työn johdossa on keskeinen⁸⁶. Puheenjohtajan ollessa läsnä varapuheenjohtajien tehtävät ovat vähäisempiä. Liberaaliryhmän suomalaisille ei juuri ole tämänkaltaisia luottamustehtäviä osunut, ennen kuin vaalikauden 2004 - 2009 puolivälissä tarkistettiin valiokuntapaikkoja ja samassa yhteydessä peräti kolme liberaaliryhmän suomalaisjäsentä nousi valiokuntien varapuheenjohtajiksi (Liite1). Anneli Jäätteenmäki toimii varapuheenjohtajana perussopimusvaliokunnassa, Hannu Takkula kulttuuri- ja koulutusvaliokunnassa ja Kyösti Virrankoski budjettivaliokunnassa. Aikaisemmin ainoastaan Astrid Thors on toiminut vetoamusvaliokunnan varapuheenjohtajana kahteen eri otteeseen. Lisäksi poliittiset ryhmät

---

⁸²Valiokuntien roolista Euroopan parlamentissa: Corbett *et al.*2003,103-104; Neuhold2001,4-5;

⁸³ ” Jos oman valiokunnan asiat hallitsee niin se on jo hyvin. Ja sitten kun useimmilla on yksi varsinaisen valiokuntapaikka ja yksi varapaikka, niin jos kahteen valiokuntaan keskittyy, niin se on todella hyvin. Eli ei voimia riitä millään kaiken hallitsemiseen. ” Haastattelu europarlamentaarikko.

⁸⁴ Valiokuntien lukumäärä ja alivaliokuntien sekä väliaikaisten valiokuntien asettaminen ovat vaihdelleet tutkimusaikana. Katso esim. Corbett *et al.* 2003,103-104; Hausemer2006,516; Euroopan parlamentti2008:1.

⁸⁵ Mamadouh&Raunio2003,334-335.

⁸⁶ Corbett *et al.*2003,106; Neuhold2001:5.

valitsevat valiokuntiin ryhmän koordinaattorit⁸⁷, jotka vastaavat ryhmän linjasta valiokunnassa. Koordinaattorit yhdessä valiokunnan puheenjohtajan kanssa jakavat muun muassa raportointitehtävät edustajille ja sovittelevat poliittisten ryhmien näkökantoja keskenään. Koordinaattori laatii myös valiokuntansa osalta äänestyslistan täysistuntoon – ja yleensä ryhmä myös sitä noudattaa.⁸⁸ Liberaaliryhmän suomalaisista tämä tehtävä on ollut ainoastaan Hannu Takkulalla kulttuurivaliokunnassa (CULT) vuodesta 2004 alkaen.

Raportointitehtävät jaetaan poliittisille ryhmille valiokunnissa d'Hondtin -järjestelmän pohjalta luodun pisteytysmallin mukaan. Puolueryhmillä on käytössään tietty määrä pisteitä, joilla voidaan ”ostaa” raportointitehtäviä ryhmän edustajien tehtäväksi. Suurten parlamenttiryhmien käytössä on paljon pisteitä ja usein ne nappaavat merkittävimmät raportointitehtävät ennen esimerkiksi liberaaliryhmää.⁸⁹ Raportointitehtävien jakamisesta neuvotellaan ryhmien kesken ja niiden sisällä. Esimerkiksi henkilökohtainen erityisosaaminen saattaa vaikuttaa raportointien jakamiseen.⁹⁰ Yksi 1990-luvulla Euroopan parlamentissa ollut suomalaisedustaja kertoi haastattelussa myös esimerkin siitä, kuinka valiokunnan sisällä ryhmän koordinaattori saattaa käyttää senioriteetti -asemaansa häikäilemättä hyväkseen. Kyseinen koordinaattori oli rohumunut vuosien ajan suuren osan liberaaliryhmän raportointitehtävistä itselleen koordinaattorin asemaansa hyväksikäyttäen. Merkittävimmät ryhmät nimeävät lisäksi varjoraportoitijat muiden ryhmien edustajien valmistelussa oleville raporteille. Varjoraportin kautta ryhmä esittää vaihtoehdon varsinaiselle raportille ja samalla varmistaa, että joku ryhmän edustaja todella tutustuu kyseiseen aihepiiriin perusteellisesti. Varjoraportointi on nykyään yleisesti käytössä myös laajenneessa liberaaliryhmässä.⁹¹

Vaikka valiokuntien sisällä merkittävät tehtävät jaetaan ryhmien kesken, on työ valiokunnissa kuitenkin luonteeltaan yhteistyötä ja kompromissien etsimistä parlamenttiryhmien ja niiden edustajien kesken. Valiokunnat pyrkivät löytämään yhteisen linjan ajankohtaisista asioista ennen kuin ne viedään koko parlamentin käsiteltäviksi.⁹² Kollegoista valiokunnissa tulee myös läheisiä työtovereita keskenään ja muutamat haastatellut europarlamentaarikot korostavatkin valiokuntatyön hyvää työilmapiiriä aivan erityisesti.

---

⁸⁷ Koordinaattoreiden tehtävistä tarkemmin luvussa 2.3.3.

⁸⁸ Corbett *et al.* 2003, 108-109.

⁸⁹ Mamadouh&Raunio 2003, 342-343.

⁹⁰ Corbett *et al.* 2003, 116; Haastattelu europarlamentaarikko. Hausemerin mukaan poliittisten ryhmien koordinaattorit suosivat merkittävien raportointitehtävien jakamisessa pieniä kansallisia delegaatioita tarkoituksenaan ryhmän koheesion ylläpitäminen (Hausemer 2006, 525).

⁹¹ Neuhold 2001, 7; Mamadouh&Raunio 2003, 342-344; Haastattelu europarlamentaarikko.

⁹² Mamadouh&Raunio 2003, 348.

3.2.4. Täysistunnot ja koheesio

Strasbourggin täysistuntoa edeltävällä viikolla poliittiset ryhmät kokoontuvat keskustelemaan tulevasta täysistunnosta ja muista ajankohtaisista asioista. Ryhmäkokouksissa pyritään löytämään ryhmien yhteiset kannat tuleviin äänestyksiin. Ryhmät kokoontuvat myös Strasbourggin täysistuntoviikon aikana päivittäin. Lisäksi Euroopan parlamentti järjestää ajoittain niin sanottuja mini-istuntoja Brysselin täysistuntosalissa ja luonnollisesti ryhmä kokoontuu myös ennen näitä istuntoja. Ryhmäkokousten keskeinen tarkoitus on koordinoita liberaaliryhmän edustajien kantoja ja luoda pohjaa ryhmän yhtenäisyydelle tulevan täysistunnon äänestyksissä.⁹³

Ryhmäkokouksissa käydään poliittista keskustelua ja kunkin mietinnön vastuuhenkilö ryhmässä (raportoiija, varjoraportoiija, valiokunnan koordinaattori) antaa tarvittaessa tilannekatsauksen asian taustoista ja esittää valiokunnan kannan tulevaan äänestykseen. Sandströmin mukaan ryhmäkokouksissa käydään myös vilkasta keskustelua ja ajatuksenvaihtoa päätöksistä.⁹⁴ Liberaaliryhmän ryhmäkokousten ongelmatilanteissa voidaan toimia useilla eri tavoilla. Ryhmä voi äänestää eri toimintamallien välillä ja valita voittaneen ehdotuksen ryhmän yhteiseksi kannaksi täysistuntoon. Mikäli ryhmä näyttäisi hajoavan pahasti tietyssä kysymyksessä, voidaan kantojen sovittamiseksi etsiä kompromissia kiistelevien ryhmien välille. Ryhmän kantaa vastustavia edustajia tai kansallisia delegaatioita saatetaan myös houkutellessa ryhmän linjoille liittämällä päätös yhteen jonkin toisen kiistakysymyksen kanssa. Lisäksi ryhmä voi päättää olla ottamatta yhteistä kantaa johonkin tulevaan äänestykseen. Ryhmän sisäisissä kiistatilanteissa ryhmän johdon sovitteleva merkitys korostuu.⁹⁵

Ennen täysistuntoa liberaaliryhmän ryhmäpiiskuri⁹⁶ ja sihteeri laativat ryhmän yhteisen äänestyslistan valiokuntien koordinaattorien ehdotusten ja ryhmäkokousten päätösten perusteella. Äänestyslistan tarkoituksena on toimia ohjenuorana täysistunnon äänestyksissä liberaaliryhmän jäsenille. Ryhmä pyrkii äänestyksissä mahdollisimman suureen yhtenäisyyteen (koheesio). Mikäli ryhmän edustajat aikovat äänestää ryhmän yhteistä kantaa vastaan odotetaan heidän ottavan tämän esille ryhmäkokouksissa, jotta mahdollisia kompromisseja tai pakettiratkaisuja voidaan saada aikaan. Joissakin harvoissa moraalikysymyksiin liittyvissä äänestyksissä ryhmä antaa edustajille vapaat kädet äänestää haluamallaan tavalla.⁹⁷

⁹³ Corbett *et al.* 2007, 103-104. Sandström 2003, 241-242.

⁹⁴ Sandström 2003, 242-243

⁹⁵ Sandström 2003, 245; Haastattelu europarlamentaarikko.

⁹⁶ Ryhmäpiiskurin roolista tarkemmin luvussa 2.3.3.

⁹⁷ Corbett *et al.* 2007, 107-108; Sandström 2003, 245-246.

Liberaaliryhmän suomalaisedustajien näkemykset äänestyslistan merkityksestä ja sen noudattamisesta vaihtelevat melko paljon. Yksikään edustaja ei pidä listan noudattamista erityisen tärkeänä äänestyksissä. Muutamit edustajat kuitenkin korostivat ryhmän yhtenäisyyden merkitystä sen painoarvolle parlamentin sisällä. Listan olemassaoloa ei kuitenkaan suomalaisten toimesta kyseenalaisteta, vaan se nähdään lähinnä välttämättömänä organisointikeinona.

"Se on hyvä että jaetaan listat kun siellä on niin hirveästi äänestyksiä. Voi olla 500 äänestystä, missään tapauksessa ei ehdi mennä niitä kaikkia itse läpi, mutta varmaan on joka ikinen päivä äänestys, jossa en noudata sitä. Jos olen eri mieltä, niin äänestän eri tavalla. Mutta minä katson että se on tällainen työn helpottamiseksi tehty lista." Europarlamentaarikko1

"Kyllähän se on hyvin, sanoisinko, ohjeellinen. Sitten on tietysti aina varmistettava, ettei astu johonkin miinaan. Eli semmoiseen kansallisesti mielenkiintoiseen kysymykseen taikka semmoiseen asiaan jossa todella niin kuin oma näkemys eroaa, mutta kyllähän se valtaosassa näistä, niin se ohjaa [päätöksentekoa JN]." Europarlamentaarikko2

Kaksi keskustan europarlamentaarikkoa korostaa äänestämistä Suomen kansallisten etujen mukaisesti täysistunnoissa, mikä johti ajoittain heidän osaltaan ryhmän laatiman listan vastaiseen äänestyskäyttäytymiseen. Lisäksi yksi keskustan europarlamentaarikko korostaa ryhmän äänestyslistan ja kansallisen puolueen ideologian heikkoa yhteensopivuutta ja sanoi tämän johtavan hänen kohdallaan listasta poikkeamiseen. Suomalaiset liberaaliryhmän europarlamentaarikot pyrkivät haastatteluiden perusteella seuraamaan täysistunnoissa ryhmän äänestyslistaa, mutta eivät arkaile poiketa ryhmän linjasta jos sen kokevat tarpeelliseksi. Kansallinen etu, kansallisen puolueen ideologian vastainen ohje, omantunnon kysymykset ja arvokysymykset tulivat vastauksissa esiin seikkoina, jotka aiheuttavat äänestyslistasta poikkeamisia. Vastaavasti ryhmän painoarvon lisääminen, ryhmän yhtenäisyyden tavoittelu, äänestysten runsas lukumäärä täysistunnoissa sekä luottamus muiden maiden kollegoihin liberaaliryhmässä mainittiin näkökantoina ryhmän listan seuraamiselle.

3.3. Ryhmän valvontakeinot

3.3.1. Asemat parlamentissa

Seuraavaksi käsitellään liberaaliryhmän käytössä olevia valvontakeinoja suomalaisia Euroopan parlamentin jäseniä kohtaan. Valvontakeinojen avulla ryhmän ja edustajan välille syntyy päämies-

agentti-teorian mukaisesti vastuuyhteys. Valvontakeinot takaavat sen, että päämiehellä on mahdollisuus kontrolloida agenttien toimintaa. Koska suomalaiset liberaaliryhmän europarlamentaarikot liittyvät kauden alussa käytännössä automaattisesti liberaaliryhmän jäseniksi ja koska liberaalilla europarlamenttiryhmillä ei ole käytännön tilanteessa minkäänlaista merkitystä europarlamenttivaaalien tuloksen osalta, on ryhmällä käytössä ainoastaan valinnan jälkeen käytettäviä *ex post*-valvontakeinoja⁹⁸. Europarlamenttiryhmän suomalaisedustajien osalta nimenomaan toimivat *ex post*-valvontakeinot muodostavat vastuuyhteyden edustajan ja ryhmän välille.

Keskeisin parlamenttiryhmillä käytössä oleva valvontakeino edustajia kohtaan on valta päättää edustajien asemista parlamentissa sekä valta edesauttaa edustajan poliittisten tavoitteiden toteutumista.⁹⁹ Kuten parlamentin järjestäytymistä koskevassa luvussa tuotiin esiin, parlamenttikauden alulla on suuri merkitys edustajien aseisiin liberaaliryhmässä. Liberaaliryhmä käyttää ryhmän järjestäytyessä kaksinkertaista d'Hondtin menetelmää. Menetelmä korostaa kansallisten delegaatioiden kokoa vieden samalla valtaa ryhmältä. Liberaaliryhmän kansalliset delegaatiot valitsevat vuorotellen, pistelukujensa mukaisessa järjestyksessä, ryhmälle jyvitetystä paikoista haluamansa. Ryhmän sisällä ainoastaan puheenjohtajan valinta on selkeästi poliittinen henkilövalinta.¹⁰⁰

d'Hondtin menetelmän käyttäminen korostaa matematiikkaa politiikan sijasta. Suomalaisten näkökulmasta d'Hondtin menetelmän käyttö ei ole pelkästään positiivinen asia. Liberaaliryhmässä on käytännössä sellainen tilanne, että suomalaisten viisihenkinen delegaatio ei ole riittävän suuri esimerkiksi valiokunnan puheenjohtajuuden saamiseksi suomalaiselle edustajalle¹⁰¹. Toisin sanoen puhdas d'Hondt -matematiikka estää suomalaisten nousun ryhmän keskeisimpiin tehtäviin. Liberaaliryhmän laajentuessa Suomen delegaation asema ryhmän sisällä on myös heikentynyt merkittävästi. Pienten delegaatioiden edustajat voivat kuitenkin kompromissiratkaisuna nousta merkittäviin aseisiin myös liberaaliryhmässä, paras esimerkki lienee irlantilainen Pat Cox. Hän toimi Irlannin ainoana edustajana liberaaliryhmässä, mutta onnistui nousemaan silloisen ELDR:n johtoon 1998 ja myöhemmin koko parlamentin puhemieheksi kauden 1999 – 2004 jälkipuoliskoksi¹⁰². Liberaaliryhmän ja sen johdon valta sen yksittäisten jäsenten muodollisiin aseisiin parlamentissa on siis itse asiassa melko vaatimatonta. Kaksinkertaisen d'Hondtin järjestelmän lisäksi on otettava huomioon

---

⁹⁸ Liberaaliryhmän kokoontuessa kauden alussa on sillä mahdollisuus estää jäseneksi pyrkivien europarlamentaarikoiden liittyminen ryhmään. Kaikki Euroopan liberaalipuolue ELDR:n jäsenpuolueiden tuoret europarlamentaarikot liittyvät ryhmään käytännössä automaattisesti.

⁹⁹ Hix&Noury&Roland2007,134.

¹⁰⁰ Haastattelu europarlamentaarikko, taustahaastattelu.

¹⁰¹ Haastattelu europarlamentaarikko.

¹⁰² Sandström2003,238-239.

parlamenttiryhmän sisäinen kompromissihakuisuus. Vaalikauden alussa pyritään löytämään ratkaisu, jossa jokainen ryhmän jäsen saa mahdollisimman hyvin toiveitaan vastaavia tehtäviä.¹⁰³

Vaalikauden aikana liberaaliryhmällä on käytössään valta erottaa yksittäisiä edustajia tai kokonaisia kansallisia delegaatioita jäsenyydestään. Ryhmästä erottamiset ovat kuitenkin hyvin harvinaisia, eikä niitä liberaaliryhmän osalta tullut esiin. Yleensä ryhmänvaihdokset tapahtuvat edustajien omasta aloitteesta. Potentiaalisesti ryhmästä erottaminen on joka tapauksessa voimakas valvontakeino edustajia kohtaan.¹⁰⁴ Euroopan parlamentin ryhmien vakiintumattomuus ja kasvuhakuisuus kuitenkin vesittävät erottamisen käytön kontrollikeinona. Poliittiseen keskustaan kuuluvasta liberaaliryhmästä erotettu edustaja tai delegaatio löytäisi todennäköisesti uuden poliittisen kodin jostakin toisesta parlamenttiryhmästä, joten edustajien erottaminen ainoastaan heikentäisi liberaaliryhmää suhteessa kilpailijoihin. Sen sijaan täysin ryhmien ulkopuolella toimivat europarlamentaarikot ovat hyvin vaikeassa tilanteessa vailla ryhmän resursseja tai keinoja ajaa poliittisia tavoitteitaan eteenpäin.¹⁰⁵

Yhteenvedona voidaan sanoa, että liberaalilla europarlamenttiryhmällä on potentiaalisesti olemassa valta päättää edustajiensa asemista parlamentissa. Käytännön tilanteessa ryhmän toiminnan kompromissiluontoisuus sekä d'Hondtin menetelmän käyttäminen vähentävät ryhmän valtaa huomattavasti. Kansallisten delegaatioiden intressit nousevat usein parlamenttiryhmän edun yläpuolelle. Lisäksi edustajien asemat lyödään pitkälti lukkoon vaalien jälkeen koko viisivuotiskaudeksi, joten ryhmän mahdollisuudet käyttää valtaansa edustajien asemaan parlamentissa parlamenttikauden alun jälkeen ovat vaatimattomat. Liberaaliryhmästä ei myöskään ole erotettu edustajia, joten edustajien ei ole tarvinnut ottaa tätä mahdollisuutta huomioon työssään.

3.3.2. Ryhmäkuri valvontakeinona

Euroopan parlamentin täysistunnot ovat paitsi parlamentin keskeinen päätöksentekoaareena, niin myös instituution näyteikkuna jäsenmaiden kansalaisille. Usein täysistuntoon mennessä on keskeisissä kysymyksissä löydetty etukäteen kompromissiratkaisut poliittisten ryhmien välille. Euroopan

---

¹⁰³ Taustahaastattelu.

¹⁰⁴ Hix&Noury&Roland2007,135.

¹⁰⁵ Euroopan parlamentin poliittisille ryhmille on olemassa tietyt minimisäännöt, jotka ovat muuttuneet pariin otteeseen tutkimusaikana. Poliittisella ryhmällä on oltava tietty minimimäärä edustajia riittävän useasta jäsenmaasta, jotta se saa poliittisen ryhmän statuksen ja ryhmälle kuuluvat henkilökunta- ja muut resurssit. (Corbett *et al.*2003,59).

parlamentin kanta asioihin määritellään pitkälti valmisteluvaiheessa parlamentin valiokunnissa ja täysistunnon keskustelu ja äänestykset saattavat olla ainoastaan muodollisuus.¹⁰⁶ Täysistunnossa poliittiset ryhmät pyrkivät mahdollisimman suureen yhtenäisyyteen äänestyksissä. Ryhmien tavoitteena on saada edustajansa äänestämään ryhmän yhteisen äänestyslistan mukaisesti. Europarlamentaarikon ja parlamenttiryhmän välisen vastuuyhteyden toimivuuden kannalta on keskeistä, millaisia keinoja ryhmällä on olemassa ryhmän yhtenäisyyden varmistamiseksi täysistunnoissa.

Kuten luvussa 2.2.4. tuli jo esiin, liberaaliryhmän toiminta on hyvin kompromissihakuista täysistuntoihin mentäessä. Ryhmäkokouksissa pyritään etsimään sellaisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat ryhmän yhtenäisen äänestyskäyttäytymisen täysistunnoissa. Liberaaliryhmän kohdalla korostuu myös ryhmän vaa'ankieliasema kahden suuren poliittisen ryhmän välissä. Useat haastatellut europarlamentaarikot sekä ryhmän toimijat nostivat vaa'ankielen aseman esiin ja nimenomaan siinä mielessä, että liberaaliryhmällä on merkitystä ainoastaan jos suuret ryhmät voivat luottaa ryhmään neuvottelukumppanina. On selvää, että jos liberaaliryhmä hajoaisi toistuvasti keskeisissä äänestyksissä, sen asema neuvottelukumppanina heikkenisi huomattavasti. Liberaaliryhmän asema vaa'ankielenä on korostunut Suomen EU-jäsenyyden aikana PES:n ja EPP-ED:n välisen kilpailun lisääntyessä ja toisaalta liberaaliryhmän noustua selkeästi parlamentin kolmanneksi suurimmaksi ryhmäksi¹⁰⁷.

Liberaaliryhmän edustajat työskentelevät olosuhteissa, joissa heillä on runsaasti erilaisia syitä äänestää ryhmän mukana täysistunnoissa. Kompromissihakuisuuden sekä vaa'ankieliaseman lisäksi ryhmän yhteinen äänestyslista luo edustajille painetta äänestää ryhmän mukana. Euroopan parlamentin jäsenet työskentelevät yleensä kahdessa eri valiokunnassa, joihin heidän on myös työssään keskityttävä. Europarlamentaarikoiden erikoistuminen sekä parlamentin valtava työmäärä johtavat siihen, että yksittäinen edustaja ei kykene tutustumaan kaikkiin tuleviin äänestyksiin kovinkaan tarkasti. Tästä syystä edustajat usein seuraavat ryhmän listaa ja luottavat kollegoidensa harkintakykyyn. Liberaaliryhmässä tilanne on suomalaisten osalta ollut sellainen, että Suomen viisi edustajaa kattavat yhdessä ainoastaan noin puolet parlamentin valiokunnista¹⁰⁸.

Edellä mainittujen ryhmän yhtenäisyyden kannustavien seikkojen lisäksi on hyvä huomioida se tosiasia, että kyseessä todellakin on poliittinen ryhmä. Liberaaliryhmän edustajien välillä vallitsee tietty yhteenkuuluvuuden tunne, jota ryhmän johto pyrkii vahvistamaan mahdollisuuksien mukaan. Vaikka liberaalipuolueita ei yhdistäkään tiivis yhtenäinen liberaali ideologia, on kuitenkin taustalla yhdistävänä tekijänä se, että jäsenpuolueet eivät koe EPP:tä tai PES:ää tai muita pienempiä liit-

¹⁰⁶ Katso esim. Mamadouh&Raunio2003,348;Sandström2003,236.

¹⁰⁷ Hix,Noury&Roland2007,158-160.

¹⁰⁸ Katso Liite1.

toumia oikeaksi viitekehykseksi delegaatiolleen. Yhteenkuuluvuuden tunteen ja ryhmähengen luominen sekä vahvistaminen ovat liberaaliryhmän johdon keskeisiä tehtäviä, joissa onnistuminen heijastuu myös äänestyskäyttäytymiseen parlamentin täysistunnoissa. Liberaaliryhmän johto pyrkii myös aktiivisesti etsimään konsensusta ja ryhmän yhtenäistä linjaa ryhmäkokouksissa.¹⁰⁹

Liberaaliryhmän suomalaisedustajilla on olemassa useita hyviä syitä äänestää ryhmän mukana täysistunnoissa, mutta kaikki edellä mainitut seikat ainoastaan vetoavat edustajia äänestämään ryhmän mukana täysistunnoissa. Valvontakeinoiksi kontrollimielessä ei edellä mainittuja yhtenäisyyteen kannustavia seikkoja voida katsoa. Myöskään seuraavassa luvussa tarkemmin käsiteltävään liberaaliryhmän ryhmäpiiskurin keinovalikoimaan ei kuulu tässä mielessä mitään valvontakeinoja. Käytännössä liberaaliryhmää vastaan täysistunnossa äänestävälle europarlamentaarikolle ei seuraa ryhmäkurin rikkomisesta minkäänlaisia seuraamuksia. Myös liberaaliryhmän suomalaiset äänestävät ajoittain ryhmää vastaan täysistunnoissa, mutta niin tekevät myös muiden maiden edustajat. Kahden päämiehen ja agentin tilanteen kannalta on kuitenkin keskeistä huomioida, että liberaaliryhmä ei käytä kontrollimielessä valvontakeinoja ryhmää vastaan äänestäviä kohtaan.¹¹⁰

3.3.3. Ryhmäpiiskuri ja koordinaattorit

Simon Hix, Abdul Noury ja Gérard Roland toteavat vuoden 2007 tutkimuksessaan, että europarlamenttiryhvät ovat perustaneet kaksi tahoja valvomaan jäsentensä toimintaa¹¹¹. Nämä toimijat ovat ryhmäpiiskuri sekä ryhmän koordinaattorit valiokunnissa. Ryhmäpiiskurin keskeinen tehtävä on tarkkailla ryhmän jäsenten äänestyskäyttäytymistä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä olla mukana valmistelemaan äänestyslistaa täysistuntoon. Hix, Noury ja Rolandin mukaan poliittisten ryhmien koordinaattorit puolestaan ovat ryhmän johdon ”silmit, korvat ja suu” valiokunnissa.¹¹² Lisäksi Hausemer (2006) esittää, että ryhmien koordinaattorit suosivat raportointitehtävien jaossa ryhmälle lojaaleja edustajia.¹¹³

Ryhmäpiiskurin rooli on kuitenkin liberaaliryhmässä varsin rajattu. Ryhmäpiiskuri tilastoi liberaalien äänestyskäyttäytymistä parlamentin täysistunnoissa. Tilastoinnissa piiskuri käyttää samoja *roll call* -äänestysaineistoja, joita esimerkiksi Hix, Noury ja Roland ovat käyttäneet tutkimuksensa läh-

¹⁰⁹ Sandström kirjoittaa kattavasti liberaaliryhmän työskentelystä ryhmäkokouksissa sekä ryhmän johdon roolista yhteisen linjan etsimisessä: (Sandström2003,241-247).

¹¹⁰ Poliittisten ryhmien koheesiosta roll-call-äänestyksissä, katso tarkemmin: Hix&Noury&Roland2007,94.

¹¹¹ ”The European parliament groups have also set up two offices to control their members” Hix&Noury&Roland2007,134.

¹¹² Hix&Noury&Roland2007,134-135.

¹¹³ Hausemer2006,523.

teenä. Ryhmäpiiskuri laatii ryhmän yhtenäisyyden kehittymisestä (koheesiosta) raportteja jotka ovat ryhmän käytössä. Raporttien pohjalta ei kuitenkaan sanktioida yksittäisiä edustajia tai kansallisia delegaatioita, vaan ne ovat enemmän taustamateriaalia. Ryhmän johto voi esimerkiksi ottaa kokouksissa esiin koheesiossa tapahtuneet muutokset ja pyrkiä tällä tavoin vaikuttamaan ryhmän yhtenäisyyteen. Lisäksi piiskuri on mukana sovittelemassa ryhmän eriäviä mielipiteitä ajankohtaisissa asioissa.¹¹⁴ Ryhmäpiiskurin työllä voi kuitenkin olla edustajien valvonnan kannalta merkitystä siinä mielessä, että edustajat ovat tietoisia siitä että heidän äänestyskäyttäytymistään tarkkaillaan ryhmän toimesta. Edelleen on kuitenkin syytä alleviivata sitä, että liberaaliryhmässä piiskurilla ei nimestään huolimatta ole käytössä mitään konkreettisia keinoja, joilla pakottaa edustajia ryhmän kannan taakse tai rangaista näitä jälkikäteen ryhmää vastaan äänestämisestä¹¹⁵. Eräs haastateltu europarlamentaarikko kuvasi liberaaliryhmän ryhmäpiiskurin työtä varsin osuvasti informaatio-ohjaukseksi.

Ryhmän koordinaattoreiden tehtävänkuvaa sivuttiin jo aikaisemmin tässä tutkimuksessa. Liberaaliryhmässä koordinaattorit ovat selkeästi ryhmän vastuuhenkilöitä valiokunnissa. He neuvottelevat toisten poliittisten ryhmien kanssa raporteista ja laativat ryhmän äänestyslistan valiokunnan osalta.¹¹⁶ Sen sijaan liberaaliryhmän osalta on vaikea nähdä koordinaattoreiden roolia valvontatehtävänä riviedustajia kohtaan. Koordinaattoreilla on käytössään valtaa päättää liberaaliryhmän edustajien vastuutehtävistä valiokunnan sisällä, mutta yksikään haastateltu suomalaisedustaja ei nähnyt raporttien jakamisesta tai muissa valiokunnan tehtävien jyvittämisessä mitään valvontakeinoihin kontrollimielessä viittaavaa. Haastateltujen liberaaliryhmän suomalaisedustajien mukaan Hausemerin väite raportointitehtävien jakamisesta palkitsemiskeinona ryhmälle lojaaleille edustajille ei pidä paikkaansa liberaaliryhmän osalta. Liberaaliryhmän suomalaisista on koordinaattorina toiminut Hannu Takkula (2004-) kulttuurivaliokunnassa. Takkulan asema liberaaliryhmän koordinaattorina asettaa kyseenalaiseksi Hixin, Nouryn ja Rolandin tulkinnan koordinaattoreista ”ryhmän johdon silminä, korvina ja suuna” valiokunnassa. Takkula pitää liberaaliryhmää vääränä viitekehyksenä Euroopan parlamentissa sekä itselleen että kansalliselle puolueelleen¹¹⁷. Toisin sanoen se että koordinaattori on ryhmän vastuuhenkilö valiokunnassa, ei välttämättä tarkoita sitä että koordinaattori olisi aina ryhmän johdon tai edes ryhmän enemmistön kannalla ajankohtaisissa poliittisissä kysymyksissä.

Sekä ryhmäpiiskuri että valiokuntien koordinaattorit toki valvovat liberaaliryhmän jäsenten toimintaa Euroopan parlamentissa ja sen valiokunnissa. Valvonnassa on kuitenkin kyse enemmän työn koordinoinnista kuin valvonnasta kontrollimielessä. Itse asiassa ryhmäpiiskurilla ei ole käytössä

---

¹¹⁴ Sandström2003,245;Corbett *et al.*2003,88-89; Haastattelu europarlamentaarikko.

¹¹⁵ Corbett *et al.* mainitsee mahdollisina piiskurin rangaistuskeinoina: heikommat valiokuntapaikat seuraavalle kaudelle, edustajien jättämisen vaille raportointitehtäviä sekä puheajan vähentämisen täysistunnoissa. (Corbett *et al.*2003,88)

¹¹⁶ Haastattelu europarlamentaarikko; Corbett *et al.*2003,108-109; Mamadouh&Raunio2003,340.

¹¹⁷ Katso luku 3.1.4.

mitään tuntuja keinoja pakottaa edustajia äänestämään ryhmän mukana, eikä hänellä myöskään ole mahdollisuuksia sanktioida ryhmää vastaan äänestäviä jälkikäteen. Ryhmäpiiskuri käyttää informaatio-ohjausta edustajien työn koordinoimiseen ja yhtenäisyyteen kannustamiseen. Koordinaattoreilla on puolestaan olemassa keinoja vaikuttaa suomalaisedustajien tehtäviin valiokuntien sisällä. Kaikki haastatellut edustajat kuitenkin kiistävät koordinaattoreiden käyttävän valtaansa kontrollin keinona. Haastatteluaineiston perusteella liberaaliryhmän koordinaattorit tyytyvät työnimikkeensä mukaisesti valiokuntatyön koordinointiin, eivätkä edes pyri kontrolloimaan ryhmän edustajien työtä.

3.3.4. Koordinaatiota kontrollin sijaan

Liberaaliryhmän suomalaisedustajille esitettiin haastatteluissa kysymys ryhmän käytössä olevista valvontakeinoista edustajia kohtaan. Kaikki edustajat kiistivät yksiselitteisesti ryhmän käyttävien kovia valvontakeinoja edustajia kohtaan. Yksi edustajista mainitsi mahdollisena valvontakeinona ryhmän informaatio-ohjauksen, jolla hän viittasi ryhmäpiiskurin raportteihin. Useat edustajat tekivät myös haastattelutilanteessa selväksi, että valvontakeinoista kontrollimielessä puhuminen on liberaaliryhmän yhteydessä harhaanjohtavaa. Haastattelut paljastavat myös sen että ryhmän valvontakeinoja ei ole pyritty ottamaan käyttöön vuosina 1996 – 2007. Ainoastaan ryhmäpiiskurin toimintaa on onnistuttu jonkin verran kehittämään ja piiskurin raportointityö on muuttunut aiempaa säännöllisemmäksi ja tarkemmaksi. Keskustan ja RKP:n edustajien kokemuksissa ryhmän valvontakeinoista ei myöskään ole eroja havaittavissa.

Liberaaliryhmällä on potentiaalisesti olemassa kovia (*ex post*) valvontakeinoja jäseniään kohtaan. Ryhmällä on valtaa päättää jäsentensä työstä ja asemista parlamentissa, mutta todellisuudessa liberaaliryhmän käytännöt estävät valvontakeinojen käytön kontrollimielessä. Kaksinkertaisen d'Hondtin menetelmän käyttäminen vastuutehtävien jakamisessa vähentää liberaaliryhmän ja sen johdon valtaa päättää yksittäisten edustajien asemista. Lisäksi valiokuntapaikat säilyvät, ainakin suomalaisedustajien osalta, yhä vakaammin ennallaan koko viisivuotiskauden ajan. Ryhmästä erottamista ei käytetä uhkakeinona ryhmää vastaan äänestäviä edustajia kohtaan. Itse asiassa ryhmää vastaan äänestämisestä ei seuraa minkäänlaisia sanktioita liberaaliryhmässä. Ryhmän koordinaattorit voivat valiokuntien sisällä ohjata vastuutehtäviä ryhmän lojaaleille edustajille, mutta haastatteluaineiston perusteella näin ei ole toimittu. Edes liberaaliryhmän koordinaattorit eivät välttämättä aina ole lojaaleja ryhmän johdolle tai ryhmän linjauksille. Liberaaliryhmän toimintaa leimaa voi-

makas kompromissihakuisuus ja toisaalta eriävien mielipiteiden sietokyky. Ryhmän jäsenet tulevat erilaisista poliittisista taustoista ja lisäksi vuodesta 2004 alkaen liberaaliryhmässä ovat olleet mukana myös EDP:n edustajat. Ryhmien hajoaminen äänestyksissä on Euroopan parlamentissa varsin yleistä, eikä liberaaliryhmä poikkea muista merkittävistä ryhmistä mitenkään¹¹⁸.

Ryhmä toki koordinoi jatkuvasti edustajien työtä monin eri tavoin. Edustajien työn koordinointi ryhmien taholta on myös edellytys Euroopan parlamentin tehokkaalle työskentelylle kuten useat haastatellut edustajat ja toimihenkilöt toivat esiin. Edustajat toimivat osana poliittista ryhmää niin valiokunnissa kuin täysistunnoissakin. Voidaankin sanoa että Euroopan parlamentin työ on organisoitu poliittisten ryhmien ympärille. Edustajilla on myös useita hyviä syitä olla lojaaleja omalle ryhmälleen, vaikka ryhmä ei käytäkään valvontakeinoja kontrollimielessä edustajia kohtaan¹¹⁹. Eriytyisen voimakkaasti liberaaliryhmän haastatteluissa nousee esiin ryhmän yhtenäisyyden vaikutus sen painoarvoon parlamentin päätöksenteossa. Hyvin usein haastatteluissa viitattiin liberaaliryhmän vaa'ankieliasemaan parlamentin sisällä. Yhtenäisyys tekee ryhmästä voimakkaamman ja sitä kautta helpottaa myös yksittäisten edustajien mahdollisuuksia ajaa omia poliittisia tavoitteitaan eteenpäin. Liberaaliryhmän työn koordinoinnissa keskeisessä roolissa ovat ryhmän johto ja ryhmäkokoukset sekä ryhmäpiiskuri ja koordinaattorit valiokunnissa, kaikkia edellä mainittuja on tukemassa myös ryhmän monikymmenpäiseksi laajennut sihteeristö. Europarlamenttivaalien lähestyessä edustajien huomio kiinnittyy europarlamenttiryhmän sijasta kotimaan äänestäjiin sekä kansallisiin puolueisiin.

4. EDUSTAJAT OSANA KANSALLISIA PUOLUEITA

4.1. Keskustan EU-kysymys ja liberaaliyhteys

Euroopan unioni ja Suomen EU-politiikka ovat olleet vaikeita kysymyksiä keskustalle puolueena sekä sen kannattajille. Puolueessa on koko Suomen EU-jäsenyyden ajan ollut unioniin positiivisemmin ja negatiivisemmin suhtautuvia henkilöitä. Myös puolueen yhteistyö Euroopan liberaalipuolueessa (ELDR) ja sen parlamenttiryhmässä (ELDR, ALDE) on ajoittain kyseenalaistettu, kuten tässä työssä on jo tullut esiin. Puolueen sisällä on käyty sisäistä keskustelua puolueen ideologian suhteesta liberalismiin. Osittain keskustan kansainvälisen yhteistyön haasteissa on kysymys siitä että agraaritaustaiselle puolueelle ei yksinkertaisesti löydy samalla tavoin

---

¹¹⁸ Parlamenttiryhmien koheesio on tuoreen tutkimuksen perusteella kasvussa ja kaudella 1999 – 2004 liberaaliryhmä äänesti jo yli 90 prosenttisesti yhtenäisellä tavalla. Suurempaan yhtenäisyyteen ylsivät ainoastaan PES ja Vihreiden europarlamenttiryhmä. (Hix,Noury&Roland2007,94).

¹¹⁹ Katso myös Corbett *et al.*2003,89.

luontevaa viitekehystä Euroopan tasolla kuin esimerkiksi sosiaalidemokraattisilla puolueilla (PES) tai vihreillä puolueilla (Euroopan vihreät). Keskusta on puolueena ottanut paikkansa kansainvälisellä puoluekentällä varsin myöhään, keskustan suuntautumisen liberaaliin kansainväliseen yhteistyöhön voidaan katsoa vahvistuneen kun Liberaalinen Kansanpuolue yhdistettiin keskustaan 1980-luvun alussa. Liberal International –järjestöön puolue liittyi 1983. Pohjoismaisten keskustapuolueiden kanssa yhteistyötä on ollut olemassa jo aikaisemmin.¹²⁰

Suomen EU-jäsenyys ja sitä edeltänyt poliittinen keskustelu sekä neuvoa antava kansanäänestys vuonna 1994 kertovat paljon keskustan suhtautumisesta Euroopan unioniin. Keskustalaisen pääministerin Esko Ahon johdolla Suomi haki jäsenyyttä nykyiseen Euroopan unioniin. Suhtautuminen mahdolliseen jäsenyyteen jakoi puoluetta voimakkaasti, keskustan pitkäaikainen puheenjohtaja ja silloinen ulkoministeri Paavo Väyrynen erosi hallituksesta protestina EU-jäsenyysneuvotteluille vuonna 1993. Neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä 1994 ainoastaan 36% keskustan kannattajista äänesti Suomen EU-jäsenyyden puolesta¹²¹. Enemmistö kansanäänestykseen osallistuneista suomalaisista oli kuitenkin jäsenyyden kannalla, samoin enemmistö kansanedustajista.¹²² Suomi liittyi EU:n jäseneksi vuoden 1995 alussa.¹²³

Vuonna 1995 vaihtui myös hallitus ja keskusta aloitti lopulta kahdeksan vuotta kestäneen oppositiokauden. Puolueen suhtautumista Euroopan unioniin oppositiokauden aikana voi kuvata sopeutumiseksi vallitsevaan tilanteeseen. Sopeutumista kotimaassa epäilemättä edesauttoi se, että puolueen kenties merkittävin EU-kriitikko ja entinen puheenjohtaja Paavo Väyrynen siirtyi europarlamentaarikoksi ja sivuun puolueen johtopaikoilta. Oppositiossa keskusta haastoi hallitusta ajoittain myös EU-kysymyksillä. Merkittävin yksittäinen tapaus lienee ollut päätös Suomen osallistumisesta rahaliitto EMU:un ja omasta valuutasta luopuminen. Keskusta päätyi vastustamaan EMU-jäsenyyttä vuoden 1997 puoluekokouksessa. Karina Jutilan mukaan EMU-päätöksessä oli keskustan sisällä osittain kysymys EU-jäsenyysprosessin jälkihoidosta sekä puolueen eheyttämisestä¹²⁴. Esko Ahon jälkeen puolueen puheenjohtajina toimineet Anneli Jäätteenmäki sekä Matti Vanhanen ovat puolueen käytännön EU-politiikan muovaajina suhtautuneet Euroopan unioniin lähinnä pragmaattisesti. Keskustan EU-politiikkaa on myös ohjannut halu säilyttää

---

¹²⁰ Keskusta2;Sandström2003,107-108;Haastattelu europarlamentaarikko; Taustahaastattelu. (Sandströmin mukaan keskusta liittyi Liberal International-järjestöön 1993, mutta puolueen virallisella sivustolla mainitaan liittymisvuodeksi 1983).

¹²¹ Paloheimo 2000,58.

¹²² 24 keskustan kansanedustajaa (40 prosenttia) äänesti Suomen EU-jäsenyyttä vastaan eduskunnan täysistunnossa (Jutila2003,208)

¹²³ Karina Jutila on tutkinut väitöskirjassaan 'Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla?' monipuolisesti Keskustan sisäistä suhtautumista EU-jäsenyyteen. Jutila nostaa esiin puolueen eliitin, pääministeri Esko Ahon johdolla, vaikean aseman pääosin jäsenyyttä vastustaneen kentän suhteen.

¹²⁴ Jutila2003, 215.

uskottavuus hallituskumppanina kotimaan politiikassa. Vuoden 2003 jälkeen keskusta on ollut päähallituspuolueena keskeisesti vaikuttamassa myös Suomen EU-politiikkaan.¹²⁵

Keskustan eurovaaliohjelmissa EU on nähty valtioiden liittona, jonka kehittämiseen kohti liittovaltiota suhtaudutaan kriittisesti. Agraaritaustaiselle puolueelle Suomen maanviljelyksestä elantonsa saavan väestön etu on tärkeä ajateltaessa EU:n kehittymistä.¹²⁶ Maatalouspoliittisissa kysymyksissä keskustan linjaukset poikkeavat suuresti ELDR:n vaaliohjelmien tavoitteista EU:n maataloustukien lopettamisen ja vientituista luopumisen suhteen.¹²⁷ On hyvä muistaa, että Euroopan parlamentin päätösvalta maataloudessa sekä EU:n institutionaalisissa kysymyksissä on hyvin vaatimatonta, koska nämä asiat eivät ainakaan toistaiseksi kuulu yhteispäätösmenettelyn piiriin. Keskustan ja liberaalin europuolueen enemmistön väliset ristiriitaisuudet EU:n roolista tulevaisuudessa ja integraation etenemisestä eivät siis yleensä tule esiin Euroopan parlamentin tasolla ja tämä helpottaa osaltaan puolueen edustajien toimintaa myös parlamentin liberaaliryhmässä.

Keskusta osallistui liberaalin europuolueen ELDR:n toimintaan tarkkailijajäsenenä jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä. Varsinaiseksi jäseneksi puolue liittyi Suomen EU-jäsenyyden myötä 1995. Puolueen piirissä tämä nähtiin luonnollisena jatkumona jäsenyydelle Liberal International –järjestössä.¹²⁸ Myös agraaritaustainen Ruotsin keskustapuolue liittyi ELDR:n jäseneksi samaan aikaan. Sandströmin mukaan jäsenyys ELDR:ssä on keskustalle paitsi ideologinen, niin myös strateginen valinta. Joka tapauksessa Keskustan ja Ruotsin Centerpartietin jäsenyyksien myötä ELDR-puolueeseen ja liberaaliin parlamenttiryhmään tuli ripaus euroskeptisyyttä. Sandström jakaa vuoden 2003 tutkimuksessaan ELDR:n puolueet sosiaali- ja markkinaliberaaleihin puolueisiin ja tässä jaotelmassa keskusta kuuluu puolueen markkinaliberaaliin siipeen. EU:n itälaajentuminen 2004 on kuitenkin muuttanut sekä europuoluetta että liberaalia parlamenttiryhmää melkoisesti.¹²⁹

---

¹²⁵ Raunio2005,389.

¹²⁶ Paloheimo2000,60,67.

¹²⁷ Esimerkiksi vuoden 2004 eurovaaliohjelmissa keskusta korostaa EU:n maataloustukipolitiikan merkitystä pohjoiselle jäsenmaalle ja ELDR:n eurovaaliohjelmissa vuonna 2004 vaaditaan kaikkien maataloustukien lopettamista. ”*Vienti- ja tuotantotuet olisi lakkautettava kokonaan mahdollisimman pian*”, ELDR:n eurovaaliohjelma 2004. (Keskustal,ELDR1).

¹²⁸ Taustahaastattelu.

¹²⁹ Katso luku 3.1.3.

4.2. RKP:n liberaaliyhteys

RKP on luonteeltaan ennen kaikkea ruotsinkielisen vähemmistön puolue Suomessa. Puolueen kannattajia ja sen piirissä toimivia henkilöitä yhdistää kiinnostus ruotsinkielen- sekä ruotsia äidinkielenään puhuvan vähemmistön asemaan Suomessa. RKP:tä on läpi historiansa pidetty ideologialtaan varsin vapaamielisenä tai liberaalina puolueena Suomessa. Näin ollen puolueen kuuluminen liberaaliin puolueperheeseen Euroopan tasolla on varsin luonnollista. RKP:n liittyminen ELDR - puolueeseen ja sen parlamenttiryhmään voidaan nähdä luonnollisena jatkona puolueen hakeutumiselle mukaan liberaalipuolueiden kansainväliseen yhteistyöhön. Camilla Sansdröm sijoittaa RKP:n puolueena ELDR:n markkinaliberaalien puolueiden joukkoon (samoin kuin keskustan), vaihtoehtoinen luokitus olisi ollut sosiaali-liberaalit puolueet. Lisäksi Sandströmin mukaan ELDR Euroopalaisena viitekehyksenä on selkeästi ideologinen valinta RKP:lle.¹³⁰ Euroopan parlamentissa toimii myös piskuinen EFA-ryhmä (European Free Alliance) Vihreän parlamenttiryhmän sisällä. EFA on valtiottomien valtioiden ja kielivähemmistöjen ryhmä, johon myös RKP periaatteessa soveltuisi hyvin. Puolueessa ei kuitenkaan tiettävästi ole käyty keskustelua vaikutusvaltaisen liberaaliryhmän jättämisestä.¹³¹

1990-luvun alkupuolella RKP omaksui nopeasti myönteisen kannan Suomen EU-jäsenyyteen. Vuoden 1994 neuvonantavassa kansanäänestyksessä Heikki Paloheimon mukaan jopa 85 prosenttia RKP:n kannattajista oli Suomen EU-jäsenyyden kannalla. RKP on suhtautunut positiivisesti myös EU:n kehittämiseen ja integraation syventämiseen Suomen jäsenyyden aikana. Hallituspuolueena RKP kannatti rahaliitto EMU:n toteuttamista ja esimerkiksi EU:n yhtenäisemmän ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen RKP on suhtautunut myönteisesti jo vuoden 1999 eurovaaliohjelmassaan.¹³²

RKP on ollut hallituspuolue Suomessa yhtäjaksoisesti koko maan EU-jäsenyyden ajan ja päässyt sitä kautta osallistumaan EU-politiikan linjauksiin hallituksessa. Euroopan parlamentissa RKP:llä on ollut yksi edustaja kerrallaan. Eduskunnasta valittiin 1995 Elisabeth Rehn välikaudeksi Euroopan parlamenttiin ja vuoden 1996 vaaleissa Astrid Thors tuli valituksi. 1999 Thors onnistui uusimaan paikkansa Euroopan parlamentissa vaaliliiton ja RKP:n äänten keskittämisen avulla¹³³. Kaudella 2004 – 2009 Henrik Lax toimii RKP:n ainoana euroedustajana. RKP on pienpuolue Suomessa

---

¹³⁰ Sandström2003,95,125.

¹³¹ Seiler2004,213

¹³² Paloheimo2000,58,65.

¹³³ Vuoden 1999 europarlamenttivaaleissa keskusta, RKP ja Suomen Kristillinen Liitto muodostivat vaaliliiton. (Pesonen2000,35).

ja Euroopan parlamentissa sen yhden edustajan ryhmä on häviävän pieni. RKP:n haasteena Eurooppa-politiikassa on ennen kaikkea vaikutusvallan säilyttäminen. Vuoden 2009 europarlamenttivaaleissa Suomen edustajamäärä tulee laskemaan edelleen kolmeentoista ja RKP:n ainoan paikan säilyminen Euroopan parlamentissa on uhattuna.

4.3. Edustajien yhteydet kansallisiin puolueisiin

4.3.1. Muodolliset yhteydet

Euroopan parlamentin jäsenten ja heidän kansallisten puolueidensa väliset yhteydet voidaan jakaa kahteen luokkaan: muodollisiin ja epämuodollisiin yhteyksiin, toisin sanoen puolueen organisoimisiin säännöllisiin yhteyksiin sekä edustajien omaan aktiivisuuteen perustuviin yhteyksiin. Tämä jaottelu on tarkoituksenmukainen, koska sen avulla saadaan selville millä tavoin puolue sitoo edustajia omaan toimintaansa sekä toisaalta jaottelu auttaa selvittämään kansallisten puolueiden mahdollisia valvontaväyliä sekä vallan käytön keinoja europarlamentaarikoiden toimintaan. Lähtökohtaisesti edustajien omaan aktiivisuuteen perustuvat yhteydet puolueeseen eivät tarjoa organisoituja valvontakanavia kansallisille puolueille. On kuitenkin syytä muistuttaa, että kansallinen puolue (keskusta, RKP) on vain yksi niistä tahoista joihin euroedustajat ovat yhteydessä kotimaassaan kauden aikana. Käytännössä kaikki edustajat järjestävät yhteydenpitoa äänestäjäkuntaansa eri tavoin sekä ovat yhteydessä eduskuntaan, ministeriöihin, etujärjestöihin tai esimerkiksi suomalaisiin tiedotusvälineisiin.

Edellinen edustajien ja europarlamenttiryhmän välisiä yhteyksiä käsittelevä luku päättyi toteamukseen, jonka mukaan kansallisen puolueen merkitys kasvaa vaalien lähestyessä ja europarlamenttiryhmä jää taka-alalle. Tämä todellakin pitää paikkaansa sillä europarlamenttivaalit käydään yhä kaikissa EU-maissa kansallisten puolueiden toimesta ja kansallisin teemoin. Europuolueet ovat pyrkineet aktivoitumaan ennen vaaleja esimerkiksi Euroopan laajuisten vaaliohjelmien kautta, mutta puolueiden merkitys on toistaiseksi jäänyt vähäiseksi. Europarlamentaarikoiden uudelleenalinta on yhä kansallisten puolueiden käsissä.¹³⁴

Ensimmäinen merkittävä askel kohti vaaleja on kansallisten puolueiden ehdokasasettelu. Eurovaalien luonne toisen luokan vaaleina¹³⁵ sekä Suomen vaalijärjestelmä antavat oman leimansa ehdo-

¹³⁴ Hix, Noury & Roland 2007, 134-135, 145.

¹³⁵ Eurovaalit voidaan nähdä toisen luokan vaaleina verrattuna kansallisiin parlamenttivaaleihin tai presidentinvaaleihin. Toisen luokan vaaleilla tarkoitetaan vaaleja, joissa ei varsinaisesti ratkaista ketkä maata hallitsevat tai miten tärkeät

kasasetteluun. Keskustassa ehdokasasettelusta päättää viime kädessä puoluevaltuuskunta, joka kuitenkin on käytännön syistä siirtänyt päätösvaltaansa useammin kokoontuvalle puoluehallitukselle.¹³⁶ Puolueen piirijärjestöillä on mahdollisuus esittää ehdokkaita puolueen listoille ja ne ovat myös aktiivisesti tätä mahdollisuutta käyttäneet. Myös RKP:ssä ehdokasvalinnasta vastaa puoluehallitus. Suomessa puolueilla on mahdollisuus asettaa 20 ehdokasta europarlamenttivaaleihin¹³⁷. Korkean äänikynnyksen ja kalliiden kampanjoiden vaaleissa puolueiden halukkuus asettaa valtakunnallisesti tunnettuja ehdokkaita on varmaa. Istuvat europarlamentaarikot ovat tähän mennessä aina halutesaan päässeet yrittämään jatkokautta puolueensa listoilta kaikissa suomalaisissa puolueissa. Raunion mukaan erityisesti keskusta ja vasemmistoliitto ovat hyväksyneet ehdokkailta puolueen linjasta eriäviä kannanottoja saavuttaakseen mahdollisimman suuren äänimäärän europarlamenttivaaleissa. Keskusta ja RKP ovat laatineet omat eurovaaliohjelmansa vaalien alla. Lisäksi puolueiden järjestökoneisto osallistuu vaalityöhön ja puolue tukee ehdokkaita myös taloudellisesti.¹³⁸

Taulukko 2.

Suurten puolueiden äänimäärät ja edustajanpaikat europarlamenttivaaleissa 1996 – 2004.

Puolue	1996	1999	2004
Kokoomus	20,2% /4paikkaa	25,0 /4	23,7 / 4
Keskusta	24,4 /4	21,3 / 4	23,4 / 4
SDP	21,5 /4	17,9 / 3	21,2 /3
Vasemmistoliitto	10,5 / 2	9,1 / 1	10,4 /1
Vihreät	7,6 / 1	13,4 / 2	9,1 / 1
KD (SKL)	2,8 / 0	2,4 / 1	5,7 /0
RKP	5,8 / 1	6,8 / 1	4,3 /1

Suomessa on järjestetty kolmet europarlamenttivaalit (1996, 1999, 2004). Suomen Keskusta on saanut kaikissa kolmissa vaaleissa neljä edustajaa Euroopan parlamenttiin ja RKP yhden edustajan. Äänestysaktiivisuus on vaihdellut runsaasti eri vaalien välillä. Vuoden 1996 vaalit järjestettiin kunnallisvaalien yhteydessä, mikä oli osaltaan nostamassa äänestysaktiivisuutta. Vuoden 1999 vaaleissa äänestysprosentti suorastaan romahti, sillä ainoastaan 31,4 prosenttia käytti äänioikeuttaan. Viimeisimpien eurovaalien äänestysaktiivisuus oli hieman yli 40 prosenttia. Liitteessä 2. on esitetty

---

poliittiset kysymykset tulisi ratkaista. Yleinen kiinnostus vaaleja kohtaan sekä äänestysaktiivisuus eurovaaleissa jäävät usein muita vaaleja heikommiksi. (Katso esim. Pesonen2000,45-47).

¹³⁶ Magnus Blomgren analysoi yksityiskohtaisesti eri ehdokasasettelutapojen vaikutuksia Euroopan parlamentin jäseniin. (Katso Blomgren2003,139-143).

¹³⁷ Vaalit1. Vuoden 1996 eurovaaleissa puolueet saivat asettaa ainoastaan 16 ehdokasta. (Pesonen2000,23).

¹³⁸ Raunio2007,141;Haastattelut europarlamentaarikko.

Keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoiden äänimäärät sekä osuudet puolueen äänipotista ja kaikista annetuista äänistä. Luvussa 3.4.1. käsitellään europarlamenttivaaleja puolueen mahdollisena valvontakeinona edustajiin ja edustajiksi pyrkiviin ehdokkaisiin.¹³⁹

Toinen erittäin keskeinen muodollinen yhteys europarlamentaarikkojen sekä kansallisen puolueen välillä on puolueen europarlamenttidelegaation puheenjohtajan jäsenyys kansallisen puolueen puoluehallituksessa ja sen työvaliokunnassa. Keskusta hyväksyi puoluekokouksessa 1998 säännön, jonka mukaan delegaation puheenjohtaja on oikeutettu osallistumaan täysivaltaisena jäsenenä sekä puoluehallituksen että sen työvaliokunnan toimintaan.¹⁴⁰ Jutilan mukaan työvaliokunta on keskustassa eräänlainen puolueen sisäpiiri, joka määrittelee puolueen kannan ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin. Työvaliokunnassa puolueen puheenjohtajan johdolla käydään keskustellen läpi ajankohtaisia teemoja.¹⁴¹ Keskustan delegaation puheenjohtajana toimi Paavo Väyrynen kevääseen 2007 saakka. Periaatteessa työvaliokunta takaa europarlamenttiryhmälle edustuksen puolueen ytimessä, mutta käytännössä euroedustajat pääsevät vain harvoin osallistumaan torstaiamun kokouksiin aikataulusyistä. Yleensä europarlamentaarikot ovat työvaliokunnan kokouksia pidettäessä joko Brysselissä tai Strasbourgissa.¹⁴² RKP:ssä puolueen europarlamentaarikko on myös oikeutettu osallistumaan puoluehallituksen ja sen työvaliokunnan kokouksiin, mutta ilman äänioikeutta. Aikataulusyyt ovat ongelmana myös RKP:ssä, mutta toisaalta puolueen euroedustajan avustajilla on myös läsnäolo-oikeus kokouksissa ja viestit edustajalta puolueen johdon suuntaan ja toisinpäin voivat kulkea myös avustajan kautta¹⁴³.

Kolmantena muodollisena yhteytenä kansallisen puolueen ja sen euroedustajien välillä on edustajien raportointi toiminnastaan Euroopan parlamentissa kansallisen puolueen puolue-elimille. Raportoinnilla ymmärretään tässä yhteydessä säännöllistä puolueen vaatimaa raportointia, jossa europarlamentaarikot informoivat puoluetta työstään Euroopan parlamentissa. Keskustassa raportointi hoidetaan osana puoluevaltuuskunnan kevätkokousta, jonka yhteydessä europarlamenttidelegaation puheenjohtaja esittää delegaation toimintakertomuksen edelliseltä vuodelta. Toimintakertomuksen kirjoittamiseen osallistuu koko keskustan delegaatio. Samoin puolueen vuosikirjassa (puolueen toimintakertomus) esitellään lyhyesti puolueen europarlamentaarikoiden toimintaa vuoden aikana. Raportointi on hyvin yleisluontoista ja lähinnä kuvailee edustajien raportointitehtäviä ja valiokunta-

---

¹³⁹ Vuoden 2009 eurovaaleissa Suomen paikkamäärä on laskemassa kolmeentoista, tämä on uhka sekä RKP:n ainoan edustajanpaikan säilymiselle että Keskustan neljännelle paikalle. Vuoden 2004 vaaleissa pienimmillä vertailuluvuilla kaikista suomalaisista tulivat valituiksi Henrik Lax ja Hannu Takkula. (Vaalit2004).

¹⁴⁰ Linnapuomi1999,253.

¹⁴¹ Jutila2003,147-149

¹⁴² Haastattelu europarlamentaarikko.

¹⁴³ Haastattelu europarlamentaarikko, taustahaastattelu.

jäsenyyksiä Euroopan parlamentissa. RKP:n osalta raportointi tapahtuu lähinnä suullisesti puoluehallituksen kokouksissa, joissa puolueen ainoan euroedustajan odotetaan kertovan ajankohtaisista asioista Euroopan parlamentissa. Mitään kirjallista raportointivelvollisuutta ei RKP:n kohdalla tullut esiin.¹⁴⁴ Tutkimushaastatteluiden yhteydessä ainoastaan yksi keskustan europarlamentaarikko mainitsi puolueen toimintakertomuksen raportointimuotona kansalliselle puolueelle.

4.3.2. Epämuodolliset yhteydet

Europarlamentaarikoiden epämuodolliset yhteydet kansallisiin puolueisiin perustuvat heidän omaan aktiivisuuteensa sekä haluun osallistua kansallisten puolueidensa toimintaan kotimaassa myös edustajankauden aikana. Keskustan ja RKP:n edustajilla on vapaat kädet järjestää nämä yhteydet haluamallaan tavalla. Puolueyhteyksien lisäksi edustajat saavat myös vapaasti järjestää yhteydenpidon äänestäjäkuntaansa Suomessa, usein yhteydenpito nivoutuu yhteen puolueen toimintaan osallistumisen kanssa. Taulukkoon 3. on kerätty europarlamentaarikoiden haastatteluihin perustuvat tiedot edustajien toiminnasta kansallisissa puolueissa heidän edustajankautensa aikana. Haastatteluissa kysymys toteutettiin avoimena kysymyksenä, eli vastaajille ei tarjottu valmiita vaihtoehtoja eri osallistumismuodoista. Tällä tavoin toteutettuna vastauksissa korostuvat vastaajien tärkeinä ja mainitsemisen arvoisina pitämät osallistumistavat.

---

¹⁴⁴ Haastattelu europarlamentaarikko, taustahaastattelu.

Taulukko 3. Edustajien osallistuminen kansallisen puolueen toimintaan.

Edustaja :	Puoluehallitus	Puoluevaltuuskunta	Puoluekokous	Piiritoiminta	Muu
Anttila	X				X2
Jäätteenmäki	X	X			X2
Lax	X				X3
Pesälä			X		X4
Pohjamo		X	X	X	
Ryynänen		X	X		X5
Takkula					X6
Thors	X			X	X7
Virrankoski	(X1)	X		X	X8
Väyrynen	X	X	X		

X1 Virrankoski osallistuu puoluehallituksen toimintaan delegaation puheenjohtajana, kevästä 2007 alkaen.

X2 Keskustanaisten puheenjohtaja.

X3 Puolueen eduskuntaryhmän kokoukset.

X4 Vaalitulaisuudet

X5 Puolueen kansainvälinen työryhmä, kuultavana muissa työryhmissä.

X6 Puhetilaisuudet, vaalitulaisuudet, erilaiset puolueen järjestämät tilaisuudet

X7 'europarådslag' yhteydenpito ministereihin ja kansanedustajiin.

X8 Työryhmät, seminaarit ja muut puolueen järjestämät tilaisuudet.

Muodollisten yhteyksien osalta tuli jo esille keskustan delegaation puheenjohtajan sekä RKP:n edustajan jäsenyys puoluehallituksessa ja sen työvaliokunnassa. Tämän lisäksi keskustan edustajista Sirkka-Liisa Anttila sekä Anneli Jäätteenmäki ovat olleet mukana puoluehallituksen ja työvaliokunnan toiminnassa. Anttila toimi sekä keskustan varapuheenjohtajana (1994 - 2000) että Keskustanaisten puheenjohtajana (1994 - 2003) edustajankautensa aikana ja Jäätteenmäki Keskustanaisten puheenjohtajana (2005-), heillä molemmilla on ollut edustajankautensa aikana paikka puolueen ”ytimessä”. Käytännössä molempien osallistuminen työvaliokuntaan on ollut epäsäännöllistä aikataulusyistä. RKP:n Astrid Thors toimi myös europarlamentaarikon työn ohessa puolueen varapuheenjohtajana 1992 - 2000.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Keskustanaiset1.

Viisi haastateltua keskustan edustajaa mainitsi puoluevaltuuskunnan osallistumiskeinona kansallisen puolueen toimintaan edustajankauden aikana. Delegationin puheenjohtajaa lukuun ottamatta keskustan puoluevaltuuskunnassa euroedustajilla on kuitenkin ainoastaan läsnäolo-oikeus, minkä vuoksi yhteys lasketaan tässä epämuodollisten suhteiden joukkoon.¹⁴⁶ Toisaalta Sirkka-Liisa Anttila ja Anneli Jäätteenmäki ovat olleet puoluevaltuuskunnan varsinaisia jäseniä europarlamentaarikon työstä riippumattomien vastuutehtäviensä kautta. Joka tapauksessa puoluevaltuuskuntaa voidaan pitää tärkeänä verkostoitumispaikkana ja yhteydenpitokeinona kansallisen puolueen suuntaan. On myös mahdollista että osalle europarlamentaarikoista osallistuminen puoluevaltuuskunnan kokouksiin sekä puoluekokouksiin on sellainen itsestäänselvyys että sitä ei ole haastatteluissa nähty mainitsemisen arvoisena. Puoluekokouksiin osallistumisen mainitsi neljä haastateltua keskustan edustajaa. RKP:n edustajista kumpikaan ei maininnut puoluekokousta osallistumismuotona kansallisen puolueen toimintaan.

Puolueen piirien toimintaan osallistumisen mainitsi kolme edustajaa. Huomionarvoista on se, että keskustan edustajista juuri Kyösti Virrankosken sekä Samuli Pohjamon kannatus eurovaaleissa on keskittynyt voimakkaasti heidän ydinkannatusalueilleen, muiden kerätessä kannatusta tasaisemmin eri puolilta maata. Esimerkiksi vuoden 1999 vaaleissa Virrankoski sai äänistään noin 68 prosenttia Etelä-Pohjanmaalta ja Pohjamo yli 94 prosenttia Pohjois-Pohjanmaalta ja vastaavat lukemat keväältä 2004 olivat Virrankoski 51,4 ja varaedustajaksi jääneellä Pohjamolla 89,6 prosenttia.¹⁴⁷ Vaalitulosten tarkkailemalla on siis täysin ymmärrettävää, että edustajat haluavat osallistua sen piirin toimintaan josta heidät on Euroopan parlamenttiin äänestetty.

Lisäksi esiin tulleista kontakteista kansalliseen puolueeseen, RKP:ssä käytössä ollut ”europaråds-lag” on ehdottomasti mainitsemisen arvoinen. Astrid Thorsin edustajankauden aikana puolueessa oli tapana kerätä yhteen puolueen edustajat suuressa valiokunnassa sekä ministerit yhdessä europarlamentaarikon kanssa. Lisäksi paikalla saattoi olla henkilöitä puoluetoimistolta. Näissä ajoittain (*”viiden-kuuden viikon välein”*) järjestetyissä tapaamisissa käytiin läpi ajankohtaisia Eurooppapolitiikan kysymyksiä. Lisäksi useat edustajat mainitsevat osallistuvansa puolueen erilaisiin tapahtumiin, kuten esimerkiksi puhujina tai asiantuntijavieraina. Edustajat järjestävät myös itse erilaisia tapahtumia Suomessa ja tapaavat äänestäjiä kukin valitsemallaan tavalla. Muutamat edustajat mainitsivat osallistuvansa myös puolueen vaalikampanjoihin.

Suomalaisten europarlamentaarikkojen työn koordinoitua kansallisten puolueiden toimesta tutkineen Aino Salon mukaan keskustassa keskeisimmäksi politiikan koordinaation keinoksi nousee

---

¹⁴⁶ Jutila2003,199.

¹⁴⁷ Tilastokeskus1,Tilastokeskus2.

puolueen kansainvälisten asioiden työryhmä.¹⁴⁸ Ainoastaan kaksi haastatelluista keskustan europarlamentaarikoista nosti kuitenkin esiin työryhmät osallistumismuotona kansallisen puolueen toimintaan ja vain toinen heistä nimesi juuri kansainvälisten asioiden työryhmän osallistumiskanavaksi. Työryhmien merkitys näyttäisi siis jäävän melko vähäiseksi edustajille ja jälleen on huomattava, että työryhmien fokus on yleensä aivan muissa asioissa kuin Euroopan parlamentin ajankohtaisissa kysymyksissä.

Euroedustajien osallistumisessa kansallisten puolueiden toimintaan on huomattavan paljon eroja. Keskustassa edustajadelegaation puheenjohtaja kuuluu automaattisesti puolueen ydinryhmään työvaliokuntaan. Delegaation puheenjohtajana hän kuitenkin edustaa kaikkia puolueen europarlamentaarikkoja puoluehallituksessa ja toimii tavallaan linkkinä puolueen ja edustajaryhmän välillä. Lisäksi Sirkka-Liisa Anttila sekä Anneli Jäätteenmäki ovat olleet keskeisiä toimijoita puolueessa edustajankautensa aikana. Työvaliokunnan kokoontuminen torstaiamuisin on usein muodostunut ongelmalliseksi euroedustajien läsnäolon kannalta. Loput keskustan euroedustajista ovat voineet järjestää yhteydet kotimaan puolueeseen melko vapaasti haluamallaan tavalla. Aikaisempi ura ja sen aikana luodut kontaktit kotimaahan ovat luonnollisesti tärkeitä ja on huomioitava, että kaikki keskustan edustajat ovat toimineet pitkään puolueessa jo ennen tuloansa valituksi Euroopan parlamenttiin. Luonnollisesti lähtökohdat yhteyksissä kansalliseen puolueeseen ovat jo valmiiksi korkealla tasolla esimerkiksi puolueen entisellä puheenjohtajalla Paavo Väyrysellä tai miltei heti puheenjohtaja- ja pääministeriaikansa jälkeen Euroopan parlamenttiin valitulla Anneli Jäätteenmäellä. RKP:n ainoa edustaja puolestaan on kuulunut alusta saakka puolueen sisäpiiriin työvaliokunnan kautta. Myös Thorsin mainitsema ‘europarådslag’ sekä euroedustajan avustajien läsnäolo-oikeuden kautta työvaliokunnassa, on euroedustaja ollut jatkuvasti ajan tasalla puolueen poliittisista linjauksista sekä myös itse vaikuttamassa niihin.

Tutkimuksen kohteena olevat Euroopan parlamentin jäsenet voidaan jakaa kahteen ryhmään suhteessa kansallisiin puolueisiin. Kansallisen puolueen sisäpiiriin voidaan nähdä kuuluvan keskustan delegaation puheenjohtajan, joka on täysivaltainen jäsen puoluehallituksessa ja sen työvaliokunnassa. Lisäksi keskustan edustajista puolueen sisäpiiriin kuuluivat Sirkka-Liisa Anttila ja Anneli Jäätteenmäki europarlamentaarikon asemasta riippumattomista vastuutehtävistä johtuen. Myös RKP:n molemmat edustajat ovat kuuluneet puolueensa sisäpiiriin työvaliokunnan ja jatkuvan yhteydenpidon kautta puolueen johdon kanssa. Muut keskustan edustajat kuuluvat riviedustajiin suhteessa kansalliseen puolueeseen, vaikka on huomioitava että heidänkin taustansa ovat hyvin erilaisia ja osalla heistä on epäilemättä olemassa erittäin vahvat kontaktiverkostot kansallisen puolueen keskeisiin

---

¹⁴⁸ Salo2007,41-42

henkilöihin. Esimerkkinä mainittakoon Kyösti Virrankosken saavuttama asiantuntija-asema puolueen sisällä EU:n budjettiin liittyvissä seikoissa, tämä tuli esiin useissa taustahaastatteluisissa¹⁴⁹.

4.3.3. Edustajien asemat puolueissa 1996 – 2007

Kuinka sitten europarlamentaarikoiden ja kansallisten puolueiden yhteydet ovat kehittyneet Suomen EU-jäsenyyden aikana? Selkeää vastausta tähän kysymykseen on vaikea antaa, sillä kuten jo aiemmin on tullut esiin, euroedustajat ovat hyvin yksilöllisessä asemassa suhteessa kansalliseen puolueeseen kauden aikana. Lisäksi edustajan oma poliittinen tausta vaikuttaa huomattavasti hänen asemaansa suhteessa kansalliseen puolueeseen. Aikaisemmassa tutkimuksessa Ilkka Ruostetsaari on nostanut esiin europarlamentaarikoiden erilaiset uratyypit sekä uramallit¹⁵⁰. Epäilemättä edustajien omilla uratavoitteilla on vaikutusta myös heidän aktiivisuuteensa kansallisissa puolueissa. On selvää että puolueen johtotehtäviin tai ministeriksi tulevaisuudessa haluavan europarlamentaarikon on syytä olla aktiivinen toimija kansallisessa puolueessa myös europarlamenttikauden aikana. Voidaan kuitenkin todeta, että ura Euroopan parlamentissa ei keskustan ja RKP:n osalta ole ainakaan haitaksi myöhemmälle urakehitykselle kansallisessa politiikassa. Aikaisemmat europarlamentaarikot Astrid Thors, Paavo Väyrynen sekä Sirkka-Liisa Anttila ovat kaikki ministereinä vuonna 2007 aloittaneessa Matti Vanhasen johtamassa porvarihallituksessa.

Keskustan edustajien vastauksissa edustajien aseman kehittymiseen tulee esiin alkuaikojen sopeutuminen ja oppimisvaihe EU-jäsenyyteen ja europarlamentaarikkoihin uusina toimijoina puolueessa:

”Sitä alkua varmaan leimasi tämä uutuus, siis Euroopan unionin jäsenyys oli uusi meille kaikille ja se todellisuus. Varmasti euroedustajatkin jäivät sinne erilleen, että riippui sitten juuri näistä omista henkilösuhteista, että miten paljon niitä yhteyksiä hoidettiin. Ehkä siitä tuli luonnollisempaa ja läheisempää jo senkin ajan kuluessa jos ajattelee yleisemmin kaikkia euroedustajia.” Europarlamentaarikko 1

”Sanoisin näin että kun minä olin siellä puolueen sisäpiirissä, niin minulle tuli semmoinen rooli, että sitten hyvin usein kysyttiin että, miten näitä asioita sitten siellä Euroopan parlamentissa viedään eteenpäin. Eli tavallaan minä olin semmoinen neuvonantaja.” Europarlamentaarikko 2

¹⁴⁹ Virrankoski on toiminut vuodesta 1996 alkaen yhtäjaksoisesti Euroopan parlamentin budjettivaliokunnassa ja hän toimi mm. pääraportoijana EU:n vuoden 2008 budjetin valmistelun yhteydessä.

¹⁵⁰ Ruostetsaari2003,200-202. Katso myös Mari Linnapuomin esittämä ”Euroedustajien toimintatapojen tyypittely” (Linnapuomi1999,258-266).

Merkittävin yksittäinen tapaus keskustan edustajien ja kotimaan puolueen väleissä tapahtui vuoden 1998 puoluekokouksessa, jolloin sääntömuutoksella delegaation puheenjohtajalle annettiin oikeus osallistua täysimääräisenä jäsenenä puoluehallitukseen ja sen työvaliokuntaan. Tällä tavoin euroedustajien asema keskustassa ikään kuin tunnustettiin virallisesti ja heidät otettiin mukaan puolueen ytimeen samalla tavoin kuin esimerkiksi eduskuntaryhmän johto. Tämän jälkeen ryhmän ja puolueen suhteissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Hivenen yllättävää on se, että puolueen paluu hallitukseen 2003 ei tule euroedustajien haastatteluissa esiin tässä yhteydessä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on todettu, että hallituspuolueilla on suurempi intressi pitää yhteyttä europarlamentaarikoihin kuin oppositiossa olevilla puolueilla¹⁵¹. Keskustan siirtymisellä oppositiosta hallitukseen ei näytä olleen seurauksia puolueen ja euroedustajien välisiin suhteisiin.

Kaksi keskustan euroedustajaa arvioi yhteydet puolueeseen vähäisiksi kautensa aikana:

”No tietysti olisi voinut olla vähän enempiäkin. Että me oltiin vähän niin kuin ulkokehällä siellä, kun me oltiin pois viikot ja sitten kyllä meillä Väyrynen oli työvaliokunnan jäsenenä ja hän kävi näissä puolueen kokouksissa enemmän kuin tuota me muut. Tietysti näitä yhteyksiä oli, mutta olisi ehkä vähän enempiä voinut olla.” Europarlamentaarikko keskusta

Samalla tavoin keskustan edustajien pieni kritiikki kansallista puoluetta kohtaan tulee esiin kysyttäessä *”käyttääkö kansallinen puolue hyväkseen asiantuntijuuttanne”*. Yhteensä kuusi kahdeksasta keskustan edustajasta totesi, että joko heidän asiantuntijuuttaan ei ole käytetty tarpeeksi kansallisessa puolueessa tai että asiantuntemuksen käytössä olisi parantamisen varaa. Edustajat toivoivat vastauksissa tiiviimpiä suhteita erityisesti puolueen eduskuntaryhmään, mutta myös kontaktien puute puolueeseen yleensä sekä puoluejohtoon tulivat esiin haastatteluissa. Edustajat, jotka olivat tyytyväisiä asiantuntijuutensa käyttöön puolueessa, kuuluivat edustajankautensa aikana puoluehallitukseen ja sen työvaliokuntaan. Taustahaastatteluissa kävi myös ilmi, että keskustassa ei olla täysin tyytyväisiä euroedustajien asiantuntijuuden hyötykäytön tilaan tai edustajien osallistumiseen kansallisen puolueen toimintaan yleensä.¹⁵²

RKP:ssä puolestaan puolueen ainoan euroedustajan asema on alusta alkaen ollut keskeinen.¹⁵³ Puoluehallituksen jäsenenä edustajan asiantuntijuus on ollut jatkuvasti muun puolue-eliitin käytössä. Toisaalta puolueen pitkäaikainen euroedustaja Astrid Thors arvioi, että euroedustaja voi joissakin kysymyksissä olla oppositiossa kansallisen puolueen johtoa kohtaan. Lisäksi hänen mukaansa istu-

¹⁵¹ Hellsten1999,190;Raunio2000,216.

¹⁵²¹⁵² Katso myös Ruostetsaari2003,205-206.

¹⁵³ Myös aikaisemmassa tutkimuksessa on korostettu RKP:n europarlamentaarikon keskeistä asemaa puolueessa. (Raunio2007,143;Salonen2007,42).

van puheenjohtajan Jan Erik Enestamin haastamisella puolueen puheenjohtajakisassa 2000-luvun alussa oli oma pieni vaikutuksensa edustajan ja puolueen johdon välisiin suhteisiin. RKP:lle on ominaista pienen puolueen joustavuus. Astrid Thorsin edustajakauden aikana puolueessa kerättiin tarvittaessa yhteen aikaisemmin mainittu ”europarådslag”, jossa puolueen keskeiset Eurooppapolitiikan toimijat kokoontuivat. Lisäksi euroedustajan avustajien osallistumisoikeus puoluehallituksen kokouksiin sekä rooli viestinviejänä edustajan ja muun puolue-eliitin välillä on merkittävä. Aikaisemmassa tutkimuksessa on todettu, että pienissä puolueissa euroedustajan asema on yleensä tärkeä ja tämä tulkinta on helppo allekirjoittaa RKP:n kohdalla.¹⁵⁴

4.4. Kansallisten puolueiden valvontakeinot

4.4.1. Uudelleenvalinta puolueen käsissä?

Kansalliset puolueet vastaavat yhä europarlamenttivaalien ehdokasasettelusta ja valtakunnallisista vaalikampanjoista Suomessa. Vaalit ovat merkittävin puolueiden hallussa oleva valvontakeino europarlamentaarikoita kohtaan. Halutessaan puolueet voivat estää henkilön ehdokkuuden vaaleissa kyseisen puolueen listoilla. Suljettuja listavaaleja käyttävissä EU-maissa puolueen valta on vaalien kautta vielä merkittävämpi. Sijoittamalla ehdokkaan listalla tarpeeksi heikkoon asemaan puolue voi estää tämän valinnan Euroopan parlamenttiin tai ainakin vaikeuttaa valintaa huomattavasti. Suomessa ei ole käytössä suljettua listavaalia ja ehdokkaat ovat lähtötilanteessa samalla tasolla. Suomen vaalitapa vähentää kansallisen puolueen merkitystä istuville europarlamentaarikoille listavaaleja käyttäviin maihin verrattuna, sillä suomalaisten europarlamentaarikkojen ei tarvitse tavoitella puoluejohdon suosiota ehdokaslistoja ajatellen. Tämä lisää osaltaan europarlamentaarikkojen itsenäisyyttä suhteessa kansallisiin puolueisiin moneen muuhun jäsenmaahan verrattuna. Vaalitapa heikentää samalla puolueen valvontamahdollisuuksia europarlamentaarikoihin nähden.¹⁵⁵

Suomea ei ole eurovaaleissa jaettu vaalipiireihin, vaan koko maa toimii yhtenä vaalipiirinä. Tällä järjestelyllä on oma vaikutuksensa puolueiden ehdokasasetteluun ja vaalien luonteeseen. Ensimmäkin koko maan toimiessa vaalipiirinä kohoaa valituksi tulemiseen vaadittava äänimäärä varsin suureksi. Kun tähän yhdistetään europarlamenttivaalien luonne toisen luokan vaaleina, joissa äänestäjät eivät koe vaikuttavansa suoraan maan poliittiseen tulevaisuuteen, on se johtanut siihen että puolueet ovat haalineet ehdokkaiksi mahdollisimman paljon entuudestaan tunnettuja henkilöitä. Kun puolueet

¹⁵⁴ Katso esim. Raunio2007,141-142.

¹⁵⁵ Eurovaaleissa käytössä olevista vaalitavoista katso Farrell&Scully2007.

ovat valmiita ottamaan ehdokkaikseen kirjavan joukon julkisuuden henkilöitä kuten ralliautoilijoita, ex-missejä tai tv-juontajia, kynnys politiikan raskassarjalaisten eli esimerkiksi istuvien europarlamentaarikkojen syrjäyttämiseen listoilta erittäin korkea. Käytännössä istuvat europarlamentaarikot ovat Suomessa aina halutessaan päässeet ehdokkaiksi seuraavissa europarlamenttivaaleissa. Näin siis siitäkkin huolimatta, että edustajien ja puolueiden kannat keskeisistä Eurooppa-politiikan kysymyksistä ovat poikenneet toisistaan suuresti, kuten esimerkiksi Vasemmistoliiton ja myös keskustan kohdalla on ollut.¹⁵⁶

Myös Suomessa puolueet vastaavat europarlamenttivaalien ehdokasasettelusta, mutta käytännössä ne ovat ainakin toistaiseksi luopuneet ehdokasasettelun käyttämisestä kontrollin keinona istuvia europarlamentaarikoita kohtaan. Toisin sanoen kansallisilla puolueilla on potentiaalisesti olemassa mahdollisuus käyttää ehdokasasettelua kontrollinkeinona europarlamentaarikoita kohtaan, mutta ne ovat päättäneet olla käyttämättä tätä valtaa. Omassa haastatteluaineistossani yksikään keskustan tai RKP:n europarlamentaarikko ei nähnyt kansallista puoluetta mahdollisena uhkana uudelleenvallinnalleen. Uudelleenvallinnan suhteen keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoiden haasteet liittyvät haastatteluiden perusteella kalliisiin vaalikampanjoihin, kannatuksen laajentamiseen uusille alueille sekä ennen kaikkea tietenkin riittävän äänimäärän keräämiseen suomalaisilta äänestäjiltä. Lisäksi RKP:n edustajat ovat huolissaan Suomen pienenevästä edustajamäärästä Euroopan parlamentissa. Suomen edustajamäärän väheneminen vuoden 2009 vaaleissa kolmeentoista uhkaa RKP:n ainoaa edustajapaikkaa. Avoimen listavaalin käyttäminen sekä europarlamenttivaalien ehdokaskeskeisyys ja asema toisen luokan vaaleina Suomessa ovat niitä tekijöitä, jotka lähtökohtaisesti heikentävät puolueiden asemaa päämiehinä Euroopan parlamentin jäseniin nähden. Tutkimushaastattelussa korostuu äänestäjien merkitys edustajien uudelleenvallinnalle, eivätkä kansalliset puolueet käytä ehdokasasettelua valvontakeinona istuvia europarlamentaarikoita kohtaan.

4.4.2. Äänestysohjeet

Uudelleenvallinnan lisäksi kansalliset puolueet voivat pyrkiä vaikuttamaan europarlamentaarikkojen toimintaan kauden aikana Euroopan parlamentissa. Varsinainen europarlamentaarikkojen työn kontrollointi on kyseessä ainoastaan jos kansallinen puolue antaa suoria äänestys- tai toimintaohjeita europarlamentaarikoille. Hix, Noury ja Roland tulevat vuoden 2007 Euroopan laajuudessa analyysissä siihen tulokseen, että Euroopan parlamentin jäsenet ovat lopulta kansallisten puolueiden, ei europarlamenttiryhmiänsä kontrollioimia. Tutkimustuloksiin päädytään ennen kaikkea äänestysaineis-

---

¹⁵⁶ Raunio2007,141.

ton perusteella. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallisen puolueen ja europarlamenttiryhmän ollessa eri mieltä päätettävistä asioista, Euroopan parlamentin jäsen äänestää todennäköisemmin kansallisen puolueen kannan mukaisesti.¹⁵⁷ Hixin, Nouryn ja Rolandin lähestymistavassa on kuitenkin se ongelma, että europarlamenttiryhmän kansallisen delegaation kannan katsotaan olevan sama kuin kansallisella puolueella. Europarlamenttiryhmien kansallinen delegaatio voi kuitenkin äänestää europarlamenttiryhmää vastaan myös ilman kansallisen puolueen ohjausta parlamentin täysistunnoissa. Europarlamenttiryhmän sisällä kansallisen delegaation ottama kanta ajankohtaiseen poliittiseen kysymykseen voi periaatteessa poiketa sekä kansallisen puolueen että europarlamenttiryhmän kannasta. Lisäksi on huomioitava, että myös kansalliset delegaatiot voivat hajota äänestyksissä. Tästä syystä on oleellista selvittää saavatko liberaaliryhmän suomalaiset europarlamentaarikot äänestysohjeita kansallisilta puolueiltaan.

Tapio Raunion vuoden 2000 tutkimuksen mukaan ainoastaan noin joka kymmenes eurooppalainen puolue antaa säännöllisesti äänestysohjeita europarlamentaarikoille, hieman alle kolmannes puolueista erityisen tärkeissä tapauksissa ja puolet puolueista ei anna äänestysohjeita lainkaan.¹⁵⁸ Vuoden 2007 tutkimuksessaan Raunio käyttää aineistona suomalaisten puoluevirkailijoiden haastatteluita ja tulee siihen tulokseen että yksikään suomalainen puolue ei ole antanut äänestysohjeita europarlamentaarikoille.¹⁵⁹ Oma aineistoni liberaaliryhmän edustajien osalta tukee Raunion analyysia. Yksikään haastatelluista edustajista ei muista kansallisen puolueen antaneen äänestysohjeita heidän työskennellessään Euroopan parlamentissa. Molemmat RKP:n edustajat korostavat vastauksessaan yhteistyön merkitystä kansallisen puolueen johdon kanssa.

"Ei varsinaisesti [ole antanut äänestysohjeita. JN]. Että kyllä kysymys lähinnä sitten käy toisinpäin, että tuota jos minä havaitsen että on jokin kinkkinen kysymys, niin minä käännyin sitten eduskuntaryhmän, tai puoluejohdon, tai asianomaisen RKP:läisen puoleen, joka hoitaa asiaa." Haastattelu europarlamentaarikko.

Yksi keskustan europarlamentaarikoista tiivistä tilanteen äänestysohjeiden osalta seuraavasti: *"Ei ne anna meille semmoisia. Joissain erityistapauksissa puolueella on joitakin kantoja, mutta ne otetaan huomioon mutta ei välttämättä noudateta"*. Äänestysohjeiden osalta ollaan molemmissa puolueissa hyvin selkeässä tilanteessa: kansalliset puolueet eivät anna (eivätkä ole antaneet) äänestysohjeita keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoille. Kuten edellisestä keskustan edustajan lausunnosta käy hyvin ilmi, kaikki edustajat eivät myöskään koe, että heidän tulisi noudattaa kansallisen puolueen linjauksia poliittisissa kysymyksissä. Sekä keskusta että RKP jättävät edustajilleen vapaat kädet toimia parhaaksi katsomallaan tavalla Euroopan parlamentin päätöksenteossa.

¹⁵⁷ Hix,Noury&Roland2007,145-146.

¹⁵⁸ Raunio2000,217.

¹⁵⁹ Raunio2007,141.

4.4.3. Raportointi kansalliselle puolueelle

Kansalliset puolueet voivat vaatia europarlamentaarikoita raportoimaan työstään puolueelle. Raportoinnin avulla puolue voi järjestää tiiviit yhteydet edustajiin ja korostaa puolueen asemaa päämiehenä, jolle agentti on vastuussa toiminnastaan. Säännöllinen ja yksityiskohtainen raportointi voi toimia tehokkaana *ex post*-valvontakeinona puolueen edustajia kohtaan. Aikaisemman tutkimuksen perusteella suomalaisissa puolueissa ei kuitenkaan ole otettu käyttöön tehokkaita raportointikäytäntöjä. Raportointi tapahtuu lähinnä suullisesti ja on luonteeltaan epäsäännöllistä. Kirjallista raportointia harrastetaan suuremmissa puolueissa ja yleensä ainoastaan kerran vuodessa.¹⁶⁰ Keskustan europarlamentaarikkoryhmä kirjoittaa vuosittain toimintakertomuksen työstään, toimintakertomus esitetään keväällä kokoontuvalle puoluevaltuuskunnalle. Vuosikertomus on kuitenkin luonteeltaan varsin tekninen, joten sitä on mahdoton pitää varsinaisena valvontakeinona puolueen taholta. RKP:n osalta raportointi on suullista ja tapahtuu puoluejohdon ja europarlamentaarikon välisissä tapaamisissa, lähinnä puoluehallituksen kokouksissa.

Europarlamentaarikoiden vastauksissa kysyttäessä puolueelle raportoinnista korostuu jälleen kerran edustajien yksilöllisyys suhteessa kansalliseen puolueeseen. Organisoidun raportoinnin ollessa heikkoa tai jopa olematonta edustajat näkevät erilaiset kokoukset joissa kansallinen puolue on edustettuna raportointitilaisuuksiksi. Keskustan edustajat nostavat raportointikanavina esiin europarlamentaarikoiden ja eduskunnan suuren valiokunnan jäsenten yhteiset kokoukset, kirjoitusvuorot puoluelehti Suomenmaahan, puolueen kansainvälisen työryhmän kokoukset, yhteydenpidon eduskuntaryhmän ryhmäkansliaan, edustajan oman tukikirjeen halukkaille vastaanottajille, puolueen piirijärjestöt, puoluevaltuuskunnan, puoluehallituksen sekä eduskuntaryhmän. Mitään selkeää muutosta Suomen EU-jäsenyyden aikana ei raportointiyhteyksissä ole tapahtunut. Puoluehallitukseen ja työvaliokuntaan kuuluneet edustajat korostavat niiden merkitystä raportoinnin, tai ennemminkin ajatusvaihtamisen, paikkana. Selvää on kuitenkin se että edustajien näkökulmasta katsottuna varsinaista raportointivelvollisuutta, joka voitaisiin käsittää puolueen kontrolloikeinoksi edustajia kohtaan, ei ole olemassa keskustassa.

RKP:n edustajien vastauksissa korostuu odotetusti puoluehallituksen kokoukset raportointitilaisuutena. Puolueen pitkäaikainen europarlamentaarikko Astrid Thors tuo myös esiin jo aikaisemmin mainitun ”europarådslag”-järjestelyn tässä yhteydessä. Kirjallista raportointivelvollisuutta ei RKP:n edustajilla ole ja suullinen raportointi on myös luonteeltaan enemmän keskustelua ajankohtaisista

---

¹⁶⁰ Raunio2007,141-142.

asioista kuin varsinaista raportointia. Raportointivelvollisuutta ei käytetä kontrollin keinona puolueen taholta myöskään RKP:ssä.

4.4.4. Vaihtelevaa koordinointia, ei kontrollia

Keskusta ja RKP eivät käytännössä edes pyri kontrolloimaan tutkimuksen kohteina olevien Euroopan parlamentin jäsenten työtä. Kauden aikana puolueet eivät puutu edustajien työhön äänestysohjeita antamalla tai vaatimalla edustajien työstä säännöllisiä ja yksityiskohtaisia raportteja. Myöskään uudelleenvalinnan yhteydessä mikään suomalainen puolue ei ole evännyt istuvalta europarlamentaarikolta mahdollisuutta asettua uudelleen ehdolle puolueen listoilta tämän niin halutessa. Haastatteluiden perusteella istuville keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoille kansallinen puolue ei muodosta uhkaa uudelleenvalinnalle, eikä vaaleja ole ainakaan toistaiseksi käytetty kontrollin keinona edustajia kohtaan. Puolueet eivät myöskään noudata tiukkaa linjaa ehdokaslistojen täyttämässä, vaan ovat valmiita hyväksymään kansallista näkyvyyttä omaavia poliitikkoja ehdokkaikseen näiden poliittisista näkemyksistä liiemmin välittämättä.

Puolueiden ja europarlamentaarikoiden välisissä suhteissa on kysymys lähinnä toiminnan koordinoinnista eli yhteensovittamisesta ja informaatioyhteyden ylläpidosta toimijoiden välillä. Koordinoinnin osalta on hyvä huomata, että tutkimuksen kohteena olevat europarlamentaarikot ovat erilaisessa asemassa puolueeseen nähden. RKP:n ainoa edustaja on oikeutettu osallistumaan puolueen työvaliokunnan kokouksiin, joten yhteydenpito puolueeseen tapahtuu ensisijaisesti tätä kautta, tilanne on sama keskustan delegaation puheenjohtajalla. Muut keskustan edustajat saavat järjestää yhteydet puolueeseen kukin haluamallaan tavalla, mutta tällaisia edustajien omaan aktiivisuuteen perustuvat linkit eivät kuulu organisoituun koordinaatioon. Myös puoluehallituksen ja sen työvaliokunnan toiminta on sekä keskustassa että RKP:ssä keskittynyt ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin eikä puolueen ja europarlamenttiryhmän välisen toiminnan koordinaatio todellakaan ole niiden keskeisimpiä tehtäviä¹⁶¹. On myös syytä huomioida, että europarlamentaarikoiden jäsenyys puolueen sisäpiiriin kuuluvissa toimielimissä vahvistaa Euroopan parlamentin jäsenten asemaa ja vaikutusvaltaa kansallisen puolueen sisällä. Euroopan parlamentin jäsenten kaikki yhteydet kansalliseen puolueeseen eivät välttämättä tarkoita politiikan koordinointia, vaan niiden pääasiallinen tarkoitus on usein aivan toinen.

---

¹⁶¹ Ruostetsaari2003,206. Jutila2003,149-150.

Liberaaliryhmän suomalaisedustajat saavat järjestää yhteydet kotimaan puolueeseen melko vapaasti haluamallaan tavalla ja voidaan sanoa, että kaikki edustajat ovat pyrkineet rakentamaan mahdollisimman vahvat linkit kansalliseen puolueeseen. Tässä yhteydessä on huomioitava kansallisen puolueen valta päättää europarlamentaarikoiden asemista kansallisessa politiikassa. Tämä valta ei suoraan liity edustajien työhön Euroopan parlamentissa, mutta erityisesti kotimaan politiikkaan paluuta suunnittelevien edustajien on syytä huomioida kansallisen puolueen merkitys urakehityksen kannalta¹⁶². Kansallisen puolueen mahdollisuus vaikuttaa edustajien uraan kotimaan politiikassa voi yksittäisten europarlamentaarikoiden kannalta olla jopa kaikkein keskeisin puolueen valvontakeino. Valtaosa europarlamentaarikoista on jo entuudestaan hyvin verkostoituneita ja kokeneita jäseniä kansallisessa puolueessaan. Näiden yhteyksien käyttämisessä ei ole kuitenkaan suoranaisesti kysymys organisoidusta politiikan koordinoinnista puolueen ja sen edustajien välillä, vaan vapaamuotoisista neuvotteluista sekä yhteydenpidosta. Euroopan parlamentin jäsenet voivat myös pyrkiä ajamaan omia poliittisia tavoitteitaan läpi kansallisessa puolueessa yhteyksiensä ja asemiansa kautta.

RKP:ssä politiikan koordinointi on jonkin verran vahvempaa kuin keskustassa, mutta tämä johtuu ennen kaikkea siitä että puolueella on vain yksi edustaja parlamentissa ja muutenkin ”piirit” ovat huomattavasti pienemmät RKP:ssä kuin keskustassa. Käytännössä RKP:n osalta tiiviimpi koordinaatio tarkoittaa sitä, että puolueen edustajalla on säännöllinen yhteydenpito puoluejohdon kanssa työvaliokunnan kautta ja tarvittaessa edustajan avustajat toimivat sijaisina kokouksissa. Keskustassa organisoitu koordinaatio on hyvin heikkoa. Parlamenttiryhmän delegaation puheenjohtaja osallistuu ehtiessään työvaliokunnan kokouksiin ja osa edustajista puolueen työryhmien toimintaan. Työryhmät eivät kuitenkaan korostu edustajien haastatteluissa ja toisaalta niidenkin fokus on yleensä aivan muissa asioissa kuin Euroopan parlamentin ajankohtaisissa teemoissa. Toisin sanoen politiikan koordinaatiota tapahtuu myös keskustassa jonkin verran, mutta se on hyvin riippuvaista edustajan taustasta ja muodollisista asemista puolueen sisällä sekä toisaalta edustajan omasta aktiivisuudesta. Puoluekoneistossa kansainvälisten asioiden sihteeri vastaa osaltaan yhteydenpidosta Euroopan parlamentin jäseniin muiden töidensä ohella. Yhteydenpito puolueen toimihenkilöihin ei noussut yhdessäkään haastattelussa esille. Myös Aino Salo tulee omassa tutkimuksessaan samansuuntaiseen lopputulokseen, hänen mukaansa politiikan koordinointia ei sen tiukassa merkityksessä esiinny yhdessäkään suomalaisessa puolueessa vuoden 2007 tilanteessa. Koordinaatio tulisikin Salon mukaan ymmärtää laaja-alaiseksi tietojen vaihdoksi ja vuorovaikutukseksi osapuolten välillä.¹⁶³ Erityisesti keskustan osalta politiikan koordinointi puolueen ja sen europarlamentaarikoiden välillä on niin heikkoa, että sitä ei voida missään tapauksessa nähdä varsinaisena valvontakeinona edellä mainittu-

---

¹⁶² Ruostetsaari2003,200-202.;Hix&Noury&Roland2007,134.

¹⁶³ Salo2007,69.

jen tahojen välillä. Keskustan osalta korostuu vapaamuotoinen yhteydenpito toimijoiden välillä, mutta koordinaatiota politiikan yhteensovittamisena puolueen ja europarlamentaarikoiden välillä ei juuri tapahdu. RKP:ssä informaatioyhteyksien lisäksi myös varsinainen politiikan yhteensovittamiseen tähtäävä koordinaatio toimii hieman keskustaa paremmin, johtuen ennen kaikkea puolueen pienestä koosta ja mutkattomiksi tehdystä yhteydenpidosta edustajan ja puolueen johdon välillä. Edustajien ja kansallisten puolueiden välisissä yhteyksissä korostuu erittäin vahvasti europarlamentaarikoiden yksilöllisyys ja itsenäinen asema suhteessa kansallisiin puolueisiin.

5. KETÄ LIBERAALIRYHMÄN SUOMALAISET EDUSTAVAT?

5.1. Agentti ja kaksi päämiestä?

5.1.1. Argumentteja teorian puolesta

Liberaaliryhmän suomalaisedustajien asemaa on tässä tutkimuksessa lähestytty kahden päämiehen ja agentin teoreettisen viitekehyksen kautta. Keskeinen tutkimuskysymys on selvittää, toteutuuko mainittu teoria suomalaisten liberaaliryhmän europarlamentaarikoiden tilanteessa. Teorian voidaan nähdä toteutuvan, mikäli molemmat päämiehet delegoivat valtaa agentille. Lisäksi agentin ja molempien päämiesten välillä on oltava vastuusuhde. Käytännössä vastuusuhde edellyttää sitä, että päämiehillä on olemassa valvontakeinoja agenttien työn kontrolloimiseksi. Valvontayhteydet voidaan jakaa kontrolli- ja koordinaatiokeinoihin.

Tässä luvussa analysoidaan teorian toteutumisen ulkoiset puitteet, eli ne keskeiset keinot joiden avulla päämies-agentti -asetelmaa rakennetaan agentin ja kahden päämiehen välille. Erityisesti huomio kiinnittyy vastuusuhteen toteutumiseen tapaustutkimuksen tilanteessa. Luvussa 5.2. tarkastellaan edustamisen kysymysten kautta käytännön tilannetta ja vastuusuhteen syntymistä agenttien ja päämiesten välillä. Tämän jaottelun avulla pyritään mahdollisimman selkeään analyysiin, jossa tapaustutkimuksen erityispiirteet nousevat selkeästi esiin. Teorian toteutumisen kannalta sekä ulkoiset puitteet että käytännön tilanne muodostavat kokonaisuuden, jota käsitellään tämän työn päätteeksi.

Ensimmäinen tärkeä huomio teorian kannalta on se, että sekä kansallinen puolue että europarlamenttiryhmä kiistatta delegoivat valtaa tutkimuksen kohteina oleville europarlamentaarikoille. Kansallinen puolue delegoi valtaa ennen kaikkea vaalien kautta. Puolue hyväksyy tulevat edustajat ehdokkaikseen vaaleissa ja tukee näitä vaalikamppailun aikana. Liberaali europarlamenttiryhmä puo-

lestaan delegoi valtaa edustajille parlamentin sisällä. Edustajat saavat asemansa parlamentissa ryhmän kautta, joka periaatteessa määrittää ryhmän edustajien toimenkuvan valiokuntapaikoista aina täysistuntojen puhe-aikaan saakka.¹⁶⁴ Vallan delegointia siis kiistatta tapahtuu. Tämä johtaa siihen teorianmukaiseen lopputulokseen, että päämiehen ja agentin välinen asetelma syntyy niin europarlamentaarikon ja kansallisen puolueen välille, kuin europarlamentaarikon ja poliittisen ryhmän välille. On tärkeää muistaa että Euroopan parlamentin jäsenillä on myös muita potentiaalisia päämiehiä kansallisen puolueen ja poliittisen ryhmän lisäksi. Erityisesti edustajan ja äänestäjien välillä on olemassa päämiehen ja agentin välinen suhde, jossa äänestäjä delegoi valtaa edustajalle ja edustajan vastuu äänestäjiä kohtaan konkretisoituu viimeistään seuraavissa vaaleissa.

Voidaan kuitenkin sanoa, että pelkästään vallan delegoimista tutkimalla ei saada riittävän hyvin selville kansallisen puolueen ja europarlamenttiryhmän todellista merkitystä suomalaisedustajille. Kuten tämän työn luvussa ”Edustajien yhteydet ryhmään” kerrotaan, Euroopan parlamentin työ rakentuu poliittisten ryhmien ympärille ja parlamenttiryhmä on edustajille oma työyhteisö, eikä suinkaan etäinen päämies. Tilanne on sama myös kansallisen puolueen suhteen (luku 3.3.). Kaikki haastatellut liberaaliryhmän suomalaisedustajat ovat olleet pitkään mukana keskustan tai RKP:n toiminnassa ennen siirtymistä Euroopan parlamenttiin. He kaikki ovat osa kansallista puoluetta ja muutamat heistä ovat vaikuttaneet puolueen kehitykseen jopa niiden puheenjohtajina. Euroopan parlamentin jäsenet ovat päämies-agentti-asetelmassa paitsi agenteja, niin myös aktiivisesti vaikuttamassa oletettujen päämiesten toimintaan ja tämä tulee ottaa huomioon edustajien asemaa arvioitaessa. Päämies-agentti -teorian puutteeksi voidaan katsoa, ettei se ota huomioon agenttien vaikutusvaltaa päämiehen toimintaan. Euroopan parlamentin jäsenet ovat agenteina aktiivisesti vaikuttamassa päämiehen toimiin. Europarlamentaarikoiden kohdalla agentit ovat olennainen osa päämiestä, eivätkä suinkaan ulkopuolisia toimijoita.

PA -teorian mukaisesti päämies delegoi valtaa agentille ja vastaavasti toiseen suuntaan on voimassa vastuuvollisuus. Strøm mainitsee kaksi edellytystä toimivalle vastuusuhteelle (*accountability*) päämiehen ja agentin välillä. Ensinnäkin jos agentti on velvollinen (*obliged*) toimimaan päämiehen toiveiden mukaisesti ja toiseksi jos päämies on kykenevä palkitsemaan tai rankaisemaan agenttia tämän toimiessa päämiehen intressien mukaisesti tai niitä vastaan. Kahden päämiehen ja agentin teoriassa agentin tulee lähtökohtaisesti olla velvollinen toimimaan molempien päämiestensä toiveiden mukaisesti, joka saattaa johtaa ristiriitatilanteisiin joissa päämiehet kilpailevat agentin suosios-
ta.¹⁶⁵ Lisäksi kummallakin päämiehillä tulee teorian mukaisesti olla palkitsemis- ja rangaistuskeino-

¹⁶⁴ Hix&Noury&Roland2007,134-135.

¹⁶⁵ Tutkimushaastattelusta selviää, että useimmat liberaaliryhmän suomalaisedustajat kokevat joutuvansa ristiriitatilanteisiin sekä kansallisen puolueen että europarlamenttiryhmän kanssa. (Ristiriita ryhmän kanssa usein-1, toisinaan-5, harvoin-4, ei koskaan-0; Ristiriita puolueen kanssa usein-0, toisinaan-3, harvoin-5, ei koskaan-2).

ja agenteja kohtaan. Kahden päämiehen ja agentin teorian mukainen alkuasetelma toteutuu ainoastaan mikäli (vallan delegoimisen lisäksi) agentti on velvollinen toimimaan päämiesten toiveiden mukaisesti. Tässä työssä käytettävän jaottelun mukaisesti pehmeät valvontayhteydet koordinaation kautta eivät ole riittäviä, vaan päämies-agentti-asetelman varmistamiseksi päämiehellä tulee olla käytössään valvontakeinoja kontrollimielessä agenttia kohtaan.¹⁶⁶

Liberaaliryhmän suomalaisedustajien päämiehistä europarlamenttiryhmällä on käytössään *ex ante* -valvontakeinoista ainoastaan edustajien hyväksyminen ryhmän jäseniksi. Europarlamenttivaalien osalta ryhmällä ei ole käytössään minkäänlaisia valvontakeinoja sen suhteen ketkä tulevat valituiksi – tämä valta on kansallisten puolueiden hallussa¹⁶⁷. Sen sijaan parlamenttiryhmällä on valtaa päättää ryhmän edustajien asemista parlamentissa sekä näiden poliittisten tavoitteiden toteutumisesta. Ryhmä voi käyttää tätä valtaa kontrollikeinona liberaaliryhmän jäseniä kohtaan. Käytännössä, koska parlamentin toiminta on hyvin valiokuntakeskeistä, ryhmän valvontakeinot liittyvät usein valiokuntatyöhön ja edustajien saamiin vastuutehtäviin. Liberaaliryhmällä on valtaa päättää edustajien valiokuntapaikoista, mietinnöistä ja jopa puheajasta täysistunnoissa. Lisäksi ryhmä voi käyttää palkitsemiskeinoina esimerkiksi merkittävien raporttien luovuttamista ryhmälle lojaaleille edustajille, edustajien nostamista ryhmän johtopaikoille tai lojaalien edustajien tavoitteiden ajamista ryhmien välisissä neuvotteluissa. Kuten Hix, Noury ja Roland toteavat, europarlamenttiryhmän merkitys on kansallista puoluetta suurempi edustajien politiikka- ja uratavoitteita ajatellen Euroopan parlamentissa¹⁶⁸. Lisäksi europarlamenttiryhmät ovat perustaneet kaksi erillistä tahoja valvomaan edustajia. Ryhmäpiiskuri ja koordinaattorit takaavat sen, että ryhmän johto tietää kuinka edustajat käyttäytyvät parlamentissa ja sen valiokunnissa.

Kansallisen puolueen valvontakeinot edustajien suhteen painottuvat ehdokasvalintaan. Suomessa käytössä oleva vaalitapa sekä europarlamenttivaalien luonne toisen luokan vaaleina ovat kuitenkin heikentäneet ehdokasvalinnan käyttöä valvontakeinona edustajia kohtaan. Kansallisilla puolueilla on kaikesta huolimatta viimekädessä valta päättää siitä kuka pääsee edustamaan puoluetta Euroopan parlamenttiin. Tätä argumenttia on mahdoton kiistää. Lisäksi kansallisilla puolueilla on hallussaan valtaa päättää europarlamentaarikoiden urakehityksestä kansallisessa puolueessa. Tällä vallalla on vaikutusta erityisesti sellaisiin europarlamentaarikoihin, jotka aikovat palata kansalliseen politiikkaan myöhemmin urallaan.

---

¹⁶⁶ Ström2000,267;Hix&Noury&Roland2007,133-134.

¹⁶⁷ Periaatteessa liberaaliryhmällä on kuitenkin oikeus valita agenteja ryhmää kasattaessa parlamenttikauden alussa. Käytännössä kuitenkin keskustan ja RKP:n asema osana liberaalia puolueperhettä ELDR:ää on vakiintunut ja puolueiden europarlamentaarikot liittyvät automaattisesti liberaaliryhmään.

¹⁶⁸ Hix&Noury&Roland2007,134.

PA -teoria toteutuu siltä osin, että europarlamenttiryhmä ja kansallinen puolue delegoivat molemmat valtaa liberaaliryhmän europarlamentaarikoille. Näiltä osin kahden päämiehen ja agentin teoria pitää siis paikkaansa. Europarlamenttiryhmällä ja kansallisella puolueella on myös potentiaalisesti olemassa valvontakeinoja, joiden avulla ne voivat valvoa ja kontrolloida Euroopan parlamentin jäseniä. Molemmilla päämiehillä on potentiaalisesti olemassa kontrollin keinoja jotka mahdollistavat agentin palkitsemisen ja rankaisemisen. Potentiaalisen vallan ja reaali maailman tilanne eivät kuitenkaan täysin kohtaa tässä suhteessa, kuten jo tämän työn aikaisemmista luvuista saattaa päätellä.

5.1.2. Argumentteja teoriaa vastaan

Keskeinen kysymys kahden päämiehen ja agentin–teorian toteutumisen kannalta on vastuuyhteyden toteutuminen agentin ja päämiehen välillä. Liberaaliryhmän suomalaisedustajien osalta on tarpeellista erottaa päämiesten potentiaaliset valvontakeinot reaali maailman tilanteesta. Sekä europarlamenttiryhmällä että kansallisilla puolueilla on potentiaalisesti olemassa kovia valvontakeinoja suomalaisedustajia kohtaan. Hix, Noury ja Roland ovat oikeassa kirjoittaessaan, että parlamenttiryhmä vastaa edustajien asemista parlamentissa ja kansallinen puolue uudelleevalinnasta. Liberaaliryhmän suomalaisedustajien haastatteluiden perusteella käytännön tilanne näyttäytyy kuitenkin hyvin erilaisena.

Kuten luvussa 2.3. käy esiin liberaaliryhmän valvontakeinot suomalaisedustajia kohtaan ovat todellisuudessa hyvin rajattuja, eikä ryhmän valvontakeinojen käytössä ole tapahtunut merkittävää kehitystä tutkimusaikana. Liberaaliryhmän käyttämä kaksinkertainen d'Hondt–menetelmä vähentää merkittävästi ryhmän ja sen johdon valtaa päättää yksittäisten edustajien asemista parlamentissa. Ryhmä ei myöskään käytä minkäänlaisia kontrollikeinoja ryhmää vastaan äänestäviä edustajia kohtaan. Ryhmän toimintaa suomalaisedustajia kohtaan voidaan luonnehtia informaatio-ohjaukseksi ja koordinoinniksi, mutta valvontaa kontrollimielessä se ei missään nimessä ole. Koko parlamenttiryhmän toimintaa leimaa kompromissihakuisuus ja yhteistyön ilmapiirin rakentaminen ryhmän jäsenten välille. Toisaalta kaikki osapuolet tiedostavat, että liberaaliryhmä on, erityisesti vuoden 2004 europarlamenttivaalien jälkeen, poliittisesti hajanainen joukko toimijoita, joilta ei voi edes odottaa täysin yhtenäistä linjaa kaikissa kysymyksissä.

Vastaavasti kansalliset puolueet voivat potentiaalisesti käyttää vaaleja kontrollikeinona europarlamentaarikoita kohtaan. Käytännössä Suomessa käytössä oleva vaalitapa ja europarlamenttivaalien luonne toisen asteen vaaleina ovat johtaneet siihen, että keskusta ja RKP eivät ole aktiivisesti käyt-

täneet vaaleja valvontakeinona. Kaikki suomalaiset puolueet ovat tähän mennessä hyväksyneet uudelle kaudelle haluavat europarlamentaarikot ehdokkaikseen vaaleihin.

Liberaaliryhmän suomalaisten europarlamentaarikoiden uudelleenalinta on ennen kaikkea äänestäjien käsissä – ei puolueiden. Europarlamenttivaalien vaalitapa ja kallis kampanjointi ovat myös johdaneet siihen, että suomalaiset puolueet haalivat etukäteen tunnettuja ehdokkaita innolla riveihinsä ja samalla tulevat osittain luopuneeksi ehdokasvalinnasta valvontakeinona tulevia edustajia kohtaan. Puolueet kilpailevat ehdokkaista, eivätkä ehdokkaat puolueiden suosiosta ja tässä on suuri ero erityisesti suljettuja listavaaleja käyttäviin jäsenmaihiin verrattuna. Puolueet ovat vapaaehtoisesti luopuneet vaalien ehdokasasettelun käyttämisestä kontrollin keinona istuvia europarlamentaarikoita kohtaan.

Kauden aikana tutkimuksen kohteina olevat kansalliset puolueet antavat suomalaisedustajien toimia hyvin itsenäisesti Euroopan parlamentissa. Edustajat eivät saa äänestysohjeita kansallisilta puolueilta. Heidän ei myöskään tarvitse raportoida yksityiskohtaisesti työstään puolueille. Puolueet eivät siis käytä kontrollin keinoja myöskään kauden aikana. Keskustan ja RKP:n edustajat ovat myös selkeästi jaettavissa kahteen eri joukkoon suhteessa kansallisiin puolueisiin. Keskustan delegaation puheenjohtajalla on muodollisesti tiivis kontakti muuhun puolue-eliittiin puoluehallituksen ja sen työvaliokunnan kautta, samoin RKP:n edustajalla. Lisäksi keskustan edustajina ovat edustajankauden aikana puolueen sisäpiiriin kuuluneet Sirkka-Liisa Anttila ja Anneli Jäätteenmäki muiden vastuutehtäviensä kautta. Muut keskustan edustajat ovat järjestäneet kontaktinsa kansalliseen puolueeseen kukin parhaaksi katsomallaan tavalla. Keskeistä on kuitenkin huomata, että muodolliset yhteydet kansalliseen puolueeseen ovat keskustassa varsin heikkoja ja tätä kautta myös politiikan koordinaatio on jäänyt vähäiseksi. Aino Salon esiin nostama keskustan edustajien osallistuminen puolueen työryhmien toimintaan ei korostu edustajien haastatteluissa. Euroopan parlamenttiin valitut liberaaliryhmän toimijat saavat kauden aikana toimia hyvin itsenäisesti suhteessa kansallisiin puolueisiin.

Valvontayhteyden heikkous liberaaliryhmän suomalaisedustajien kohdalla tulee parhaiten esiin Euroopan parlamentin täysistunnoista puhuttaessa. Haastatteluaineiston perusteella suomalaisedustajat voivat äänestää liberaaliryhmää vastaan tietäen, että tästä ei seuraa heille minkäänlaisia sanktioita jatkossa. Sama on tilanne suhteessa kansallisiin puolueisiin. Suomalaisedustajat voivat toimia vastoin kansallisen puolueen linjauksia parlamentin täysistunnossa ilman seuraamuksia puolueen taholta. Toki usein Euroopan parlamentin käsittelyyn tulevat asiat ovat sellaisia, joihin kansallisella puolueella ei ole olemassa ennalta määriteltäviä linjauksia. Itse asiassa liberaaliryhmän suomalaisedustajat voivat toimia yksittäisessä äänestyksessä sekä ryhmän että kansallisen puolueen linjauksia vastaan vailla pelkoa kontrollikeinojen käyttämisestä heitä kohtaan. On siis selvää, että potentiaalisista

kontrollikeinoista huolimatta käytännön tilanteessa vastuuyhteyteen kuuluvat kovat valvontakeinot liberaaliryhmän suomalaisten europarlamentaarikoiden ja kansallisen puolueen sekä europarlamenttiryhmän välillä eivät toimi. Kumpikaan mahdollisista päämiehistä ei aktiivisesti käytä kovia kontrollikeinoja agenttia kohtaan. Tilanne on sama niin keskustassa kuin RKP:ssäkin eikä siinä myöskään ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tutkimusaikana. Kontrollikeinot ovat potentiaalisesti olemassa, mutta käytännön tilanteessa niitä ei ole käytetty.

Koska kovia valvontakeinoja ei aktiivisesti käytetä tutkimuksen kohteena olevia keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoita kohtaan, ollaan hyvin lähellä tilannetta, jossa päämiehet tosiasiallisesti luovuttavat valtaa agentille. Vastuuyhteys on vähäisten valvontakeinojen kautta muodostunut hyvin heikoksi molempia päämiehiä kohtaan. Päämiehillä on kuitenkin potentiaalisesti olemassa uinuvia kontrollikeinoja europarlamentaarikkoja kohtaan. Kansallisen puolueen jäsenyys on edustajille myös pitkäaikainen ideologinen sitoumus, minkä johdosta puolue voi odottaa lojaliteettia Euroopan parlamentin jäseniltä, vaikka vastuuyhteys olisikin muodollisesti heikko. Myös liberaaliryhmä pyrkii rakentamaan luottamuksen ilmapiiriä ja lojaliteettia ryhmän edustajien välille. Näiden seikkojen vuoksi kahden päämiehen ja agentin teoriaa ei voida kokonaan hylätä tutkimuksen kohteena olevien Euroopan parlamentin jäsenten kohdalla. Aktiivisten kontrollikeinojen puuttuessa Euroopan parlamentin jäsenille jää joka tapauksessa mahdollisuus määritellä omaa asemaansa suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään.

Voidaan sanoa, että tämän työn taustalla ollut yleinen oletus europarlamentaarikoiden itsenäisestä asemasta pitää paikkaansa. Paitsi itsenäisiä keskustan ja RKP:n edustajat ovat myös mitä suurimmassa määrin yksilöllisiä toimijoita, joiden luokittelu on hyvin haasteellista. Edustajat ovat erilaisissa asemissa suhteessa kansalliseen puolueeseen ja myös liberaaliryhmässä he erikoistuvat täysin eri teemoihin. Liberaaliryhmän europarlamentaarikoiden itsenäinen ja yksilöllinen asema on siis pohjana kun ryhdymme haastatteluaineiston avulla selvittämään edustajien käsityksiä omasta asemastaan suhteessa potentiaalisiin päämiehiin. Tätä ennen on kuitenkin syytä käsitellä hieman syitä siihen, miksi europarlamenttiryhmä ja kansalliset puolueet eivät käytä potentiaalisia valvontakeinoja suomalaisedustajia kohtaan.

5.1.3. Miksi kovia valvontakeinoja ei käytetä?

Edustajien ja kansallisten puolueiden välisen kontrollin ja yhteyksien tasoa on aikaisemmassa tutkimuksessa tarkasteltu siitä aiheutuvien haittojen (*costs*) ja hyötyjen (*benefits*) näkökulmasta.¹⁶⁹ Tätä näkökulmaa voidaan myös laajentaa käsittämään europarlamenttiryhmä potentiaalisena päämiehenä kansallisen puolueen lisäksi. Ajattelutapa lähtee siitä, että rationaalisesti toimiessaan päämies pyrkii saavuttamaan agentista mahdollisimman suuren hyödyn mahdollisimman pienillä haittoilla. Kuitenkin valvonnasta syntyy aina haittoja päämiehelle (esimerkiksi aika ja kulutetut resurssit). Mahdollisia valvontakeinoja käytettäessä päämiehen tuleekin arvioida ovatko siitä aiheutuvat hyödyt tarpeeksi suuria haittoihin nähden.

Edellisissä luvuissa olen tuonut esiin sen, että tutkimuksen kohteina olevat päämiehet, eli liberaaliryhmä Euroopan parlamentissa sekä kansalliset puolueet keskusta ja RKP, eivät käytä potentiaalisia valvontakeinoja agentteina toimivia europarlamentaarikoita kohtaan. Tämän takia myös koko päämies-agentti-asetelma joutuu kyseenalaiseksi. Voidaan siis olettaa, että päämiesten näkökulmasta katsottuna valvonnasta aiheutuvat hyödyt eivät ole riittävän suuria niistä aiheutuviin haittoihin nähden. Mikäli päämiehet toimivat rationaalisesti ja niiden käytössä olevat valvontakeinot voivat saada aikaan merkittäviä hyötyjä päämiehen kannalta, olisi luonnollista että ne myös käyttäisivät valvontakeinoja agentteja kohtaan.

Liberaaliryhmän osalta ryhmän pitkään jatkunut kasvuhakuisuus ja ideologisesta yhtenäisyydestä tinkiminen vaikeuttavat osaltaan valvontakeinojen käyttämistä. Ryhmä ei ole edelleenkään kovin vakiintunut ja tiukka kontrolli saattaisi johtaa ryhmänvaihdoksiin tai kuppikuntien syntymiseen ryhmän sisälle, pahimmassa tapauksessa koko ryhmän hajoamiseen. Liberaaliryhmällä ei myöskään ole mitään tiukkaa poliittista agenda tai ideologiaa, jonka puolesta se parlamentissa kamppailee. Esille tuleviin asioihin muodostetaan mielipiteet ryhmän valiokuntadelegaatioissa ja ryhmäkokouksissa. Ryhmän toiminta on hyvin kompromissihakuista, eikä toimintakulttuuriin ole kuulunut tiukka ryhmäkuri. Liberaaliryhmän yhtenäisyys ei poikkea parlamentin muista ryhmistä, vaan kaikki poliittiset ryhmät sallivat ryhmää vastaan äänestämistä edustajilleen¹⁷⁰ – tämä vähentää tarvetta tiukempien valvontakeinojen käyttämiseen liberaaliryhmässä. Tiukemmat valvontakeinot saattaisivat jopa johtaa ryhmän hajoamiseen ja sisäisiin erimielisyyksiin liberaaliryhmässä, kun tämä yhdistetään ryhmän toimintakulttuuriin ja ideologiseen hajanaisuuteen voidaan ymmärtää keskeiset perusteet sille miksi ryhmässä ei käytetä kovia kontrollikeinoja. Ryhmä myös toimii riittävän yhtenäisesti

---

¹⁶⁹ Raunio2007,132-134.

¹⁷⁰ Corbett *et al.*2003, 88.

käytössä olevien informaatio-ohjauksen ja koordinoinnin avulla, joten liberaaliryhmällä ei ole ollut suurempaa tarvetta kehittää kovia valvontakeinoja.

Kansallisten puolueiden osalta edustajien valvonnasta aiheutuvat mahdolliset hyödyt liittyvät informaatioon sekä puolueen poliittisten tavoitteiden ajamiseen Euroopan parlamentissa.¹⁷¹ Euroopan parlamentin jäseniltä saatavan informaation avulla puolueet voivat kehittää omaa Eurooppapolitiikkaansa ja saada ensikäden tietoja EU:n ajankohtaisesta päätöksenteosta joka tulee myöhemmin heijastumaan kansalliselle tasolle. Puolueet voivat myös patistaa edustajiaan ajamaan tärkeinä pitämiään teemoja eteenpäin Euroopan parlamentissa. Edustajien työn valvonta vaatii kuitenkin runsaasti resursseja kansalliselta puolueelta. Valvonta vaatii sekä aikaa että rahaa. On myös syytä muistaa, että puolueiden käytössä olevat keinot vaikuttaa edustajien toimintaan Euroopan parlamentissa, ovat vähäisiä. Puolueet myös luottavat siihen että valitut edustajat ajavat puolueen etua Euroopan parlamentissa ilman aktiivista valvontaa.¹⁷² Euroopan parlamentti on pitkään ollut melko vähäpätöinen tekijä EU:n päätöksenteossa, joten puolueiden saamat hyödyt edustajien valvonnasta on ehkä senkin takia arvioitu vähäisiksi.

Euroopan parlamentin asema on kuitenkin muuttunut vahvemmaksi 1990-luvun alusta lähtien ja mahdollinen EU:n perussopimus tulee yhä lisäämään parlamentin valtaa yhteispäätösmenettelyn laajentumisen kautta. Aikaisemmassa tutkimuksessa on arvioitu, että parlamentin vallan lisääntymisen heijastuu myös edustajiin kohdistuvan valvonnan lisääntymisenä.¹⁷³ Parlamentin vallan kasvaessa puolueen saamat hyödyt edustajien valvonnasta tulevat potentiaalisesti kasvamaan. Sama pätee myös europarlamenttiryhmisiin - parlamentin vallan kasvaessa myös ryhmillä on yhä enemmän saavutettavaa edustajien valvontaa lisäämällä. Liberaaliryhmän osalta edustajien valvonnasta saavutettavat mahdolliset hyödyt ovat lisääntyneet ryhmän painoarvon kasvaessa ja poliittisen kilpailun lisääntyessä parlamentin sisällä. Liberaaliryhmän suomalaisedustajien osalta mikään ei kuitenkaan viittaa valvonnan tai kontrollin tiivistymiseen Suomen EU-jäsenyyden kuluessa. Keskustan antama esimerkki osoittaa että myöskään sillä, onko puolue oppositiossa (1995 - 2003) vai hallituksessa (2003-) ei näytä olleen minkäänlaista vaikutusta edustajiin kohdistuvaan valvontaan puolueen taholta. Aika näyttää tuleeko Euroopan parlamentin vallan kasvu heijastumaan edustajien valvontaan pidemmällä tähtäimellä.

---

¹⁷¹ Raunio2007,133.

¹⁷² Katso esim. Raunio2007,144; Hix&Lord1997,129-130.

¹⁷³ Raunio2007,143.

5.2. Edustajien näkemys vastuullisuudesta

5.2.1. Johdatus

Tähän mennessä on käynyt selväksi, että tutkimuksen kohteina oleviin Euroopan parlamentin jäseniin ei kohdistu varsinaisia kontrolloikeinoja liberaaliryhmän tai kansallisen puolueen taholta. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa edustajat toimivat parlamentissa melko itsenäisesti suhteessa molempiin mainittuihin potentiaalsiin päämiehiin. Itsenäinen asema tarkoittaa myös sitä, että edustajalle jää vapautta määrittellä itse omaa vastuullisuuttaan tai lojaliteettiaan suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä liberaaliryhmään. Seuraavaksi tutkimme haastatteluaineiston perusteella sitä, kuinka liberaaliryhmän suomalaisedustajat ovat tämän vapauden ymmärtäneet työssään. Kokevatko edustajat olevansa lojaaleja tai vastuullisia potentiaalisille päämiehille, eli kansalliselle puolueelle ja liberaalille europarlamenttiryhmälle. Lisäksi aineisto mahdollistaa edustajien asenteissa tutkimusaikana tapahtuneiden muutosten tarkastelun sekä vertailun kahden suomalaisen puolueen edustajien asenteissa.

Edustajien omien tulkintojen selvittäminen heidän asemastaan suhteessa puolueeseen ja ryhmään on merkityksellistä, koska edustajilla on vapautta määrittellä omaa asennoitumistaan. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa syy, sillä edustajat ovat myös mitä suurimmissa määrin yksilöllisessä asemassa ennen kaikkea kansalliseen puolueeseen nähden. Voidaan olettaa, että ne edustajat, joilla on merkittävät asemat kansallisessa puolueessa kauden aikana kokevat suurempaa lojaliteettia kansalliselle puolueelle kuin heikommat yhteydet omaavat edustajat. Liberaaliryhmän suhteen edustajat ovat lähtökohtaisesti melko samanlaisessa tilanteessa, mutta heidän asennoitumisensa ryhmän politiikkaan vaihtelee jonkin verran (katso luku 2.1.4.). Voidaankin olettaa, että kriittisyys liberaaliryhmän jäsenyyteen heijastuu heikkona lojaliteettina ryhmään verrattaessa jäsenyyteen positiivisesti suhtautuviin edustajiin. RKP:n ainoan europarlamentaarikon yhteydet kansalliseen puolueeseen ovat olleet huomattavasti tiiviimmät kuin keskustan edustajien keskimäärin ja myös politiikan koordinointi on ollut aktiivisempaa RKP:ssä. Voidaan siis olettaa, että RKP:n edustajan lojaliteetti kansallista puoluetta kohtaan on suurempaa kuin keskustan edustajilla.

5.2.2. Edustajien vastaukset

Edustajien lojaliteettia tai vastuullisuuden tunnetta eri potentiaalisia päämiehiä kohtaan lähestyttiin haastatteluissa edustamisen kysymyksillä. Edustaminen ymmärretään tässä yhteydessä ennen kaikkea käytännön edustamiseksi ja edustajien omiksi käytännön tulkinnoiksi asemastaan Euroopan

parlamentin jäsenenä, eikä sitä sinällään pidä tulkita kannanotoksi laajaan edustuksellisuuden (*representation*) tutkimuksen perinteeseen.¹⁷⁴ Haastatteluissa kysymys toteutettiin kahdessa osassa. Aluksi haastateltavat vastasivat avoimeen kysymykseen *ketä koet edustavasi/edustaneesi työssäsä Euroopan parlamentin jäsenenä* ja tämän jälkeen haastateltuja pyydettiin vastaamaan valmiiksi laadittuun pohjaan edustamisen laajuudesta potentiaalisia päämiehiä kohtaan. Haastatelluille annettiin myös mahdollisuus perustella vapaasti vastauksiaan.

Avoim kysymys edustamisesta tuotti odotetun tuloksen tutkimushaastatteluissa. Kaikki haastatellut edustajat nostivat esiin Suomen edustamisen työssään Euroopan parlamentissa. Lisäksi kahdeksan vastaajaa kymmenestä mainitsi äänestäjät avoimen vastauksen yhteydessä. Osa edustajista mainitsi äänestäjät yleisellä tasolla, mutta muutamat ryhtyivät erittelemään oman äänestäjäkuntansa koostumusta.

”Minä olen siellä Suomen ruotsinkielinen ääni ja se ei merkitse sitä, että minä edustaisin vain Suomen ruotsinkielistä vähemmistöä, vaan minä edustan niitä suomalaisia jotka haluavat että Suomi on kaksikielinen maa ja joiden identiteetti kuuluu tähän, johon liittyy pohjoismaalaisuus hyvin keskeisenä. Se on tavallaan tämä monikulttuurinen tai monikulttuurisuutta kunnioittava Suomi, joka on minun toimeksiantajana” Europarlamentaarikko 1

”No minä koen niin kuin [edustavani] suomalaisia ja ennen muuta omia äänestäjiäni, jotka ovat ... pääosin keskusta-oikeistolaisia ja joille niin kuin tärkeitä ovat ihmistä ja elämää suojelevat arvot.” Europarlamentaarikko 2

Avoimen kysymyksen vastauksissa yksikään edustaja ei maininnut edustavansa liberaalia europarlamenttiryhmää. Ainoastaan yksi keskustan edustaja mainitsi puolue–viiteryhmän olevan hänelle tärkeä, muissa avoimissa vastauksissa kansallisia puolueita ei mainittu. Avoimen kysymyksen luoma kuva kansallisen intressin ja äänestäjien merkityksestä haastatelluille Euroopan parlamentin jäsenille sai jatkoa myös edustajien vastatessa valmiiseen pohjaan tehtyihin kysymyksiin. Haastatelluilta kysyttiin edustamisen tasosta mahdollisiin päämiehiin nähden. Haastatteluissa annettiin seuraavat vaihtoehdot kuvaamaan edustamista suhteessa eri tahoihin: 1) erittäin paljon 2) melko paljon 3) melko vähän 4) erittäin vähän 5) ei lainkaan. Neutraalia vaihtoehtoa ei esitetty lainkaan. Kolmessa eri tapauksessa vastaaja ei osannut päättää kahden eri vaihtoehdon välillä, näissä kohdissa molemmat mahdolliset vastaukset on esitetty taulukossa¹⁷⁵. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus kommentoida valintojaan kattavasti.

¹⁷⁴ Lähestymistapaa taustoitetaan tarkemmin tämän työn teorialuvussa.

¹⁷⁵ Esimerkiksi jos vastaaja ei osannut päättää luokkien 1 ja 2 välillä on vastaus taulukossa muodossa 1/2.

Taulukko 4.

Kuinka paljon koet työssäsi edustavasi seuraavia tahoja?

Edustaja	A	B	C	D	E	F	G	H
Lax (RKP)	1	1	3	1	2	-	2	X ¹⁷⁶
Thors (RKP)	2	1	2	1	2	-	2	3
Anttila	1	1	3	1	2	4	3	1
Jäätteenmäki	1/2	1	5	1	5	2	1/2	1
Pesälä	2	1	3	1	3	3	3	2
Pohjamo	1	1	2	1	2	1	3	2
Ryynänen	2	1	4	1	2	3	2/3	3
Takkula	3	1	2	1	3	2	3	2
Virrankoski	2	1	3	1	2	1	2	2
Väyrynen	3	1	4	1	3	1	2	3

1 - Erittäin paljon 2 - Melko paljon 3 - melko vähän 4 - erittäin vähän 5 - ei lainkaan

A - Kansallinen puolue

B - Äänestäjät

C - Eturyhmät

D - Kotimaa/Suomi

E - Kotimaan hallitus

F - Kansallisen puolueen delegaatio Euroopan parlamentissa

G - Europarlamenttiryhmä

H - Suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten ryhmä

Kaikki liberaaliryhmän suomalaisedustajat kokevat edustavansa työssään erittäin paljon Suomea sekä äänestäjiä. Suomea ei ole vaaleissa jaettu vaalipiireihin ja tämän johdosta on kysymyksen yhteydessä korostettu nimenomaan kotimaan edustamista. Näiden kahden potentiaalisen päämiehen suhteen ei vastauksissa esiintynyt lainkaan hajontaa. Vastausten perusteella on siis täysin selvää, että edustajat kokevat voimakkainta lojaliteettia juuri äänestäjiä ja kotimaata kohtaan. Samansuuntaisiin kansallisen intressin ja äänestäjien ensisijaisuutta korostaviin tuloksiin ovat päätyneet aikaisemmassa tutkimuksessa myös Farrell ja Scully (2007) sekä Scully (2003)¹⁷⁷. Magnus Blomgrenin (2003) laaja haastatteluaineisto puolestaan osoittaa, että vaalitivalla voi olla merkitystä edustajien asennoitumisessa äänestäjiin ensisijaisena päämiehenä.¹⁷⁸

Edustajien suhtautuminen kansalliseen puolueeseen sen sijaan vaihtelee jonkin verran. Kolme edustajaa kokee edustaneensa kansallista puoluetta erittäin paljon ja lisäksi Anneli Jäätteenmäki joko erittäin paljon tai melko paljon. Hannu Takkula ja Paavo Väyrynen puolestaan kokevat edustavansa työssään melko vähän kansallisen puolueen intressejä. Europarlamenttiryhmän kohdalla tilanne on

¹⁷⁶ Haastateltavan mukaan kaikkien suomalaisten Euroopan parlamentin jäsenten ryhmän edustaminen on luonteeltaan niin tapauskohtaista, että on mahdotonta valita sopivaa vaihtoehtoa.

¹⁷⁷ Farrell&Scully2007,105;Scully2003,272.

¹⁷⁸ Blomgren2003,225-226.

hieman erilainen. Ainoastaan Anneli Jäätteenmäki sijoittaa vastauksensa luokkien 1 ja 2 välimaastoon. Neljä edustajaa kokee edustavansa parlamenttiryhmää melko paljon ja neljä edustajaa melko vähän. Mirja Ryyänen sijoittaa vastauksensa luokkien 2 ja 3 välimaastoon. Europarlamentaarikoista ainoastaan Paavo Väyrynen koki vastausten perusteella edustavansa voimakkaammin europarlamenttiryhmää kuin kansallista puoluetta. Liberaaliryhmän suomalaiset näkevät kuitenkin haastatteluiden perusteella edustavansa keskimäärin hieman enemmän kansallista puoluetta kuin liberaalia europarlamenttiryhmää. Kansallista puoluetta koskevien vastausten keskiarvo on 1,85 ja europarlamenttiryhmän kohdalla 2,4.

Edustajilta kysyttiin myös suhtautumisesta muihin potentiaalisiin päämiehiin. Eturyhmien osalta hajonta vastauksissa oli jopa yllättävän suurta. Kolme edustajaa koki edustavansa melko paljon erilaisia eturyhmiä työssään ja toisaalta yksi vastaaja ei kokenut edustavansa lainkaan ja kaksi vain erittäin vähän eturyhmiä. Haastatellut eivät määritelleet tarkemmin eturyhmiä, joita he kokevat edustavansa Euroopan parlamentissa. Suhtautumisessa kotimaan hallitukseen ilmeni myös jonkin verran eroja edustajien välillä. Molemmat pitkäaikaisen hallituspuolueen RKP:n edustajat kokivat edustavansa melko paljon kotimaan hallitusta, samoin vastasi neljä keskustan europarlamentaarikkoa. Mielenkiintoista keskustan edustajien vastauksissa on se, että puolueen siirtyminen hallitusvastuuseen 2003 ei näytä ainakaan vahvistaneen edustajien vastuullisuuden tunnetta kotimaan hallitusta kohtaan.

Keskustan europarlamentaarikoilta kysyttiin lisäksi suhtautumisesta puolueen delegaatioon Euroopan parlamentissa. Vastausten perusteella keskustan edustajien asenteet puolueen delegaatiota kohtaan Euroopan parlamentissa vaihtelevat runsaasti. Kolme edustajaa koki edustaneensa työssään erittäin paljon puolueen delegaatiota, heidän joukossaan delegaation pitkäaikainen puheenjohtaja Paavo Väyrynen. Sen sijaan yksi edustaja koki edustaneensa erittäin vähän ja kaksi melko vähän kansallista delegaatiota työssään. Nämä vastaukset viittaavat siihen, että delegaation yhteistyö ei ole aina ollut kaikin puolin onnistunutta edustajien näkökulmasta katsottuna. Ajan myötä keskustan edustajien lojaliteetti puolueen delegaatiota kohtaan näyttäisi lisääntyneen.

Edustajien suhtautuminen kaikkien suomalaisten europarlamentaarikoiden muodostamaan ryhmään vaihteli myös huomattavan paljon. Kaksi keskustan edustajaa koki edustavansa työssään erittäin paljon suomalaisten europarlamentaarikoiden joukkoa ja puolestaan yksi RKP:n ja kaksi keskustan edustajaa vastasi edustavansa sitä melko vähän työssään. Kaiken kaikkiaan keskustan ja RKP:n edustajat näkevät edustamisen kysymykset jopa yllättävän eri tavoin. Ainoastaan äänestäjiä ja koti-

maata kohtaan näyttäisi syntyvän voimakas lojaliteetti kaikkien edustajien taholta. Suhtautumisessa kaikkiin muihin potentiaalsiin päämiehiin edustajien näkökulmat vaihtelevat runsaasti.

5.2.3. Vastuullisuus ryhmälle ja puolueelle

Tämän tutkimuksen kannalta keskeiseen asemaan nousevat edustajien vastaukset suhtautumisessa kansalliseen puolueeseen ja liberaaliin europarlamenttiryhmään. Kansallisen puolueen osalta aineiston perusteella on vaikea tehdä johtopäätöksiä lojaliteetin voimakkuudessa tapahtuneista muutoksista. Edustajien näkemykset vaihtelevat huomattavasti, eikä mitään selkeää kehityslinjaa ole havaittavissa. Osa edustajista on vaikuttanut Euroopan parlamentissa jopa koko tutkimusajan, tämän vuoksi heiltä kysyttiin haastatteluissa myös mahdollisista muutoksista käsityksissä siitä, ketä he työssään edustavat. Yksikään edustaja ei haastatteluissa vastannut, että heidän suhtautumisensa kansalliseen puolueeseen tai europarlamenttiryhmään olisi tässä mielessä muuttunut kauden aikana. Itse asiassa ainoastaan yksi keskustan edustaja koki, että hänen etukäteen olettamansa vahva side maakuntaan oli osoittautunut virheelliseksi, koska Euroopan parlamentissa ei juuri käsitellä yksittäisten maakuntien intressejä koskevia asioita¹⁷⁹.

Joka tapauksessa liberaaliryhmän suomalaisedustajien lojaliteetti kansallista puoluetta kohtaan on hyvin yksilöllistä. Heikointa lojaliteettia tuntevat edustajat Takkula ja Väyrynen ovat ajoittain kritisoineet keskustan politiikkaa ja voidaankin olettaa että heidän heikoksi kokemansa edustamisen suhde puolueeseen juontaa juurensa näihin aikaisempiin linjaerimielisyyksiin kansallisen puolueen johdon kanssa.¹⁸⁰ Heikko lojaliteetti puoluetta kohtaan ei välttämättä johdu suoraan edustajien asemasta Euroopan parlamentin jäsenenä, vaan taustalla on edustajien vuosien tai jopa vuosikymmenten ura kansallisessa puolueessa.

Suhtautuminen liberaaliin europarlamenttiryhmään on samalla tavoin hyvin yksilökohtaista. On kuitenkin tärkeää huomata, että Euroopan parlamentissa pisimpään vaikuttaneet edustajat Thors, Virrankoski ja Väyrynen kokevat kaikki edustaneensa työssään melko paljon liberaaliryhmää. On siis mahdollista, että edustajien lojaliteetti ryhmää kohtaan kasvaa edustajankauden pidentyessä.¹⁸¹ Luvussa 2.1.4 kysyttiin onko liberaaliryhmä edustajien mielestä oikea ryhmä heille Euroopan parlamentissa. Tässä kysymyksessä keskustan Hannu Takkulan vastaus erosi muiden näkemyksistä ja

---

¹⁷⁹ Haastattelu europarlamentaarikko.

¹⁸⁰ Katso luku 3.1.

¹⁸¹ Katso Scully (ei vuotta) 3-7.

tätä taustaa vasten onkin luonnollista, että Takkula on yksi neljästä keskustan edustajasta, jotka kokevat edustavansa liberaaliryhmää melko vähän työssään.

RKP:n edustajat kokevat keskustalaisia kollegoitaan suurempaa lojaliteettia sekä kansallista puoluetta että liberaaliryhmää kohtaan. Tämä lienee ainakin osittain seurausta pienpuolue RKP:n mutkattomasta ja keskustaa tehokkaammasta politiikan koordinoinnista europarlamentaarikon suhteen. Lisäksi molemmat RKP:n edustajat ovat suhtautuneet liberaaliryhmän toimintaan positiivisesti ja kokeneet sen oikeaksi ryhmäksi itselleen Euroopan parlamentissa. Keskustan edustajien osalta lojaliteetti sekä puoluetta että ryhmää kohtaan on selkeästi RKP:tä vähäisempää. Europarlamentaarikojen asema itsenäisinä toimijoina, yksilöinä, näyttää siis korostuvan juuri keskustan kohdalla. Keskustan edustajien itsenäisyyttä korostaa edelleen jo aikaisemmin mainittu kaksijakoinen suhtautuminen puolueen delegaatioon Euroopan parlamentissa, osa edustajista kokee voimakasta lojaliteettia delegaatiota kohtaan ja osa ei. Myöskään keskustan siirtymisellä hallitusvastuuseen ei näytä olleen minkäänlaista lojaliteettia vahvistavaa vaikutusta.

Aikaisemmin esitetty jaottelu puolueen ytimeen kuuluvien ja ulkokehällä olevien edustajien välillä ei näytä suoraan vaikuttavan edustajien lojaliteettiin kansallista puoluetta kohtaan. RKP:n edustajat kuuluvat puolueen ytimeen ja kokevat myös edustavansa puoluetta joko erittäin tai melko paljon. Keskustan osalta ytimeen kuuluneet Anttila ja Jätteenmäki kokevat työssään voimakasta lojaliteettia puoluetta kohtaan, mutta toisaalta delegaation pitkäaikainen puheenjohtaja Väyrynen vain vähän. Tiiviit yhteydet kansalliseen puolueeseen kauden aikana eivät siis välttämättä vaikuta lojaliteetin tasoon.

Hix, Noury ja Roland arvioivat laajaan äänestystilastoihin perustuvan aineiston kautta suorittamansa analyysin kautta kansalliset puolueet europarlamentaarikoiden ensisijaiseksi päämieheksi ja europarlamenttiryhmät toissijaiseksi päämieheksi.¹⁸² Myös aikaisemmat edustajien aseman tai roolin arviointiin perustuvat tutkimukset kertovat kansallisten puolueiden europarlamenttiryhmää suuremmasta merkityksestä Euroopan parlamentin jäsenille.¹⁸³ Keskustan ja RKP:n edustajien näkemykset omasta asemastaan kansallisen puolueen ja europarlamenttiryhmän välissä (tai ristipaineessa kuten Magnus Blomgren tilannetta kuvaa¹⁸⁴) vastaavat melko hyvin aikaisempien tutkimusten tuloksia. Edustajat todella kokevat edustavansa keskimäärin hieman voimakkaammin kansallista puoluetta kuin europarlamenttiryhmää. Keskustan ja RKP:n edustajien vastauksissa on kuitenkin

---

¹⁸² Hix&Noury&Roland2007,145.

¹⁸³ Blomgren2003,Farrell&Scully2007,Scully2003.

¹⁸⁴Blomgren (2003) käyttää käsitettä ”*cross-pressure*” kuvaamaan europarlamentaarikoiden asemaa kansallisten puolueiden ja europarlamenttiryhmien välissä.

melko paljon hajontaa näissä kysymyksissä. Edustajien yksilölliset tulkinnat omasta asemastaan kertovat valvontakeinojen heikkoudesta ja edustajien itsenäisestä asemasta.

6. LOPUKSI

Euroopan parlamentin jäsenet toimivat moniulotteisessa toimintaympäristössä. Tässä työssä on tapaustutkimuksen avulla perehdytty suomalaisten europarlamentaarikoiden asemaan kahden päämiehen tilanteessa. Tutkimuksen taustalla on ollut aikaisempaan tutkimukseen pohjautuva perusoleetus suomalaisten europarlamentaarikoiden itsenäisestä asemasta suhteessa kansalliseen puolueeseen. Kahden päämiehen ja agentin -teorian soveltuminen tapaustutkimuksen kohteena olleiden liberaaliryhmän suomalaisedustajien tilanteeseen ei kuitenkaan osoittautunut ongelmattomaksi.

Teorian toteutumisen kannalta ongelmalliseksi muodostuu vastuusuhteen heikko taso agentin ja päämiesten välisessä suhteessa. Tarkasteltaessa päämiesten käytössä olevia valvontakeinoja saadaan selville, että molemmat päämiehet voivat todella halutessaan pyrkiä kontrolloimaan agenttien toimintaa. Kansallinen puolue pitää hallussaan kovia kontrolloikeinoja. Puolueet vastaavat ehdokasasettelusta europarlamenttivaaleissa ja ne voivat halutessaan käyttää ehdokasasettelua kontrollin keinona europarlamentaarikoita sekä muita ehdokkaiksi pyrkiviä henkilöitä kohtaan. Tutkimushaastattelut vahvistavat aikaisemmat tiedot siitä, että puolueet eivät aktiivisesti käytä ehdokasasettelua kontrollin keinona keskustassa ja RKP:ssä. Vaaleissa korostuu ennen kaikkea äänestäjien merkitys. Keskustan ja RKP:n europarlamentaarikot eivät haastatteluiden perusteella ole kokeneet kansallisia puolueita uhkana uudelleen valinnalle Euroopan parlamenttiin. Puolueet eivät myöskään pyri kontrolloimaan edustajien toimintaa Euroopan parlamentin sisällä kauden aikana. Puolueet eivät anna äänestysohjeita, eivätkä kaikki edustajat myöskään koe, että heidän tulisi puolueen ohjeita noudattaa. Kansallisilla puolueilla ja niiden johtohenkilöillä on myös olemassa valtaa päättää edustajien asemasta kansallisessa politiikassa. Tämän vallan merkitystä yksittäiselle edustajalle on hyvin vaikea tutkia, mutta voidaan kuitenkin todeta, että keskustan ja RKP:n osalta Euroopan parlamentissa vaikuttaneet henkilöt eivät ole jääneet heikkoon asemaan kansalliseen politiikkaan palattuun omisissa puolueissaan. Keväällä 2008 Matti Vanhasen johtamassa hallituksessa vaikuttaa ministereinä kolme entistä liberaaliryhmän europarlamentaarikkoa (Sirkka-Liisa Anttila, Astrid Thors, Paavo Väyrynen).

Kovien kontrolloikeinojen ollessa taustalla ovat liberaaliryhmän suomalaisedustajat käytännössä hyvin lähellä tilannetta, jossa kansallinen puolue ja europarlamenttiryhmä luovuttavat valtaansa edustajille. On kuitenkin muutamia keskeisiä syitä, miksi tulkintaa vallan luovuttamisesta ei voida pitää oikeana. Ensinnäkin pehmeät valvontakeinot ovat aktiivisessa käytössä päämiesten ja agentin välil-

lä. Poliitiikan koordinaatio on luonnollisesti aktiivista liberaaliryhmän sisällä, missä edustajat ovat päivittäin yhteistyössä ryhmän johdon, sihteeristön ja edustajakollegoidensa kanssa. Ryhmä pyrkii mahdollisimman suureen yhtenäisyyteen parlamentin sisällä. Kansallisista puolueista RKP on järjestänyt tiiviin yhteyden ainoaan europarlamentaarikkoonsa. RKP:n edustajalla on jatkuva yhteys puolueen puheenjohtajaan puoluehallituksen työvaliokunnan kautta. Keskustassa tilanne on hieman monimutkaisempi. Edustajien yhteydet kansalliseen puolueeseen ovat hyvin pitkälti riippuvaisia heidän omasta aktiivisuudestaan sekä taustasta keskustan toimijoina. Yhteydenpidossa korostuvat epämuodolliset yhteydet kansalliseen puolueeseen. Varsinainen organisoitu politiikan koordinaatio, yhteensovittaminen, on tutkimusaineiston perusteella vähäistä keskustassa.

Toinen syy miksi varsinaisesta vallan luovuttamisesta kansallisten puolueiden osalta ei voida puhua, on se että tutkimuksen kohteena olevat europarlamentaarikot ovat kaikki olleet mukana kansallisissa puolueissa jo pitkään ennen valintaansa Euroopan parlamenttiin. Jäsenyys kansallisessa puolueessa on ideologinen valinta, jonka perusteella puolueet voivat odottaa europarlamentaarikkojen edustavan puoluetta toivotulla tavalla ilman aktiivista kovien valvontakeinojen käyttöä. Myös europarlamenttiryhmä pyrkii luomaan yhtenäisyyden tunnetta edustajien välille. Kaikki liberaaliryhmän edustajat ovat myös tietoisia keskisuureksi kasvaneen poliittisen ryhmän vaikutusvallan kausaliteettista edustajien yhtenäisen toiminnan ja äänestyskäyttäytymisen kanssa. Euroopan parlamentin jäsenet ovat aktiivisia toimijoita sekä kansallisissa puolueissa että parlamenttiryhmissään. Päämies-agentti -teorian heikkoutena voidaan pitää sitä, että se ei ota huomioon agenttien taustaa ja ideologista sitoutumista päämiehiin, eikä myöskään agenttien vaikutusvaltaa päämiesten suhteen. Liberaaliryhmän suomalaiset ovat aktiivisia toimijoita niin kansallisissa puolueissaan kuin parlamenttiryhmissään ja tämä toiminta on omiaan sitouttamaan edustajia päämiesten intressien ajamiseen työssään.

Kolmas tekijä on se, että kovat valvontakeinot ovat kuitenkin potentiaalisesti olemassa sekä kansallisilla puolueilla että europarlamenttiryhmillä. Liberaaliryhmä voi potentiaalisesti ottaa käyttöön edustajien tiukemman sitouttamisen ryhmän yhteiseen linjaan. Ryhmä voi käyttää valtaansa vaikuttaa edustajien työtehtäviin parlamentin sisällä tai jopa käyttää ryhmästä erottamista uhkakeinona niskuroivia edustajia kohtaan. Keskusta ja RKP voivat käyttää ehdokasvalintaa kontrollin keinona. Kovien valvontakeinojen aktivoiminen muuttaisi edustajien asemaa agenteina huomattavasti. Mikään haastatteluaineistossa ei kuitenkaan viittaa kovien valvontakeinojen aktivoimiseen päämiesten toimesta. Näyttääkin siltä, että päämiehet ovat tyytyväisiä nykytilanteeseen ja tämä takaisi agenteille harvinaisen itsenäisen aseman myös jatkossa.

Keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoiden asema suhteessa kansallisiin puolueisiin ja europarlamenttiryhmiin on heikon vastuusuhteen vuoksi varsin itsenäinen. Heikko vastuuyhteys jättää

edustajille vapautta tulkita itse omaa asemaansa suhteessa potentiaalsiin päämiehiin. Edustamisen kysymysten avulla selvitettiin tässä tutkimuksessa agenttien suhtautumista potentiaalsiin päämiehiinsä. Edustajien suhtautuminen kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään vaihtelee melko paljon. Vastuusuhte molempiin päämiehiin on vastausten perusteella olemassa kaikkien edustajien vastauksissa. Silmiinpistävää vastauksissa on pitkään Euroopan parlamentissa vaikuttaneiden vastaajien voimakas lojaliteetti europarlamenttiryhmää kohtaan. On siis mahdollista, että lojaliteetti ryhmää kohtaan kasvaa edustajan kokemuksen lisääntyessä. Edustajien lojaliteetti kansallista puoluetta kohtaan on vastausten perusteella hieman europarlamenttiryhmää voimakkaampaa. Merkittävin vastuusuhte edustajilla on kuitenkin äänestäjiin sekä kotimaahan. Vastauksissa korostuu äänestäjien merkitys europarlamentaarikoiden päämiehinä. Samoin kansallinen intressi ja kotimaan edustaminen nousevat selkeästi esiin. Keskustan edustajien vastauksissa puolueen delegaation merkitys Euroopan parlamentin jäsenille vaihtelee melko paljon. Tämä korostaa keskustan edustajien yksilöllisyyttä myös parlamentin sisällä.

Mikä siis on keskustan ja RKP:n europarlamentaarikoiden asema suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä europarlamenttiryhmään? Europarlamentaarikot ovat ennen kaikkea itsenäisiä poliittisia toimijoita. Koska edustajiin ei kohdistu kovia valvontakeinoja kummankaan potentiaalisen päämiehen taholta, heille jää edustuksellisessa demokratiassa harvinaisen itsenäinen asema. Edustajien itsenäisyyden lisäksi korostuu heidän yksilöllisyytensä. Tutkimuksen kohteena olevien europarlamentaarikoiden poliittiset taustat ovat hyvin erilaisia ja tämä heijastuu myös heidän asemaansa Euroopan parlamentissa. Edustajankauden aikana osa edustajista on kuulunut kansallisen puolueen ytimeen ja he ovat olleet aktiivisesti vaikuttamassa myös kansallisten puolueiden politiikkaan. Euroopan parlamentin valiokuntakeskeisyys johtaa edustajien voimakkaaseen erikoistumiseen omien valiokuntiansa työhön. Erityisesti suomalaisedustajien jakautuminen eri valiokuntiin kauden aikana tekee heistä yksilöllisiä toimijoita myös suhteessa europarlamenttiryhmään. Euroopan parlamentin jäsenet erikoistuvat kauden aikana omien valiokuntiansa kautta varsin rajattuun sektoriin koko parlamentin poliittisesta päätöksenteosta.

Kun tämän tutkimuksen johtopäätöksiä suhteutetaan aikaisempaan Euroopan parlamentin jäseniä koskevaan kirjallisuuteen, on hyvä huomioda, että kysymyksessä todella on tapaustutkimus. Suomalaisen europarlamentaarikoiden asema eroaa useimpien muiden jäsenmaiden kollegoiden tilanteesta erityisesti vaalijärjestelmän takia. Avoin listavaali korostaa edustajien ja äänestäjien välistä suhdetta. Esimerkiksi suljetussa listavaalissa puolueen vaikutusvalta yksittäisten edustajien uudelleenvalinnan suhteen on aivan eri tasolla kuin Suomen tilanteessa. Voidaan olettaa, että Hixin, Nouryn ja Rolandin esittämä teoria europarlamentaarikoista kahden päämiehen tilanteessa toteutuu paremmin suljettua listavaalia käyttävien jäsenmaiden kohdalla. Lisäksi kannattaa huomioda, että

tämän tutkimuksen kohteena olevien suomalaispuolueiden suhtautuminen eurooppalaiseen puolueyhteistyöhön on haasteellisempaa kuin monilla muilla kansallisilla puolueilla. Camilla Sandström korostaa liberaaliyhteistyön olevan keskustalle strateginen valinta, eikä pelkästään ideologinen kysymys kuten monelle muulle kansalliselle puolueelle. Haastatteluiden perusteella keskustan ja RKP:n edustajat kuitenkin yleensä pitävät liberaaliryhmää täysin oikeana ryhmänä Euroopan parlamentissa sekä heille henkilökohtaisesti että heidän edustamalleen puolueelle.

Euroopan parlamentti on kehittyvä ja muotoaan etsivä parlamentti. Monet asiat parlamentissa eivät ole samalla tavalla vakiintuneita kuin esimerkiksi kotoisessa eduskunnassamme. Parlamentin valta on lisääntynyt ja on mahdollista, että se lisääntyy myös tulevaisuudessa yhteispäätösmenettelyn laajentamisen kautta. Parlamentin vallan lisääntyminen heijastuu myös yksittäisten Euroopan parlamentin jäsenten asemaan. Parlamentin vallan lisääntyessä parlamenttiryhmillä ja kansallisilla puolueilla on yhä enemmän voitettavaa europarlamentaarikoihin kohdistuvien pehmeiden ja kovien valvontakeinojen käyttämisen kautta. Tähän saakka liberaaliryhmän suomalaisedustajat ovat olleet hyvin vapaita toimimaan työssään kuten parhaaksi näkevät, eivätkä päämiehet ole ottaneet käyttöön kovia valvontakeinoja edustajien suhteen. Aika näyttää pyrkivätkö päämiehet kiristämään otettaan agenteistaan tulevaisuudessa. Siihen saakka liberaaliryhmän suomalaisedustajat voivat jatkaa itsenäistä ja yksilöllistä työtään suhteessa kansalliseen puolueeseen sekä liberaaliin europarlamenttiryhmään.

Lähdeluettelo

Haastattelut

Anttila Sirkka-Liisa, eduskunta Helsinki, 14.12.2006.

Collander Kimmo, pitkäaikainen europarlamentaarikoiden avustaja sekä ELDR-ryhmän työntekijä, Euroopan parlamentti, Strasbourg, 4.4.2006.

Lamponen Tuomo, poliittinen sihteeri, keskusta, 9.3.2005. (Tapio Raunion tutkimuskäyttöön luovuttama haastattelu).

Lax Henrik, eduskunta Helsinki, 7.12.2006

Lind Jouni, pitkäaikainen keskustan edustajien avustaja Brysselissä, Maa- ja Metsätalousministeriö Helsinki, 25.4.2006.

Jäätteenmäki Anneli, Tampereen rautatieasema, 16.3.2007.

Kiviniemi Mari, keskustan varapuheenjohtaja, eduskunta Helsinki, 3.5.2006.

Miettinen Minna, keskustan kv-sihteeri ja aikaisempi Euroopan liberaalinuorten toiminnanjohtaja, Suomen Keskustan puoluetuimisto, 25.4.2006

Pesälä Mikko, Hotelli Vaakuna Kouvola, 15.3.2007.

Pohjamo Samuli, Hotelli Vaakuna Helsinki, 22.11.2006.

Ryynänen Mirja, Helsinki, 29.3.2007.

Takkula Hannu, Helsinki, 15.12.2006.

Thors Astrid, eduskunnan kahvila Helsinki, 20.12.2006.

Virrankoski Kyösti, Eduskunta Helsinki 19.4.2006 ja Tampereen rautatieasema 19.1.2007.

Väyrynen Paavo, Suomen Keskustan puoluetuimisto Helsinki, 8.2.3007.

Österlund Markus, RKP:n kansainvälisten asioiden sihteeri sekä Henrik Laxin avustaja, Helsinki, 23.3.2005. (Tapio Raunion tutkimuskäyttöön luovuttama haastattelu).

Muut lähteet

ALDE2008:1, [www-dokumentti],Lista ALDE-ryhmän europarlamentaarikoista <http://www.alde.eu/index.php?id=meps>, luettu 5.2.2008.

ALDE2008:2, [www-dokumentti], ALDE-ryhmän kansalliset delegaatiot ja niiden puheenjohtajat. <http://www.alde.eu/index.php?id=nationaldelegations>, luettu 30.1.2008.

ALDE2008:3, [www-dokumentti], ALDE-ryhmän ohjelma kaudelle 2004-2009. www.alde.eu/fileadmin/webdocs/alde_point/prioritytet_en.pdf, luettu 30.1.2008.

ALDE2008:4, [www-dokumentti] ALDE-ryhmän sisäiset vastuutehtävät. <http://www.alde.eu/index.php?id=bureau>, luettu 30.1.2008.

Blomgren Magnus, *“Cross-Pressure and Political Representation in Europe –a comparative study of MEPs and the intra-party arena”* Umeå Universitet (2003).

Corbett Richard & Jacobs Francis & Shackleton Michael *“The European Parliament”* 6. painos. John Harper Publishing (2005).

Corbett Richard & Jacobs Francis & Shackleton Michael *“The European Parliament”* 7. painos. John Harper Publishing (2007).

EDP2008:1, [www-lähde] http://www.pde-edp.net/main/_pde/index.jsp, *“Manifesto of the European Democratic Party”*, luettu 28.1.2008.

ELDR1, [www-lähde] <http://www.eldr.org/EP2004pdf1/Finnish.pdf>, *“ELDR:n visio Euroopasta”*, ELDR:n eurovaaliohjelma 2004, luettu 20.1.2008.

Euroopan parlamentti2008:1, [www-lähde], *“Former temporary committees”* www.europarl.europa.eu/activities/archives/staticDisplay.do?language=EN&id=156, luettu 30.1.2008. (2008).

Faas Torsten *“To defect or not to defect? National, institutional and party group pressures on MEPs and their consequences for party group cohesion in the European Parliament”* European Journal of Political Research 42:847-866 (2003).

Farrell David & Scully Roger *“Representing Europe’s Citizens? –electoral institutions and the failure of parliamentary representation”* Oxford University Press (2007).

Fearon James D. *“Electoral Accountability and the Control of Politicians: Selecting Good Types versus Sanctioning Poor Performance”* teoksessa Przeworski A. & Stokes S. & Manin B. (toim.) *Democracy, Accountability and Representation*. Cambridge University Press. (1999).

Hausemer Pierre *“Participation and Political Competition in Committee Report Allocation”* European Union Politics 7:4 s. 505-530. Sage Publications, Lontoo (2006).

Hellsten, Villiina ”Äänestäjän asialla Euroopassa: Euroedustajien toimenkuva ja työskentely”. Teoksessa Martikainen, T. & K. Pekonen (toim.), *Eurovaalit Suomessa 1996: Vaalihuimusta päätöksenteon arkeen*. Helsinki: Acta Politica 10, Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos (1999).

Hix Simon & Lord Christopher, ”*Political Parties in the European Union*”, MacMillan Press Ltd, Lontoo (1997).

Hix Simon, ”*Parliamentary Behaviour with Two Principals: Preferences, Parties and Voting in the European Parliament*”, *American Journal of Political Science* 46:3, 688-698 (2002).

Hix Simon & Noury Abdul G. & Roland Gérard, ”*Democratic Politics in the European Parliament*”, Cambridge University Press (2007).

Jutila Karina ”*Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla ? Empiirinen tutkimus Suomen Keskustan sisäisestä päätöksenteosta*” Cityoffset Oy, Tampere (2003).

Katz Richard S. ”*Role Orientations in Parliaments*” sivut 61-86, teoksessa ”*The European Parliament, the National Parliaments, and European Integration*” toimittaneet Katz & Wessels. Oxford University Press (1999).

Keskusta1 [www-lähde] Eurooppa-kannanotto 25.4.2004, www.keskusta.fi/Suomeksi/Tietopankki/Ohjelmat_ja_kannanotot.iw3?showmodul=149&newsID=af2a4db9-8b0d-4486-a6df-cf8ae8751c38, luettu 20.1.2008.

Keskusta2 [www-lähde], Keskustan kansainväliset yhteydet -sivusto, www.keskusta.fi/Suomeksi/Me/Kansainvalisyys.iw3, Luettu 20.1.2008.

Keskustanaiset1 [www-lähde], Keskustan naisjärjestön historia. http://www.keskustanaiset.fi/?sivu=jarjeston_historia, Luettu 20.10.2007.

Linnapuomi, Mari, ”*Täällä Strasbourg, kuuleeko Helsinki? Suomalaiset europarlamentaarit eurooppalaisen ja kansallisen tason yhteensovittajina*”. Teoksessa Martikainen, T. & K. Pekonen (toim.), *Eurovaalit Suomessa 1996: Vaalihuimusta päätöksenteon arkeen*. Helsinki: Acta Politica 10, Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos.(1999)

Mamadouh Virginie & Raunio Tapio, ”*The Committee System: Powers, Appointments and Report Allocation*” *Journal of Common Market Studies* 41:2 s. 333-351. (2003).

McElroy Gail, ”*Committee Representation in the European Parliament*”, *European Union Politics* 7:1 s. 5-29, Lontoo (2006).

Neuhold Christine, [www-lähde] ”*The ‘Legislative Backbone’ keeping the Institution upright?*”, European Integration online papers (EIoP) <http://eiop.or.at/eiop/texte/2001-010a.htm>. Luettu 12.1.2008.

Paloheimo Heikki *‘Vaali ohjelmat ja ehdokkaiden mielipiteet’* teoksessa Pertti Pesonen toim. *‘Suomen europarlamenttivaalit’* Vammala (2000).

Pesonen Pertti *‘Suomen kaksien vaalien taustat ja tulokset’* teoksessa Pesonen toim. *‘Suomen europarlamenttivaalit’* Vammala (2000).

Pitkin Hannah, *“The Concept of Representation”* University of California Press, Berkeley (1972).

Raunio Tapio *”Kulisseista puoluejohdon valvontaan? Euroedustajien ja kansallisten puolueiden yhteydet”*. *Politiikka* 41:1, 23-29. (1999).

Raunio Tapio, *“Losing Independence or Finally Gaining Recognition? Contacts between MEPs and National Parties”*, *Party Politics* 6:2, 211-223. (2000).

Raunio Tapio, *”Hesitant Voters, Committed Elite: Explaining the Lack of Eurosceptic Parties in Finland”*, *European Integration* 27:4, ss. 381-395. (2005).

Raunio Tapio, *“Open list, open mandate? Links Between MEPs and Parties in Finland”* *Perspectives on European Politics and Society* 8:2 s. 131-146 (2007).

Ruostetsaari Ilkka *”Euroeliitissä vai politiikan sivuraiteella? Europarlamentaarikoiden asema suomalaisessa valtarakenteessa”*, *Politiikka* 45:3 sivut 194-211 (2003).

Salo Aino *”Kun on asiaa niin jutellaan. Kansallisen tason puolueiden ja europarlamentaarikkojen välinen politiikan koordinointi Suomessa”* Helsinki (2007).

Sandström Camilla *‘Liberalt partisamarbete i Europa –ELDR en ny typ av parti?’* Umeå universitet, Sverige (2003).

Schendelen, R. van ”A Framework for further analysis”. Teoksessa Herman, V. & R. van Schendelen (toimittaneet), *The European Parliament and the National Parliaments*. Farnborough: Saxon House. (1979).

Scully Roger *“MEPs as Representatives: Individual and Institutional Roles”* *Journal of Common Market Studies* 41:2 sivut 269-288. (2003).

Scully Roger *“Between Nation, Party and Identity: A Study of European Parliamentarians”* European Parliament Research Group.[www-lähde] <http://www.lse.ac.uk/collections/EPRG/pdf/Working%20Paper%205.pdf>. Luettu 12.1.2008.

Seiler Daniel-Louis *”The Democratic Party of the Peoples of Europe (DPPE-EFA)”*, s. 203-219 teoksessa Delwit&Külachi&Van de Valle (toim.) *“The Europarties. Organization and Influence”*, Centre d’étude de la vie politique of the free university of Brussels (ULB), Bryssel, (2004).

Strøm Kaare, *“Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies”* European Journal of Political Research 37: 261-289 (2000).

Tilastokeskus1 [www-lähde] Ehdokkaat ja heidän äänimääränsä vaalipiireittäin europarlamenttivaaleissa 2004. http://tilastokeskus.fi/tk/he/vaalit/vaalit2004eur/vaalit2004eur_ehdvp.xls. Luettu 20.10.2007.

Tilastokeskus2 [www-lähde] Valitut europarlamenttiedustajat ja heidän äänimääränsä kunnittain 1999. http://tilastokeskus.fi/tk/he/vaalit/vaalit99euro/vaalit1999eur_valitutjaaanet.xls. Luettu 20.10.2007.

Vaalit2004 [www-lähde] Tilastokeskuksen vaalitietosivusto, ehdokkaiden saamat äänimäärät sekä vertailuluku vuoden 2004 europarlamenttivaaleissa. http://tilastokeskus.fi/tk/he/vaalit/vaalit2004eur/vaalit2004eur_ehdjarj.xls. Luettu 19.9.2007.

Vaalit1 [www-lähde] Oikeusministeriön vaalitietokanta, vaalikelpoisuus ja ehdokasasettelu europarlamenttivaaleissa. <http://www.vaalit.fi/21667.htm>. Luettu 20.10.2007.

Liite 1.

Liberaaliryhmän suomalaisten valiokuntapaikat 1996 - 2007

1996-1999	Varsinainen jäsenyys	Varajäsenyys
Anttila Sirkka Liisa	Maatalous ¹⁸⁵	Talous ja raha-asioiden sekä teollisuuspolitiikan valiokunta
Ryynänen Mirja	Kulttuuri ja koulutus	Maatalous (1995-97), Ympäristö (1995-97) Aluepoliittinen valiokunta (97-99)
Thors Astrid	Oikeusvaliokunta, Vetoomusvaliokunta (vpj)	Kansalaisyhteiskunta ja sisäasiat, Työjärjestys
Virrankoski Kyösti	Budjetti	Aluepoliittinen, Talousarvion valvonta
Väyrynen Paavo	Ulkoasiainvaliokunta	Talous ja raha-asioiden sekä teollisuuspolitiikan valiokunta, Liikenne ja matkailu
1999 – 2004		
Pesälä Mikko	Maatalous	Talous ja raha-asioiden valiokunta
Pohjamo Samuli	Aluepoliittinen	Teollisuus ja tutkimus
Thors Astrid	Vetoomusvaliokunta (jäsen 1999-2002, vpj 2002-04), Teollisuus ja tutkimus (99-02), Ympäristövaliokunta (02-04)	Oikeudellisten ja sisämarkkina-asioiden valiokunta, Echelon-sieppausjärjestelmää käsittelevä väliaikainen valiokunta (2000-2001)
Virrankoski Kyösti	Budjettivaliokunta	Talousarvion valvonta
Väyrynen Paavo	Ulkoasiainvaliokunta	Perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunta
2004 – 2007 (2009)		
Jäätteenmäki Anneli	Perussopimusvaliokunta (vpj 2007-), Tasa-arvovaliokunta	Ulkoasiainvaliokunta

¹⁸⁵ Valiokuntien nimet ovat tekijän käännöksiä ja osittain selkeyden vuoksi lyhennettyjä. (www.europarl.europa.eu)

Lax Henrik	Kansalaisoikeudet sekä oikeus ja sisäasiat	Ympäristö, kansanterveyden sekä elintarvikkeiden turvallisuuden valiokunta
Takkula Hannu	Kulttuuri ja koulutusvaliokunta (vpj 2007-)	Kansainvälien kaupan valiokunta
Virrankoski Kyösti	Budjettivaliokunta (vpj 2007 - 2009), Talousarvion valvontavaliokunta	Maatalousvaliokunta
Väyrynen Paavo (2004 – 2007)	Ulkoasiainvaliokunta	Aluekehitysvaliokunta
Pohjamo Samuli (2007 – 2009)	Ulkoasiainvaliokunta	Aluekehitysvaliokunta

Liite 2.

Keskustan ja RKP :n edustajien äänimäärät europarlamenttivaaleissa¹⁸⁶

Nimi	Vuosi	1.	2.	3.
Thors Astrid (r)	1996	39 666	1,8	30,6
Anttila Sirkka-Liisa	1996	112 719	5,0	20,6
Ryynänen Mirja	1996	85 886	3,8	15,7
Virrankoski Kyösti	1996	54 315	2,4	9,9
Väyrynen Paavo	1996	157 668	7,0	28 ,8
Thors Astrid (r)	1999	81 092	6,5	96,4
Pesälä Mikko	1999	24 281	2,0	9,2
Pohjamo Samuli	1999	25 333	2,0	9,6
Virrankoski Kyösti	1999	50 075	4,0	18,9
Väyrynen Paavo	1999	64 009	5,2	24,2
Lax Henrik (r)	2004	32 707	2,0	34,6
Jätteenmäki Anneli	2004	149 646	9,0	38,6
Takkula Hannu	2004	32 739	2,0	8,5
Virrankoski Kyösti	2004	51 415	3,1	13,3
Väyrynen Paavo	2004	44 123	2,7	11,4
(Pohjamo Samuli)	2004	27 490	1,7	7,1

1. Kaikki äännet
2. Prosenttia/ kaikista annetuista äänistä
3. Prosenttia/ puolueen äänistä

¹⁸⁶ Pesonen2000,22,31; Vaalit1.

Liite 3.

Euroopan parlamentin jäsenten haastatteluissa käytetty kysymysrunko.

Yhteydet kansalliseen puolueeseen

1. Kuinka kuvailisit kansallisen puolueen merkitystä työssäsi europarlamentaarikkona?
2. Antaako kansallinen puolue sinulle äänestysohjeita? Jos, niin kuinka usein?
3. Käyttääkö kansallinen puolue hyväksi asiantuntijuuttasi europarlamentaarikkona?
Miten?
4. Raportoitko työstäsi kansalliselle puolueelle? Miten ja kuinka usein?
5. Millä tavoin osallistut kansallisen puolueesi toimintaan kotimaassa?
6. Mikä on mielipiteesi europarlamenttivaaleissa Suomessa käytettävästä vaalijärjestelmästä?
7. Miten sinun ja kansallisen puolueesi väliset yhteydet ovat kehittyneet edustajantoimesi aikana?

Toiminta osana liberaalia europarlamenttiryhmää

8. Mikä on europarlamenttiryhmän kansallisen delegaation merkitys työssäsi?
9. Mikä on liberaalin europarlamenttiryhmän merkitys työssäsi?
10. Mikä on ryhmän yhtenäisyyden merkitys sinulle edustajana?
11. Mikä on ryhmän käytössä olevien valvontakeinojen, eli muun muassa valiokuntapaikkojen jyvittämisen sekä raportointitehtävien jakamisen merkitys työsi kannalta?
12. Kuinka tärkeäksi koet äänestämisen europarlamenttiryhmässä sovitun äänestyslistan mukaisesti?
13. Kuinka arvioisit liberaalin europarlamenttiryhmän yhtenäisyydessä tapahtunutta kehitystä edustajakautesi aikana?

Edustaminen ja konfliktit

14. Ketä koet edustavasi/edustaneesi työssäsi EP:n jäsenenä?
15. Kuinka paljon koet työssäsi edustavasi seuraavia tahoja
  - a) erittäin paljon b) melko paljon c) melko vähän d) erittäin vähän e) ei lainkaan
  - Kansallinen puolue _____
  - Äänestäjät _____

- Eturyhmät _____
- Kotimaa/Suomi _____
- Kotimaan hallitus _____
- Kansallisen puolueen EP delegaatiota _____
- EP-ryhmä _____
- Suomalaisten EP:n jäsenten ryhmää _____

16. Euroopan parlamentin jäsenenä koetko/koitko työssäsi joutuvasi ristiriitatilanteeseen europarlamenttiryhmän kanssa

a) usein b) toisinaan c) harvoin d) ei koskaan

17. Onko käsityksesi siitä, ketä Euroopan parlamentin jäsen edustaa muuttunut toimiessasi europarlamentaarikkona?

18. Euroopan parlamentin jäsenenä koetko/koitko työssäsi joutuvasi ristiriitatilanteeseen kansallisen puolueen kanssa

a) usein b) toisinaan c) harvoin d) ei koskaan

19. Onko ELDR/ALDE mielestäsi oikea ryhmä Euroopan parlamentissa

a) sinulle b) edustamallesi kansalliselle puolueelle

